

**KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABINDAKİ
UYGULAMALARIN İNCELENMESİ**

Bekir SARI

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**KUR'AN KURLARI ÖĞRETİCİ KİTABINDAKİ UYGULAMALARIN
İNCELENMESİ**

(Examination of the Practices in the Teacher's Book of Qur'an Courses)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bekir SARI

Danışman: Doç. Dr. İsmail BULUT

Erzurum
Ağustos, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Bekir SARI tarafından hazırlanan “Kur’an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi” başlıklı çalışması 29 / 08 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Macid YILMAZ

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

Danışman: Doç. Dr. İsmail BULUT

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

02 Eylül 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kur’an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

29 / 08 / 2019

Bekir SARI

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamaları incelemek amacıyla yapılmıştır. Amasya il müftülüğü ve ilçe müftülükleri 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görevli 35 öğretici ile etkinliklerin yapısı ve etkinliklerin uygulanmasına yönelik anket uygulanmış, basit seçkisiz örneklem yöntemiyle seçilen 10 öğreticiyle de mülakat yapılmıştır. Araştırmada, öğreticilerin etkinliklerin yapısı ve etkinliklerin uygulanmasına ilişkin görüşleri, öğreticilerin etkinlik uygulamalarında dikkat ettikleri hususların ve karşılaşılan problemlerin neler olduğu, öğreticilerin etkinlikleri uygulama yetkinlikleri, etkinlik uygulamalarının öğrenci davranışlarına etkisi, öğreticilerin kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetleri, öğreticilerin hedef gruba yönelik eğitimlerde farklı kurumlarla işbirliği yapma durumları, etkinlik kitabından başka etkinlik uygulama durumları ve öğretici etkinlik kitapları hakkındaki düşünce ve görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmamız beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmamızın giriş bölümünü oluşturan birinci bölümünde araştırmanın problemi ve alt problemleri, amacı, önemi ve gerekçesi, sınırlılıkları ve varsayımları belirtilmiş, terim ve tanımlar hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde araştırmamızın kuramsal çerçevesi ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Bu bölümde; Kur'an kursları, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı etkinlik yöntem ve teknikleri, etkinlik temelli eğitim ve öğretim, 4-6 yaş dönemi çocukların gelişim özellikleri ve etkinlik uygulamaları hakkında bilgi verilmiş, ilgili literatüre değinilmiştir. Üçüncü bölüm araştırmanın yöntemini oluşturmaktadır. Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analiz süreci hakkında bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Beşinci bölümde ise bulgulardan elde edilen sonuçlara ve tartışmaya yer verilmiştir. Sonuçlardan yola çıkılarak da önerilerde bulunulmuştur.

Aileme ve tüm hocalarıma, Amasya il müftülüğü ve ilçe müftülükleri çalışanlarına, özellikle hazırlanan bu çalışma süresince bilgi ve tecrübesi ile çalışmama destek veren tez danışmanım değerli hocam Sn. Doç. Dr. İsmail BULUT'a, fikirleriyle çalışmama katkı sağlayan kıymetli hocalarım Sn. Doç. Dr. Macid YILMAZ'a, Sn. Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT'e ve Sn. Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ KUR'AN KURLARI ÖĞRETİCİ KİTABINDAKİ UYGULAMALARIN İNCELENMESİ

Bekir SARI

Ağustos 2019, 163 Sayfa

Amaç: Bu çalışmada, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitaplarındaki uygulamaların incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma, karma araştırma desenine göre yapılmıştır. Nicel boyutta çalışma grubundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri SPSS 22.00 istatistik paket programı ile incelenmiştir. Nitel boyutta katılım gösteren öğretmenlerden görüşler alınarak veri toplanmıştır. Verilerin analiz aşamasında betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: Hikâyelerin görselden takip edilebilecek şekilde sunulması gerektiği belirtilmiştir. Öğreticilerin çoğunun okul öncesi eğitim ve çocuk gelişimi üzerine bir eğitim almadıkları görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran etkinlikleri uygulamada daha ilgili ve katılımcı oldukları belirtilmiştir. Kur'an öğrenmeye yönelik etkinlik ve materyallerin yeterli görülmeyip artırılması gerektiği belirtilmiştir. İlkokula hazırlayıcı uygulamaların yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Sonuç: Etkinliklerin birbirinin tekrarı niteliğinde olduğu, öğrenci yaş seviyeleri ihmal edildiğinden, öğretmenlerin alternatif etkinlik üretmekte güçlük yaşadıkları bu nedenle her yaş aralığına göre etkinlik kitapları tasarlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Teknolojik cihaz etkinlikleri düzenlenmesi gerektiği tespit edilmiştir. Öğreticilerin kendini geliştirme gayreti içinde olduğu görülmüştür. Hizmet içi eğitim kursu ve seminer sürelerinin daha uzun tutularak ve pratiğe ağırlık verilerek uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, örgün eğitim, yaygın eğitim, Kur'an kursu, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi, etkinlik temelli öğretim, etkinlik temelli öğretim yöntemleri.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

EXAMINATION OF THE PRACTICES IN THE TEACHER'S BOOK OF QUR'AN COURSES

Bekir SARI

August 2019, 163 Pages

Purpose: In this research, it was aimed to analyse the practises teachers's books of 4-6 age group Qur'an courses.

Method: This research was done according to mixed research pattern. Frequency and percentage values of data acquired from quantitative study group were analysed with SPSS 22.00 statistics packet programme. Data was collected from the instructors who joined qualitatively. Descriptive analysis technique was used while analyzing data.

Findings: It has stated that the stories should be presented in a way that can be followed visually. It was seen that most of the instructors had pre-school and child development education. It was stated that female students are more interested and participatory than male students on doing the activities. Instructors haven't found the activities and materials on learning Qur'an sufficient and have stated that they should be increased. It has been stated that preparatory practices to primary school is inadequate.

Result: It was been determined that activities are repetitions of each other, while preparing the activities, students age levels are ignored, because of this inadequacy, they don't appeal to current students and in that case instructors have difficulty in coming up with alternative activities. It has been come to conclusion that it is necessary to desing activity books for all age groups. It has been determined that technological device activities should be prepared. It has been come to conclusion that in service training courses' and seminars' time should be keep longer and should be applied practice based.

Keywords: Religious education, formal education, non-formal education, Qur'an course, 4-6 age group Qur'an course education, activity based teaching, activity based education methods.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş.....	1
Araştırmanın Problemi.....	2
Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	3
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
Varsayımlar.....	4
Terim ve Tanımlar.....	5
Kur'an kursu.....	5
Kur'an kursu öğreticisi.....	5
Gelişim.....	5
Çocuk gelişimi.....	5
Etkinlik.....	5
Etkinlik Temelli Öğretim.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	7
Kur'an Kursları.....	7
4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının hukuksal dayanağı.....	8
4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının genel amaçları.....	8
4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının temel yaklaşımı.....	9
4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının temel ilkeleri.....	10
4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri.....	12

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı Etkinlik Yöntem ve Teknikleri.....	13
Analoji.....	14
Boyama.	15
Bilmece.	16
Drama.....	17
Dramatizasyon.	18
Eğitsel oyun.....	19
Gezi-gözlem.	20
Hikâye (öykü) anlatım.	21
Okuma.	23
Örnek olay ve örnek resim incelemesi.	23
Pantomim.	24
Parmak oyunları.	24
Sanat eğitimi ve kolaj.....	25
Soru-cevap.	26
Şiir (ezber).....	27
Uygulamalı eğitim.....	28
Etkinlik Uygulamaları	29
Etkinlik nedir?.....	29
Etkinlik temelli öğretim.	29
Etkinlikle öğrenme yönteminin yararları.	30
Etkinlikle öğretim ve önemi.....	31
4-6 Yaş Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri ve Etkinlik Uygulamaları.....	32
İlgili Literatür.....	55
Yurt içinde yapılan araştırmalar.	55
Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	62
Yöntem	62
Araştırma Yöntemi	62
Evren ve Örneklem	63
Veri Toplama Araçları.....	63
Verilerin Toplanması ve Analizi	64
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	65
Bulgular	65
Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	65
Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Ön Lisans/Lisans Düzeyinde Eğitim Almalarına İlişkin Bulgular.....	67

Etkinliklerin Yapısı Hakkında Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	68
Etkinliklerin Uygulanmasına Yönelik Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	74
Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Dikkat Ettikleri Hususlara İlişkin Bulgular	79
Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	82
Öğreticilerin Etkinlikleri Uygulamada Kendilerini Yetkin Hissetmelerine İlişkin Bulgular	88
Öğreticilerin Etkinlik Uygulamaları Sonrasında Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Bulgular	92
Öğreticilerin Derslerin Etkinlik ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Öneri ve Teklifte Bulunmalarına İlişkin Bulgular	94
Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerde Bulunmalarına İlişkin Bulgular	100
Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitim Kursu ve Seminerlerin Yeterliliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular	102
Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Farklı Kurumlarla İşbirliği ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular.....	105
Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular	106
Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Etkinlik Kitabı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular.....	109
BEŞİNCİ BÖLÜM	116
Tartışma ve Sonuç	116
Etkinliklerin Yapısı Hakkında Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	116
Etkinliklerin Uygulanmasına Yönelik Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	118
Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Dikkat Ettikleri Hususlara İlişkin Sonuçlar ..	119
Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	119
Öğreticilerin Etkinlikleri Uygulamada Kendilerini Yetkin Hissetmelerine İlişkin Sonuçlar.....	121
Öğreticilerin Etkinlik Uygulamaları Sonrasında Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Sonuçlar.....	122
Öğreticilerin Derslerin Etkinlik ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Öneri ve Teklifte Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar.....	123
Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar	124
Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitim Kursu ve Seminerlerin Yeterliliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar.....	124
Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Farklı Kurumlarla İşbirliği ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar	125
Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar	125

Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Etkinlik Kitabı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar.....	125
Öneriler.....	127
KAYNAKÇA	129
EKLER	141
ÖZ GEÇMİŞ.....	151

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	65
Tablo 2. Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Ön Lisans/Lisans Düzeyinde Eğitim Almalarına İlişkin Bulgular	67
Tablo 3. Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitabındaki Etkinliklerin Yapısına İlişkin Bulgular	68
Tablo 4. Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitabındaki Etkinliklerin Uygulanmasına İlişkin Bulgular	74
Tablo 5. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Sonrası Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma Ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Bulgular	92
Tablo 6. Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerine İlişkin Bulgular	100
Tablo 7. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Uygulamalarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Kursu Almalarına İlişkin Bulgular	102
Tablo 8. Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Resmi/Özel Anaokulu İle İşbirliği Yapma Ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular	105
Tablo 9. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik Ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular	106

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Geçmişten günümüze din görevlilerinin sosyal hayat içerisinde önemli bir rol sahibi oldukları bilinmektedir. Din görevlileri doğru din anlayışı ve bu anlayış doğrultusunda dini eğitim ve öğretim uygulamalarında hem temsil hem de rehberlik görevi üstlenen kişiler olmuşlardır. Çünkü yaygın din eğitimi ve öğretiminin yapıldığı Kur'an kurslarına İslam'ın ilk yıllarından günümüze değin Müslümanlar tarafından özen gösterilmiş ve maddi-manevi destekler verilmiştir. Halkın gösterdiği yoğun ilgi karşısında Kur'an kurslarının sürekli iyileştirme hedefiyle, etkili eğitim ve öğretimin gerçekleştirildiği kurumlar olması beklenmektedir.

Anayasamızın 136. Maddesi gereğince toplumun din hizmetleri ile ilgili ihtiyaçları ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir (TC Anayasası, 2005).

Kur'an kursları, DİB çatısı altında belli amaç, plan ve program kapsamında faaliyet gösteren kurslar olmakla birlikte pedagojik eğitim almış öğretmenler aracılığıyla din eğitimi çalışmalarının uygulanabildiği yaygın eğitim kurumlarından örgün ve sistematik olanıdır (Aydın, 2010). Yaygın din eğitimi ve öğretimi faaliyetlerinin temel ögesini ve yürütücülüğünü Kur'an kursu öğretmenleri oluşturmaktadır.

Geleneksel eğitim anlayışında öğretmen bilgi aktaran konumda iken yani öğretmen merkezli bir sistemdeyken, günümüz modern eğitim anlayışında öğretmen merkezli yaklaşım, öğrenci merkezli yaklaşıma evrilmiş, öğretmenin/öğreticinin rolü öğretici, bilgi aktaran konumdan öğrenmeyi öğreten konuma dönüşmüştür. Bu kapsamda eğitim-öğretim yöntem ve teknikleri de sürekli gelişmektedir. Günümüzde eğitime verilen değer ve eğitimden beklentiler sürekli olarak artmaktadır. Bilhassa başarılı nesiller yetiştirilmesi için öğrencilerin derse karşı meraklarının uyandırılması amaçlanmaktadır. Gelişim basamaklarını tamamlamış, başarılı ve donanımlı bireyler yetiştirme düşüncesi ise eğitimin en temel hedeflerinden biridir (Duman, 2004).

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna ve alt problemlerine, amacına ve önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına, terim ve tanımlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Araştırmamızın problemini “4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretici kitabı uygulamaları hakkında öğretici görüşleri nelerdir?” şeklinde bir soru ile oluşturduk.

Araştırmanın Alt Problemleri

Kur’an Kursları Öğretici Kitaplarında (4-6 Yaş Grubu);

- 1- Etkinliklerin yapısına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 2- Etkinliklerin uygulanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 3- Etkinlikleri uygulamada öğretmenlerin dikkat ettikleri hususlar nelerdir?
- 4- Etkinlikleri uygulamada öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- 5- Öğreticiler etkinlikleri uygulamada kendilerini yetkin hissetmekte midir?
- 6- Öğreticiler etkinlik uygulamaları sonrasında öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebiliyor mu?
- 7- Öğreticilerin derslerin etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleri var mıdır?
- 8- Öğreticilerin 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetleri var mıdır?
- 9- Öğreticiler hizmet içi eğitim kursu ve seminerlerin yeterliliği hakkında neler düşünmektedir?
- 10- Öğreticiler 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine yönelik farklı kurumlarla işbirliği ve fikir alışverişinde bulunmakta mıdır?
- 11- Öğreticiler etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde bulunmakta mıdır?
- 12- 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin, öğretici etkinlik kitabı hakkındaki düşünceleri nedir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 2013 yılı itibariyle Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya konulan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretici kitaplarında bulunan etkinlik örneklerinin yapısı ve etkinlik çalışmalarının uygulanma düzeyine dair Amasya ilinde ve ilçelerinde görev yapan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin din eğitimi çalışmalarına etkisi incelenecek ve 4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretici kitabı konusundaki fikirleri belirlenecektir. Bu amaçla

görevli ve konuyla yakından ilgili olan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin, Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamalar hakkındaki düşünce ve görüşleri belirlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin, anketlerdeki sorulara vermiş oldukları cevaplardan öğretici kitaplarında bulunan uygulamalar hakkındaki görüşleri saptanmaya çalışılmış, öğretici kitabına yönelik deneyimleri tespit edilmiştir. Yaş grubunun önemi göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin söz konusu alandaki tecrübeleri ve özellikle kitaplarda yer alan etkinliklerin işlevselliği test edilerek din eğitimi alanına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki etkinlik temelli eğitim öğretim, ülkemizde yeni uygulamaya konulmuş olması nedeniyle çalışmamızın, Kur'an kursu öğretmenlerinin mesleki beceri ve başarılarına beraberinde de din eğitimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucu ortaya çıkacak 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabındaki etkinliklerin yapısı ve uygulanmasına karşı farkındalık oluşması beklenebilir. Literatürde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabı etkinliklerinin yapısı ve etkinlik uygulamalarına dair kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Araştırmanın sonuçları değerlendirildikten sonra aşağıda verilen durumlarda eğitim öğretim etkinliklerine rehberlik edeceği ve yaygın etkinin olacağı düşünülmektedir.

- Bu çalışmanın, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinde etkinlik kavramına yönelik farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik uygulamalarındaki verimliliği artırmaya yönelik katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırmadan elde edilen sonuçların, DİB ve 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine veri sağlayacağı düşünülmektedir.
- Din eğitimi kurumları açısından alanda yapılacak ilk çalışmalardan olması nedeniyle literatüre katkı sağlayabileceği gibi konunun farklı boyutlarının ele alındığı başka çalışmaları da gündeme getirmesi düşünülmektedir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin etkinlik temelli eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunları tespit edeceği düşünülmektedir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin yetkinliklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin etkinlik temelli eğitim uygulamalarının iyileştirilebilir ve verimliliğin artırılabilir yönlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Okul öncesi din eğitimi ile ilgili yapılacak çalışmalara bilimsel veri sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarını şu şekilde sıralamamız mümkündür;

- Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Amasya il ve ilçelerinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında vazifeli öğretmenler ile sınırlıdır.
- Araştırmada ulaşılan sonuçlar, örneklemden elde edilen bulgularla sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen veriler, katılımcıların vermiş olduğu cevapların samimi ve doğru olduğu varsayımıyla sınırlıdır.
- Araştırma, 2018-2019 öğretim yılında, 01.01.2019-01.02.2019 tarihleri arasında uygulandığı zaman dilimi ile sınırlıdır.
- Araştırma, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2" etkinlik uygulamaları ile sınırlıdır.
- Araştırma verileri, örneklem grubuna uygulanan kişisel bilgi formu, uygulanan anket, görüşmede verilen cevaplar ve sonuçları ile sınırlıdır.
- Araştırma, kullanılan yöntem ve tekniklerle sınırlıdır.

Varsayımlar

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şunlardır;

- Araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görevli farklı demografik yapıya sahip öğretmenler, öğrencilere nitelikli bir din eğitimi sunma amacındadırlar.
- Araştırmamıza konu olan Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamalar, öğretmenler tarafından beğenilmektedir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine sunulan anket ve görüşme soruları çalışmanın amacıyla bağlantılıdır.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, etkinlikleri uygulamada yeterli donanım ve tecrübeye sahiptir.
- Araştırmada kullanılan ölçekler geçerli, güvenilir ve ölçülmesi hedeflenen noktaları toplayabilecek özelliktedir.
- Değişik sosyo-ekonomik çevrelerden (ilçelerden) tedarik edilen verilerin evreni yansıtacağı varsayılabilir.
- Öğreticilerin ölçeklerdeki sorulara doğru, gerçek ve tarafsız bir şekilde yanıt vereceği, öğretmenlerin gerçek algılarını içerdiği varsayılabilir.

- Araştırmanın örneklemini evreni temsil etmektedir.
- Araştırma sonucu elde edilen bulgular gerçeği yeterince yansıtmaktadır.
- Literatür taramalarından elde edilen bilgiler güvenilirdir.

Terim ve Tanımlar

Kur'an kursu.

Hedef kitlesine Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okumayı öğretmek ve temel dini bilgiler vermek ve milli değerleri kazandırmak amacıyla kurulan Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı yaygın din eğitimi kurumudur (Kılavuz, 2005).

Kur'an kursu öğreticisi.

İsteyen vatandaşlara Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak yüzünden okumayı öğretmek, ibadetler için gerekli sure, ayet ve duaları ezberletmek, hafızlık yaptırmak ve İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaları hakkında bilgiler vermek için Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak açılan kurslarda görevli personeli ifade etmektedir (DİB, 2003).

Gelişim.

Gelişim, iç ve dış etkenler sonucu bireyin biyolojik, bilişsel ve sosyal süreçlerinde birbirine bağlı ve düzenli bir biçimde ortaya çıkan, ilerleyici bir dizi değişiklikler öbeğidir (Aydın, 1997).

Çocuk gelişimi.

Çocuk gelişimi, spermin yumurtayla döllenmesi süreciyle başlayan ve çocukluk döneminin sonuna kadar (Birleşmiş Milletler Bildirgesi'ne göre 0-18 yaş arası tüm bireyler çocuk olarak kabul edilir) devam eden zihinsel, sosyal, duygusal ve bedensel özelliklerdeki değişme ve gelişmedir (Yenibaş, 2008).

Etkinlik.

Hedeflenen davranışlara ulaşma gayesiyle eğitim ortamına zenginlik katıp kazanımların oluşumuna katkı sağlayan ve öğrenilen bilgilerin daimî olmasına yardımcı olan derslik içinde veya derslik dışında gerçekleştirilen aktivitelerdir (Şahan, 2000). Etkinlik, hedef kitleye öğretim programı kazanımlarını edindirmek için uygulanan çeşitli uygulamalardır.

Etkinlik Temelli Öğretim.

Öğrencilere kendi sorunları karşısında farklı bakış açıları kazandıran, kolay ve kullanışlı çıkar yollarına rahatlıkla kavuşmasını sağlayan, dönemsel özellikleri bağlamında

değişim gösteren çocuklara eğitim ortamında edineceği bilgilere yönelik güvence oluşturan bir eğitim metodudur (Hee, 2005).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Kur'an Kursları

Yaşantılarını kutsal kitapları Kur'an-ı Kerim'in emir ve yasaklarına yaraşır bir şekilde sürdürmeyi arzulayan İslam dini mensupları, bu dinin emir ve yasaklarını yaymakla vazifeli Allah'ın elçisi Hz. Muhammed'den (s.a.s.) bu güne kadarki zaman içerisinde örgün ve yaygın olarak Kur'an'ın talim ve terbiyesinin öğrenilip öğretilmesine özen göstermişlerdir (Baltacı, 2000).

Kur'an kursları ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde Kur'an eğitim ve öğretiminin yapıldığı yerlerden birisidir. Yaklaşık olarak Cumhuriyet ile yaşıt olan Kur'an kursları bu döneme has nitelikli bir kamusal kurumdur. Cumhuriyetin ilanını müteakiben idaresi Diyanet İşleri Başkanlığı'nda, kontrolü Milli Eğitim Bakanlığı'nda olmak üzere faaliyetler yürüten Kur'an kursları büründüğü muasır gövdesiyle, halkımızın talep ve intizarını yerine getirme cihetiyle yeniden düzenlenmiştir (Aydın, 2008).

Kur'an kursları kültürümüze şekil veren, çok eski bir tarihi olan dini eğitim kurumlarıdır. İnsanlar Kur'an okumayı ve dininin gereklerini yaşayacak kadar bilgiyi bu kurumlardan öğrenmektedirler. Kur'an kursları milli ve manevi değerlerimizin öğretildiği yerlerdir. Günümüzde Kur'an kurslarında teknolojik gelişmeler takip edilmektedir. Kurslara devam eden öğrenci profili çeşitlenmiştir. Toplumun her kesiminden ve yaş grubundan insanlara hitap etmektedir. Düzenli işleyen sabit bir programı mevcuttur (DİB, Kur'an Kursları Öğretim Programları (Pilot Uygulama), 2011).

Kur'an kurslarında amaç ve müfredat programları itibariyle birbirinden ayrı fakat birbiriyle bağlantılı olarak "Kur'an'ı yüzünden okuma" ve "Hafız yetiştirme" biçiminde iki farklı öğretim programı tatbik edilmektedir. Ayrıca "Hafta sonu ve Yaz kursları", "Akşam kursları" ve "Camilerde Kur'an öğretimi", "4-6 Yaş Grubu" Kur'an kursları da düzenlenmektedir. (Buyrukçu, 2001). Biz araştırmamız çerçevesinde kalarak 4-6 Yaş Grubu Kur'an kurslarını açıklamakla yetineceğiz.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının hukuksal dayanağı.

Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 (48-72 ay) yaş grubu çocukların; Allah'ı ve Peygamber Efendimizi sevgi temelli tanımları, İslami değerleri fark etmeleri ve İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanıyarak kendi seviyelerine uygun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterebilmeleri için 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamedeki yaş sınırlandırmasının kaldırılmasından sonra 26 Ocak 2012 tarihinde Kur'an kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi'ni başlatmıştır.(Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2014.)

07. 04. 2012 tarih ve 28257 sayı nolu Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmelik ile yaygın din eğitimi için belirlenen yaş sınırı ortadan kalkmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı bu sınırın ortadan kalkması ile birlikte "okul öncesi dönem din eğitimi hususunda bir sorumluluğu yüklenerek" (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2014), bu dönem için bir Kur'an Kursları öğretim programı hazırlamıştır.

4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi 2013-2014 eğitim-öğretim yılında pilot olarak 10 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir'de 10 sınıfta, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Adana, Samsun, Erzincan ve Rize) uygulamaya konulmuş ve bu kursları müteakiben bütün İl ve İlçe Müftülükleri tarafından halkın rağbetine göre açılmaya başlamıştır. 2014-2015 yılından itibaren ise (4-6 yaş) Kur'an Kursları Öğretim Programı Türkiye genelinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın saptadığı kıstaslara haiz öğreticilerin rehberliğinde Kur'an Kurslarında yürütülmektedir. (DİB, 2014) Bu program kapsamında 4-6 yaş grubu öğrencilere istinaden "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı ile Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı" oluşturulmuştur. Bu program çerçevesinde Amasya il ve ilçelerinde 46'sı kadrolu, 5'i geçici görevlendirilmiş toplam 51 öğretici görev almakta, ortalama 465 öğrenciye 51 kursta hizmet verilmektedir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının genel amaçları.

Bu programın amacı Kur'an Kursları Öğretim Programında şöyle açıklanmaktadır:

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların kendi seviyelerinde;

1. İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,
2. Kazanacakları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını,
3. İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımlarını,
4. Allah'ı sevgi temelinde tanımlarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,

5. Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,

6. Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,

7. İyi alışkanlıklar kazanmalarının yanı sıra beden, zihin ve duygu gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte öğrenim görmelerini sağlayacak uygun bir ortam sunmayı amaçlamaktadır (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitim programının temel yaklaşımı.

“Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)” geliştirilirken;

A. Okul Öncesi Eğitimi ve Program Geliştirme alanındaki yeni yaklaşım ve ilkeler,

B. İlahiyat Bilimleri'nin verileri doğrultusunda temel yaklaşımın belirlenmesi esas alınmıştır. Bu bağlamda;

1. Çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden gelişimlerini dikkate alan; öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören; araştıran, sorgulayan, yorumlayan, işbirliği yapan, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran ölçme ve değerlendirmeye yer veren esnek çerçeve öğretim programı anlayışı benimsenmiştir.

2. Programda 4-6 yaş grubu eğitim ilkelerine uygun olarak hazırlanan etkinlikler yerine getirilecektir.

3. Öğretici, programdaki kazanımlardan çocukların ilgi ve ihtiyacına göre seçtiği kazanım için hazırlanan etkinlikleri uygulayacaktır. Bu aşamada öğretici etkinliklerin bir kısmını uygulama dışı bırakabileceği gibi aynı amaca götüren farklı etkinlikler de planlayabilecektir.

4. Öğreticiler programdaki etkinliklerin uygulanmasında farklı yöntem ve teknikler (oyun, örnek olay, tartışma, rol oynama, soru-cevap vb) yanında çeşitli materyallerden de (şiir, şarkı, ilahi, hikâye, tekerleme, resim vb.) istifade edebileceklerdir.

5. Esnek Çerçeve Öğretim Programı anlayışına dayalı olarak hazırlanmış olan “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)” nda öğretmenler, çocukların hazır bulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda programda yer alan konulardan hangilerine, ne kadar süre ve düzeyde yer vereceklerine karar verebileceklerdir.

6. Program kapsamında kaynak olarak Başkanlığımızca 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönelik hazırlanan materyaller esas alınacaktır. Bununla birlikte Başkanlığımızın çocuklara yönelik diğer yayınlarından da imkânlar ölçüsünde faydalanılacaktır. Ayrıca MEB

okul öncesi eğitimi kapsamında hazırlanan ve programın amaç ve kazanımlarına uygun nitelikteki materyallerden de yararlanılabilecektir.

7. Çocukların programda belirlenen kazanımlara ne düzeyde ulaştıkları, Ek-1 de yer alan “Değerlendirme Formu” çerçevesinde yapılacaktır.

8. Programın ilk iki haftasında çocuğun kendisini, arkadaşlarını, sınıfı, kursu, öğreticisini vb. hususları tanımasına imkân sağlayacak “Kursa Uyum Süreci” uygulanacaktır. Kursa uyum süreci sınıf dinamiğine göre daha kısa veya daha uzun bir sürede uygulanabilecektir.

9. Program, ailenin eğitim sürecine katılımını esas almaktadır. Çocuğun gelişimini, toplumsal uyumunu ve başarısını etkileyen ve eğitim sürecinin önemli bileşenlerinden biri olan aile, aynı zamanda sağlıklı bir din öğretimi ve ahlak gelişimi için de en önemli unsurlardan birisidir. Aile katılımı, kurs ve ev arasındaki devamlılığı destekleyerek kazanılan bilgi, beceri ve tutumların kalıcılığını sağlar. Bu bağlamda öğretmenler program kapsamında kursa uyum süreci başta olmak üzere, belirli zaman dilimlerinde aile katılımı ve veli eğitimlerine yönelik etkinliklere yer vereceklerdir. Aile eğitimleriyle ilgili Ek-2’de yer alan “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu”ndan yararlanılabilir (Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018).

4-6 yaş grubu Kur’an kursları eğitim programının temel ilkeleri.

Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler şunlardır:

1. Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) eğitim süreci, tüm unsurlarıyla çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun etkinliklerle yürütülmelidir.

2. Programda çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.

3. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve kursun imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Çocuklar sınıfa geldiğinde güler yüzle karşılanmalıdır.

5. Her çocuk kursa başladığında gözlemlenmeli ve hazırbulunuşluk seviyeleri ile ön bilgileri değerlendirilmelidir.

6. Eğitim sürecinde, çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesini sağlayacak uygun fırsatlar tanınmalıdır.

7. Verilen eğitimle çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma vb. duygu ve davranışları geliştirilmelidir.
8. Eğitim sürecinde çocukların kendilerine saygı ve güven duyması sağlanmalı, öz denetim kazandırılmalıdır.
9. Oyun, bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bu sebeple programda yer verilen etkinliklerde oyun mümkün olduğunca kullanılmalıdır.
10. Oyunun bir araç olarak kullanıldığı unutulmamalı, her oyunda değerler eğitimine yönelik bir kazanım bulunmasına dikkat edilmelidir.
11. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici baskıcı bir tutum yerine demokratik, hoşgörülü, çocuğa önemsendiğini belirten, çocuğun kendini ifade edebileceği ve kişilik gelişimini destekleyici bir tutum sergilenmelidir.
12. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
13. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi, tanınması ve duygularını uygun şekilde ifade etmeleri desteklenmelidir.
14. Çocukların hayal güçleri, keşfedici ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini ifade edici davranışları geliştirilmelidir.
15. Erken çocukluk dönemi değerler eğitiminin Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce, çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığı hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.
16. Kur'an öğretiminde çocukların harf ve kelimelerin doğru telaffuzuna özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.
17. Peygamberimizle ilgili konular işlenirken, onun örnek kişiliğini anlatan çok sayıda örnek ve kesite çocukların kolay anlayabileceği bir anlatımla yer verilmelidir.
18. Öğretici, planlı ve programlı bir biçimde dokümanlarını dosyalamalı, dosyalarını gerektiğinde yönetici ve meslektaşlarıyla paylaşmalıdır.
19. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygulamadan önce gerekli materyal ve ortamla ilgili hazırlıkları yapmalı ve derse hazırlıklı girmeye özen göstermelidir.
20. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygularken oyun ve dramalarda çocuklarla birlikte yer alma konusunda bir çekince yaşamamalıdır.

21. Eğitim sürecinde anlatım ve soru-cevap yanında drama, örnek olay, kavram haritaları, tartışma, gösterip yaptırma gibi çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

22. Kursta öğrenilen bilgi ve davranışların pekiştirilmesi, kalıcılığının sağlanması için aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına da yer verilmelidir.

23. Öğretici eğitim boyunca çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmalıdır (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri.

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının başlangıcında vazifelendirilecek ilk öğretmenlerin halihazırda bulunan diğer Kur'an kursları öğretmenlerinden olması tercih edilmiştir. Bu öğretmenlerle mülakat yapılmış ve sonrasında başarılı bulunan 120 öğretmen Manisa'da 15 gün devam eden bir hizmet içi eğitiminden geçmişlerdir. Fakat alt yapıdaki fiziki eksikler sebebiyle bütün öğretmenler sınıf açma imkânı bulamamıştır. Zaman içerisinde DİB Eğitim Genel Müdürlüğü, MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve Halk Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde "4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi" kapsamında üç aylık modüler sertifika programı öğretmenlere uygulanmıştır. Programdan faydalanamayan öğretmenler için ise Sakarya Üniversitesi eliyle DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü onaylı olmak üzere sürekli eğitim merkezi aracılığıyla uzaktan eğitim uygulanmıştır. Fakat süreç içerisinde uzaktan eğitimdeki imtihanların güvenliği hasebiyle belirli bir tarihten başlayarak alınmış olan sertifikalar hükümsüz addedilerek yenileri onanmamıştır. Bu hâl kalitedeki eksikliği engellemeyle beraber programın nitelikli ve sürdürülebilir bir duruma kavuşmasına da yardımcı olmuştur (Öztürk, 2018).

4-6 yaş Kur'an kurslarında vazifeli olan öğretmenler ilahiyat çıkışlı, "4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi" programına dâhil veya uzaktan eğitimden geçmiş bireyler ya da hizmet içi eğitime iştirak etmiş bireylerdir (Öztürk, 2018).

Kur'an kursları 4-6 yaş din eğitimi projesinde hazırlanan eğitim programı öğretmenlerin baz aldıkları kaynağı oluşturmaktadır. Eğitim programı istikametinde maarif çalışmaları sürdürülmekte, etkinlik faaliyetleri oluşturulmakta ve kazanımlar tayin edilmektedir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları programı, programa riayet edilmesi, hedefe ilişkin etkinliklerin uygulanması, esnek, geliştirilebilir ve çocuk merkezli olması, bireysel değişiklikleri dikkate

alması gibi bazı prensiplerle temellendirilmiştir. Benimsenen prensiplerin erken çocukluk eğitiminde onaylanan yöntemlere hamil vasıfta olduğu görülmektedir (Öztürk, 2018).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları programında öğretici rehberliğinde, öğrenci merkezli, öğrencinin yaparak ve yaşayarak öğrenebileceği, etkinlik temelli öğretim yöntemine göre düzenlenmiş muhtelif etkinlikler uygulandığı görülmektedir. Ayrıca program öğreticilerin etkinlik temelli öğretimi kullanmasını gerektirmektedir.

Amasya il ve ilçelerinde yukarıda açıklanan özelliklere sahip 46'sı kadrolu, 5'i geçici olmak üzere 51 öğretici bahsi geçen kurslarda görev yapmaktadır.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı Etkinlik Yöntem ve Teknikleri

Zihinsel düş yetileri son derece güçlü olan 4-6 yaş periyodundaki çocuklar hevesli, dikkatli ve soruşturma yapar niteliktedirler. Bundan dolayı çocukların bu niteliklerine ilişkin ilerleyişlerine katkı sağlamak için, heveslerini artırıcı ve karşılayıcı, araştırıp inceleyebilecekleri, dikkat uyandıran ve dikkatlerini cezbeden, uygulamanın neden yapıldığını ve nasıl sonuçlandığını anlayabilecekleri, muhtelif düşünceler üretmek yaklaşımında bulunabilecekleri olanaklar sağlanmalı ve eğitim plâformu buna yönelik uygulamalarla desteklenerek oluşturulmalıdır (Aktaş Arnas, 2002).

Çocukların kolay ve kalıcı bilgiler kazanmaları için yerinde ve özenle hazırlanmış bir eğitim programı, eğitim sürecine katkı sağlayacaktır. Eğitim programının yürütülmesi için program yaklaşımlarının, prensiplerinin, eğitim ortamının özelliklerinin, çeşitli etkinlik uygulamalarına yönelik faydalanılacak metotların ve kullanılacak malzemelerin özenle belirlenip tasarlanmasına ihtimam gösterilmelidir (Dağlıoğlu, 2009).

4-6 yaş grubu öğretim programında yer alan etkinlikler öneri ve örnek niteliğindedir. Kılavuz kitapta bulunan ve öğrenme alanlarına göre sınıflandırılmış etkinlikler ise öğretmene sınıf içi bir etkinliğin nasıl plânlanması gerektiği konusunda yardımcı olmaktadır. Programda etkinlikler bir öğrenme alanındaki tek kazanıma dönük olabileceği gibi birkaç kazanıma yönelik de olabilir. Bunun yanında öğretmenin, çevre şartlarına, okulun imkânlarına ve öğrencilerin özelliklerine göre belirlenen kazanımları gerçekleştirmeye yönelik ek etkinlikler düzenlemesine de olanak verilmektedir (Temur, 2007).

Din eğitimi ve öğretimi ile alakalı ifade ve kazanımların hepsi veya büyük bir kısmı öğrencilerin içselleştirme ve değişim aşamalarını yaparak ve yaşayarak kazanabileceği nevidendir. Etkili öğrenme ve öğretme faaliyetleri organize edildiğinde öğrenciler kavramlarla ilgili bireysel yorumlarını ifade edebilir ve benzer nitelikteki ortak öğeleri bulabilirler (Turhan, 2009). Bu noktada etkinlik uygulama yöntem ve tekniklerinin öğrenciler

açısından kolaylık ve zorluklarının, iyileştirilebilir ve geliştirilebilir yanlarının bilinmesi önem arz etmektedir.

2018-2019 Öğretim Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Yıllık Ders Plânı, 05.09.2018 tarihli ve E.118285 sayılı Başkanlık onayı ile uygulamaya konulan Kur'an Kursları Öğretim Programı (04-06 Yaş Grubu) ile Kur'an Kursları Öğretici Kitabı I-II (4-6 Yaş Grubu)'den yararlanılarak örnek olarak hazırlanmıştır. Ancak araştırmamızın hacmini genişleteceğinden dolayı burada yer vermedik.

4-6 yaş grubu öğretici kitabı, Dini Bilgiler 1-2 ve Kur'an-ı Kerim 1-2 olmak üzere iki ayrı öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları içerisindeki ünite kazanımlarının gerçekleştirilmesi için çeşitli etkinlik yöntem ve tekniklerinden yararlandığı görülmektedir. Öğretici kitabının en çok hikâye, soru-cevap, drama, eğitsel oyun ve uygulamalı eğitim vb. etkinlik yöntem ve teknikleriyle desteklendiği görülmektedir. 4-6 yaş çocuklarının gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanan etkinlik yöntem ve tekniklerinin bilinmesi açısından bunları açıklamakta fayda görüyoruz.

Analoji.

Analoji Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Genel görünüşünde birbirine benzemeyen ve aynı kavram altına konamayan şeyler arasında az ya da çok uzaktan benzerlik; birçok belirtilerde uygunluk” olarak tarif edilmektedir (TDK, Analoji).

4-6 yaş dönem çocukları işlem öncesi dönemde olduğundan dolayı soyut kavramlara dayalı bilgileri algılamaları ve anlamaları zordur. Çocukların bu soyut bilgileri anlamalarını yavaşlatan en önemli etkenlerden biri eğitim ortamında öğretmen merkezli yöntemlere yer verilmesidir. Öğrenci merkezli yöntem anlayışını benimseyerek, soyut kavramlara dair bilgilerin somutlaştırılarak çocuklara aktarılması ve eğitim ortamında çocukların aktif olduğu yöntem ve tekniklerin kullanılması bu zorluğun ortadan kaldırılabilmesi için atılacak en önemli adımlardan biridir. Analoji de bu gaye üzerine istifade edilebilecek seçkin metotlardan birini teşkil etmektedir (Şahin,2000).

Yapılan incelemeler ve tetkiklerin önemli bir kısmında, benzeşimden çıkarım elde ederek çok yönlü düşünmenin yani analogiden istifade etmenin çocuklara kazandırılmak istenen kavramların yerleşmesinde irtibat sağladığı açıklanmıştır (Mayo, 2008). Analogiler kompleks yapıdaki soyut kavramların anlaşılır bir duruma sokularak kavramın somutlaştırılarak aktarılmasında kullanılan bir tekniktir (Bryce-MacMillan, 2005).

Alisinanoğlu vd. (2011) ve Şahin'e (2000) göre analogi oluşturulurken;

- Seçilmiş kavramların çocukların içinde bulunduğu dönemseller yapının niteliklerine uygunluk göstermesine,
- Eğitim ortamında çocukların bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulmasına,
- Soyut kavramların anlaşılır hale getirilmesi için benzer olay hakkında en azından asgari düzeyde malûmatlı olunmasına,
- Benzetmelerin, daha sade yapıdaki benzeyen kavramlarla yapılmasına,
- Benzetlenen kavramların, resimler ve deneyler, oyun ve drama gibi metotlar aracılığıyla işlenmesine,
- Çocuklar benzetme yaparken eğitimcilerin yol gösterici olmasına,
- Benzeyen ve benzetlenen kavramların aralarında bağlantı kurulabilir nitelikte olmasına dikkat edilmesi gerekir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde "Biliyorum, Varsın ve Birsin!", "Görmeden İnanırım Sana" ve "Sürpriz Yumurta" başlıkları altında, analogide bulunması gereken özelliklere uygun üç farklı etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Boyama.

Çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştiren boya çalışmaları okul öncesi eğitim kurumlarında ivedilikle uygulanan etkinlikler arasındadır. Boya çalışmaları eğitimcilere çocukları yakından tanımalarına fırsat vermekle birlikte, çocukların kendilerini anlatıp ifade etmelerine yardımcı olur. Çünkü çocuklar boya yaparken duygularını, içinde buldukları olumlu ya da olumsuz durumları yaptıkları çalışmaya aktarırlar (MEB, 2015).

Eğitim ortamında boya çalışmalarına geçmeden önce boya çalışmasında kullanılacak materyaller (boyalar, fırçalar, kâğıtlar... vb) öğretmen tarafından hazır hale getirilmelidir. Öğretmen çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini destekler nitelikte yapılacak çalışmaların teknikleri hakkında bilgi vermeli ve materyalleri nasıl kullanacaklarına yönelik açıklamalarda bulunmalıdır. İhtiyaç anında da rehberlik yapmalıdır. Çalışma bitiminde çocukların gelişimlerini daha kolay takip edebilmek adına yaptığı çalışmada ne anlatmak istediğine yönelik sorulardan elde ettiği cevapları not ederek değerlendirmede bulunmalıdır (MEB, 2015).

Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan boya çalışmaları çocukların gelişimlerine şu noktalarda katkı sağlamaktadır (MEB, 2015);

- İnce motor becerilerin gelişmesine katkıda bulunur.
- El ve göz koordinasyonunun gelişmesini sağlar.

- Hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirir.
- Bir işe başlama ve bitirme becerisi kazandırır.
- Özgüven duygusunu geliştirir.
- Kendini ifade etme becerisini geliştirir.
- Ruhsal yönden rahatlatır.
- Yaparak yaşayarak öğrenme sağlar.
- Duygu ve düşüncelerini farklı yollarla anlatmayı öğretir.
- Başarma duygusunu destekler.
- Estetik bakış açısı kazandırır.

Eğitim ortamında uygulanacak boya çalışmaları etkinliğinde öğretmenlerin dikkat etmesi gereken noktalar şu şekilde özetlenebilir (MEB, 2015);

- Çalışmanın yapılacağı masalar kolay temizlenebilen malzemeden olmalı ya da çalışma boyunca masaların üzerine muşamba, naylon örtüler örtülmelidir.
- Masalara konulan boya malzemeleri bütün çocuklara yetecek miktarda olmalıdır.
- Malzemeler çocukların gelişim seviyesine uygun olmalı, kavrayamayacağı büyüklükte fırçalar, kalemler olmamalıdır.
- Öğretmen çalışma öncesinde malzemeleri nasıl kullanacakları yönünde gerekli açıklamaları yapmalı, bu açıklamaları yaparken çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını sınırlamamaya özen göstermelidir.
- Kullanılacak teknik çocuklara anlayabilecekleri şekilde anlatılmalıdır.
- Etkinlik süresince çocuklar özgür olmalı, gereksiz müdahalelerden kaçınılmalıdır.
- Etkinlik bitiminde öğretmen çocuklarla çalışmaları hakkında sohbet etmeli, onları kendilerini ifade etmeye teşvik etmelidir.
- Yapılan çalışmalar öğretmen tarafından sınıf panosunda sergilenmeli sonra dosyalanarak saklanmalıdır.
- Öğretmen çocuklarda ki gelişmeyi takip etmek için çalışmaların arkasına çocukların isimlerini, günün tarihini yazmalı öyle saklamalıdır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Biliyorum, Varsın ve Birsin!", "Rızık Zinciri", "Harfleri Boyama" ve "Allah'ın Hâlik İsmi" başlıkları altında, boyamada bulunması gereken özelliklere uygun etkinliklerine yer verildiğini görmekteyiz.

Bilmece.

Bilmeceler, bir nesnenin özelliklerinin kapalı ifadelerle ilişkilendirilip bulunmasını ya da ilgili öğeye erişilmesini amaçlayan etkinliklerdir.

Okul öncesi eğitimde bilmecelere yer verilmesi, çocukların zihinsel ve dilsel gelişimlerini desteklerken, sosyal ve duygusal gelişimlerini de desteklemeyi amaçlamaktadır. Bilmecelerde ipuçlarının verilmesi, parça bütün bağlantısı kurularak bütüne ulaşılmasını hedeflemektedir. Bilmeceler çocuğun çok yönlü düşünme istidadını geliştirmekle birlikte hâdiseleri neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirebilme yeteneği kazandırır. Ayrıca cevaplar verilirken kullandıkları ifadeler ve diğerlerine kulak vermeler dilsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlar (MEB, 2013).

4-6 yaş dönem çocuklarına yönelik hazırlanan bilmecelerin, günlük yaşantıyla bağlantılı, gelişim alanlarını destekleyen, somut kelimelerden oluşan, düşünmeye ve keşfetmeye yönelten, eğlendiren bir nitelikte olmasına ve düşünmek için zaman verilmesine dikkat edilmelidir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Aynam Ol Draması" başlığı altında, konuyu pekiştirmek amacıyla bilmecede bulunması gereken özelliklere uygun bir etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Drama.

Drama, çocukların bir beceri ya da durumu canlandırma etkinliği olmakla birlikte; çocukların, bir lider tarafından yönlendirildiği, daha çok büyük motor hareketlere dayanan taklit hareketleri ile gerçekleştirilen, sonuçta yaşananların serbestçe tartışıldığı, çocukların grup oyunlarına katıldıkları, öğrenci merkezli bir etkinlik olarak tanımlanabilir (Önder, 2010).

Drama sürecinde çocuklar aktif olmakta ve yaşantılar aracılığıyla zihinsel soyutlamalar somut hale getirilmektedir (Tuğrul, 2003). Bu yönüyle drama, çocukların gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

Okul öncesi dönem çocukları için drama;

- Farklı bakış açıları geliştirerek eleştirel düşünme, analitik beceri, karar verme ve yaratıcılığı geliştirmekte,
- Empati becerileri kazandırarak farklılıklara tolerans ve anlayış sağlamakta,
- Sosyal gelişimlerini destekleyerek grup etkileşimini geliştirmekte oldukça önemli bir etkiye sahiptir (Doğanay, 2010; Ülker Erdem vd., 2017).

Drama yönteminin etkinliklerde uygulanabilmesi için şunlara dikkat edilmelidir;

- Öğretmen rolleri belirlemede ve rolleri tanımlamada rehberlik yapmalıdır.
- Çocuklara güvenli bir ortam oluşturularak kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmalı ve hiçbir çocuk katılmaya zorlanmamalıdır.

- Uygulanacak dramanın amacı ve nasıl yapılacağı anlatılmalıdır.
- Karakterler kolay ve çocukların yaş durumuna uygun seçilmelidir.
- Kazanıma yönelik seçilen hikâye çocukların seviyelerine uygun olmalıdır.
- Kullanılacak materyaller önceden belirlenip hazır bulundurulmalıdır. (Doğanay, 2010).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Kursa Hoşgeldim", "Allah Bizi Duyuyor Draması", "Cami Parmak Draması", "Kelebek Draması", "Maske Draması", "Namaza Saygı Draması", "Söze Saygı Draması", "Rüzgâr ve Güneş Draması", "Çevremizi Temiz Tutalım Draması", "Abdest Alma", "Ensar ve Muhacir", "Otobüs Draması", "Uzun Kaşıklar", "Bahçemizi Yapalım Draması", "Sabır Draması", "Penguen'in Sabrı", "Hasta Ziyareti Draması", "İyilik Çiçekleri Draması", "Yaşlı Tavşan", "İyilik Güneşi Draması", "Trafik Polisi Draması", "Hacerülesved", "Harflerin Draması", "Minik Tohumun Büyüme Draması", "Küçük Murat'ın Allah'a Teşekkürü Draması", "Habersiz Kalma Draması", "Doğruyu Bul Draması", "En Nazik İnsan Draması", "Peygamberimizin Nezaketi Draması", "Kur'an Yolu Huzur Dolu Draması", "Sevgi Çemberi", "Arı Zuzz", "Aileme Yardım Ediyorum Draması", "Farklı Farklıyız Draması", "Doğayı Seviyorum, Kirletmiyorum", "Bütün Çöpler Kendi Kutusuna Draması", "Çevrem Temiz, İçim Rahat Draması", "Temiz Sınıf Draması", "Aynam Ol Draması", "Mutluluğun Resmi Draması", "İbadete Saygı Draması", "Camimiz Draması", "Çuf Çuf Camiye Draması", "İsraf", "İstiklal Şairimiz Draması", "Küçük Seyyah Draması", "Günlerin Terazisi Oyunu", "Harflerin Draması-1", "Harflerin Draması-2" ve "Harfler Uzuyor Draması" başlıkları altında, dramada bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda drama etkinliklerine yer verildiğini görmekteyiz.

Dramatizasyon.

Dramatizasyon, çocuklara anlatılan veya onların oluşturduğu bir öykünün içlerinden geldiği gibi söz ve hareketlerle canlandırılmasına denir (MEB, 2013).

Dramatizasyon yapılmadan önce belirlenen öykünün çocukların seviyesine uygun olmasına ve tüm çocukların katılımına olanak sağlamasına dikkat edilmelidir. Sonrasında çocukların öyküdeki istedikleri karakterleri seçmelerine imkân sağlanmalıdır. Rol yapılırken güvenilir bir iklim oluşturulmalı, çocuklara anlayışla yaklaşılmalı, cesaretlendirilerek çocuklara yardımcı olunmalıdır (MEB, 2013).

Dramatizasyon etkinliği sonunda öğretmen, çocuklara sorular sorarak etkinliği değerlendirir. Böylece çocuklar, etkinlik sırasında canlandırdıkları rollerin özelliklerini ve

hareketlerini daha iyi anlamış olurlar. Ayrıca çocuklar kendilerini duygusal ve sözel yönden daha iyi ifade etme olanağı bulmuş olurlar (Wolland, 1993).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Kadir Gecesi Draması", "Kaplumbağanın Seyir Defteri Draması", "Kâinat Konuşuyor Draması", "Minik Solucan Draması", "Yaratılanı Sev Yaratan'dan Ötürü Draması", "Canım Peygamberim", "Her Şey İnsanın Hizmetinde Draması", "Karagöz ile Hacivat", "Haksız Hakkı Draması", "Kâinattaki Yardımlaşma Draması", "Eski Defter Draması", "Elif'in Malzemeleri", "Ördek Kukla Oyunu", "Kabak Draması" ve "Bilge Kuş Draması" başlıkları altında, konuyu pekiştirmek amacıyla dramtizasyonda bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Eğitsel oyun.

Eğitsel oyunlar, çocuğun yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, yeteneklerini keşfettiği, kendini ifade ettiği ve gelişimsel özellikleri hakkında yetişkine ipuçları verdiği önemli bir etkinlik ve ipucudur (Kaya *vd.*, 2017).

Eğitsel oyunlar çocuğun toplumsal kültür gelişimine ve karakter gelişimine katkı sağlamakla birlikte, fiziksel, sosyal, zihinsel, psikolojik ve duygusal bakımdan da çocuğu etkilemekte ve gelişim basamaklarındaki ilerleyişine yardımcı olmaktadır (Özer *vd.*, 2006).

Eğitsel oyunlar, çocuğun fiziksel ve zihinsel becerilerinin gelişmesini desteklemekle birlikte çocuğun çevresindeki maddelere yönelik bağlantı kurabilmesini, bireysel hürriyetini kotarmasını sağlayan ve bunların akabinde de çocuğun sosyalleşmesine ciddi katkılarda bulunan ehemmiyeti büyük bir aktivitedir (Uluğ, 1999).

Kara (2010)'ya göre eğitsel oyunlar; çocukların bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişimine olumlu katkı sağlayan, güven kazanma, işbirliği halinde olma, gruba ait olma, olumlu bağlılık geliştiren etkinliklerdir. Aynı zamanda bireylerin çevreye duyarlılığını, dinlemeyi öğrenmeyi, saygı duymayı, kendi çıkarlarını geri plana atarak hoşgörülü olmayı öğreten ve geliştiren etkinliklerdir.

Çocuk oyun boyunca normalde öğrenmesi zor olan birçok prensibi farketmeden rahatlıkla öğrenebilir. Benimsenen prensipler arasında seçim yapabilme, ortaklık kurma, sıralama ve gruplandırma yapma, tertip edebilme, paylaşımında bulunma, yardımsever olma ve diğerlerine karşı saygılı olma gibi birçok öğreti ve kavram sayılabilir (Çoban & Nacar, 2006).

Çocuk konuşma, düşünme, yaratıcılığını ortaya çıkarma ve gözlem yeteneğini eğitsel oyunlarla sunma imkanı yakalayabilmektedir (Ömeroğlu *vd.*, 2003).

Amaçlı ve planlı bir şekilde tasarlanan eğitsel oyunlarda, oyun materyallerinin ve oyun mekânının tercihi mümkün mertebe dikkat edilmesi gereken bir konudur. Özen gösterilmesi gereken bir diğer konu ise seçilen oyunun ilgi çekici ve öğrencinin bilinçlenmesine katkı sağlar nitelikte olmasıdır. Öğretmenler anlaşılır bir üslup ile oyunun kurallarını detaylı bir şekilde tüm öğrencilere bildirmelidir (Kaptan & Korkmaz, 1999).

Eğitsel oyunların etkinlikle uygulanabilmesi için; eğitsel oyunların bir amacı yönelik seçilmesine, dikkatli bir planlama yapılmasına, oyunların çocuğun seviyesine uygun, kolay ve ilgi çekici olmasına, oyun kurallarının açık, net ve anlaşılır olmasına, oyun içerisinde çocuğun kendini rahat hissetmesine ve eleştirilmeyeceğini bilmesine özen gösterilmelidir (Demirel, 1996).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Dinimi Öğreniyorum Oyunu", "Uzun-Kısa Oyunu", "Tut Bırak Oyunu", "Harf Kovalamaca Oyunu", "Cezm Mandalı Oyunu", "Cezm Alkışı Oyunu", "Haydi, Bul Oyunu", "Bayramları Tanı Oyunu", "3N1K Oyunu", "Dur ve Dinle Oyunu", "Beni Tanı Oyunu", "Kimdir Bu Oyunu", "Güller Çiçek Açtı Oyunu", "Şükür Sepeti", "Teşekkür Ederim Oyunu", "Harf Olalım Sıraya Girelim Oyunu", "Hafıza Oyunu", "Trafik İşaretleri Oyunu", "Hazine Avı Oyunu", "Selam Oyunu", "Herkesin Hakkını Koruyalım", "Doğruluk Çizgisi Oyunu", "Parolayı Bul Oyunu", "Doğruluk Treni", "Sim Oyunu", "Sorumu Cevapla Oyunu", "Sabır Örnekleri", "Şeker Kolyesi", "Mikrop Avı Oyunu", "Saygı Kelimeleri Oyunu", "Dön Dön Dönelim Oyunu", "Unuttum Hatırlat Oyunu", "Merhamet Keşfine Çıkıyoruz", "Her Şey Arkadaşla Güzel Oyunu", "Namaz Kılma Uygulaması" ve "Okuyorum" başlıkları altında, konuyu pekiştirmek amacıyla eğitsel oyunlarda bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Gezi-gözlem.

Gezi, okul ve sınıf içinde yapılan eğitsel çalışmaları tamamlamak ve yaşamla bağlantısını kurmak için yapılan ziyaretlerdir. Olayları gerçek görünümüyle tanıma ve bilgileri ilk kaynaktan elde etme amacıyla bu tekniğin kullanılması etkili olmaktadır (Küçükahmet, 1997). Eğitsel ders gezileri olarak da adlandırılan gözlem ise, varlık ve olayların doğal ortamlarında planlı ve amaçlı olarak incelenmesini sağlayan etkinliklerdir (Doğanay, 2010).

Okul dışı çevreler öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunmakta, beş temel duyusunu kullanmasına fırsat vermekte ve kalıcı öğrenmelerine imkân sağlamaktadır (Tatar & Bağrıyanık, 2012).

Gezi-gözlem etkinliği; öğretimi sıkıcılıktan kurtarması, doğrudan bilgi ve deneyime dayalı bir eğitim ortamı oluşturması, öğrenci için daha kalıcı bilgiler sunması, okul-çevre ilişkisini geliştirmesi, diğer insanlara okul ve öğrenci faaliyetlerinin tanıtılması açısından fayda sağlamaktadır (Doğanay, 2010).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Vatanım İçin Çalışıyorum" başlığı altında, konuyu pekiştirmek amacıyla gezi-gözlemde bulunması gereken özelliklere uygun bir etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz. Bu etkinlik uygulaması eğitim-öğretim faaliyetine aile katılımını sağlamaktadır.

Hikâye (öykü) anlatım.

Okul öncesi eğitim kurumlarında önemli grup etkinliklerinden biri olan hikaye/öykü anlatımı, insan hayatında olan veya olması ihtimali bulunan konuları ele alan, gerçek veya gerçeğe uygun bir şekilde yazılarak olacak kanısı uyandıran olayları belli bir boyut içinde anlatan edebi yazılar olarak ifade edilebilir (Toparlı vd., 1995).

Okul öncesi dönem çocuklarına evde aile bireylerinin, eğitim kurumlarında öğretmenlerin hikâye/öykü anlatımı, çocuğun gelişimini desteklemekte, araştırmacı ve öğrenmeye karşı istekli olan çocuğun içinde yaşadığı dünyayı anlamlandırmasına, akran ve çevre ilişkilerinin güçlendirmesine yönelik katkı sağlamaktadır (Kantarcıoğlu, 1990).

Öğretmen, günlük planda ele aldığı amaç ve kazanımlar doğrultusunda öykü anlatabilir. Çocuklar istediğinde öykü sayısı artırılabilir. Çocuklara anlatılacak öykülerin konusu, anlatım tekniği, anlatım sırasında kullanılan jest ve mimikler, öykü anlatımının şekli öğretmen tarafından çocukların gelişim seviyelerine ve yaşlarına uygun şekilde belirlenir. Hikâye/öykü anlatımında olayların canlılığı çocukların dönemsel düzeylerine, heveslerine, yoğunlaşabilmelerine ve gereksinimlerine yönelik tertiplenir. Çocukların kitaplara ve okumaya yönelik eğilimlerini daha çok isteklendirmek için öykülerde eğlenceli detayların yer bulması sağlanır. Öykünün öğrenciye göre uygun olup olmadığının bilinmesi için önce öğretmen tarafından okunup değerlendirilmelidir. Öğrenciler için yeterli uygunlukta olmadığında öğretmen yararlı görmediği kısımları traşlar, öyküde verilmesi gereken mesajı bozmadan gerekli gördüğü şekilde revize eder. Öykü kahramanlarının değişik özelliklerde olması çocukların farklı perspektifler edinmelerine katkı sağlar. Öykülerde yaşama dair mevzulardan bahsedilmesi çocuğun büyüdüğü toplumsal kültürün özelliklerini anlamasına ve ona göre şekillenmesine katkı sağlar. Öykü çok uzun ise gerekli kısaltmalar yapılarak çocuklara uygun hâle getirilir. Öyküde bilinmeyen sözcükler varsa bunun yerine çocukların bildiği sözcükler kullanılır. Öykü anlatırken resimleri gösterilerek hikâye kesilmez, çocuklara

öykü ile ilgili sorular sorarak öykü bölünmez. Öykü anlatımı bittikten sonra sorular sorulabilir. Öğretmen öykünün anlatım süresini çocukların dikkat sürelerini geçmeyecek şekilde belirlemeli, beden dilinden hangi kısımda ve ne şekilde yararlanacağını da önceden kestirmelidir (MEB, 2013).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Ali Teşekkür Ediyor Hikâyesi", "Ömer'in Duası Hikâyesi", "Kandil Simidi Hikâyesi", "Minik Meşenin Endişesi Hikâyesi", "Allah Her Şeyi Görür Hikâyesi", "Peygamberimizin Çocuklara Sevgisi", "Meryem'in Elması Hikâyesi", "Elmanın Yolculuğu Draması", "Peygamberimiz ve Karıncalar", "Namaza Hazırlık", "Saygı Örnekleri", "Gürültü Yapan Can Hikâyesi", "Komşu Hakkı Hikâyesi", "Zeyd'in Kuşu", "İsraf Nedir?", "Musa'nın Domatesleri Hikâyesi", "Kâinata İsrâf Yoktur", "Minik Pirinç Hikâyesi", "Veda Hutbesi", "Filli Kazağı Paylaşmak Hikâyesi", "Susayan Köpek", "Sahabenin İkrâmı", "Göçmen Kuşlar", "Mescid-i Nebevi", "Sevincimizi Paylaşalım", "Uzun Kaşıklar Hikâyesi", "Kuş Sarayları Hikâyesi", "Sadaka Hikâyesi", "Abdullah'ın Sabrı Hikâyesi", "Sabırlı Peygamberim", "Sabır Çiçeği Hikâyesi", "Şeftali Ağacı Hikâyesi", "Hz. Eyyüp'ün Sabrı", "Penguen'in Sabrı Hikâyesi", "İyilik Fotoğrafları", "Sadaka Taşları Hikâyesi", "Yaşlı Tavşan Hikâyesi", "İki Yavru Ayıcık Hikâyesi", "Ayşegül'ün Kedisi Hikâyesi", "Hz. Ali'nin Doğruluğu", "Eğer Vermeseydin", "Canım Ablam Hikâyesi", "Susayan Hasan", "Öğretmenin Adaleti Hikâyesi", "Bütün İnsanlar Eşittir", "Hurma Sepeti", "Besmele Etkinliği", "Kur'an Allah'ın Sözü", "Allah'ı Seviyorum Çünkü...", "Merhamet Keşfine Çıkıyoruz", "Meryem'in Elması Hikâyesi", "Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç Hikâyesi", "Ben Bir Damlayım", "Zehra'nın Peygamber Sevgisi Hikâyesi", "Peygamberimiz Herkese Değer Verirdi", "Peygamberimizin Nezaketi Draması", "Peygamberimin Ailesini Tanıyorum", "Osman'ın Dürüstlüğü Hikâyesi", "Temizlik Halkaları", "Peygamberleri Seviyorum", "Kitabımı Tanıyorum", "Kitabım Kur'an", "Rehberimiz Kur'an Hikâyesi", "Kur'an-ı Kerim'e Saygılıyım", "Sevgi Çemberi", "Biz Hz. Âdem'in Çocuklarıyız", "Bin Kişinin Yaptığı Pasta Hikâyesi", "Arı Zuzz Hikâyesi", "Benim Evim Benim Ailem", "Zeytinyağlı Pırasa Hikâyesi", "Biz Bir Aileyiz Hikâyesi", "Haklara Saygılıyım", "Buldur, Söylet", "Kâinata Düzen Hikâyesi", "Ekşi Sütten Tatlı Peynir Hikâyesi", "Kâinata Açılan Pencere", "Her Şey Bize Emanet", "Namaz Dinin Temelidir", "Merve Oruç Tutmayı Öğreniyor Hikâyesi", "Sadaka Nedir?", "İlk Sadakam Hikâyesi", "Camimiz Çiçek Açacak Hikâyesi", "Döndüm Kibleye Hikâyesi", "Babaannemin Kâbe Ziyareti Hikâyesi", "Camiler Dile Gelse Hikâyesi", "Selimiye Camii'ni Ziyaret Hikâyesi", "Namaza Davet", "Güzel Kâbe'm", "Suffe Okulu", "Mescid-i Aksa", "Minik Mimarlar", "Ezan Çiçeği Hikâyesi", "Vatanım Türkiye'm", "Vatanım Benim Kıymetlim", "Vatanımı Seviyorum", "İsraf Etmiyorum", "Çöp Kovası Hikâyesi", "Büyüyünce

Yapacağım”, “Memleketim”, “Ben Çöp Değilim Hikâyesi”, “Vatanım Yeşilleniyor”, “Bayramlar Paylaşınca Güzel Hikâyesi”, “Taha’nın İlk Cuma Namazı Hikâyesi”, “Köyde Bayram Hikâyesi”, “Nasıl Bir Bayram İstiyoruz?” , “Bin Aydan Hayırlıdır Bu Gece”, “Fatma’nın Bayram Hediyeleri Hikâyesi” ve “Tenvin Arabası Oyunu” başlıkları altında, konuyu pekiştirmek amacıyla hikâye ve öyküde bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinlik bulunduğunu görmekteyiz.

Okuma.

Çocuğun kelime hazinesini geliştirip çoğaltmak için en uygun araçlardan biri okuma etkinliğidir. Bu noktada bildikleri nesnelere ilişkin resimli kitaplar çocuk açısından ilgi çekici olmaktadır (Einon, 2000).

Okul öncesi yıllarda çocuklara okunmak amacıyla düzenlenmiş az yazılı, bol resimli ve çizgili kitaplar ilgi çeker. Resimli kitap okumaları çocuğun hayal gücünü artırır. İyi kitaplar çocuğu somut düşünme biçiminden soyut düşünmeye doğru götüren araçlardır. Çocuk açısından soyut sözleri, resimlenmiş olarak algılamak kavramların yerleşmesine yardımcı eder (Yörüköğlü, 1983).

Okul öncesi dönemde çocuklara okunacak kitaplarda, çocuğun öyküde geçen olayları takip edebilmesi için kitapta yer alan resimlerle olayların örtüşmesi önemlidir. Kitapta yer alan resimlerin nitelikli ve çocuğun yaşına uygun olması, onun olayları zihninde canlandırmasına ve hayal gücünün gelişmesine yardımcı olacaktır (Yıldırım, 2011).

4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; “Birlikte Okuyalım”, “Kur’an Okuyorum” ve “Artık Okuyoruz” gibi başlıklar altında, okuma uygulamalarında bulunması gereken özelliklere uygun etkinliklere yer verildiğini görmekteyiz.

Örnek olay ve örnek resim incelemesi.

Gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasına yönelik bir etkinlik yöntemidir. Bu yöntem çocuklara bir konuyu ya da bir beceriyi kazandırmak ve bu konuda uygulama yaptırmak amacıyla kullanılır. Günlük hayatta karşılaşılan gerçek bir problemin çözümü için de uygundur (Demirel, 2000).

Çocuğun ilgi ve dikkatinin dağılmaması, öğrenci katılımının azalmaması, olay ve kişiler arasında kolay bir bağ kurabilmesi için, seçilen örnek olayın çocuğun yaşantısına dayalı olmasına veya gerçek yaşamında karşılaştığı olaylardan olmasına dikkat edilmelidir (Hesapçıoğlu, 1998; Saban, 2000; Bilen, 2002).

Örnek olay incelemesi, öğrenci merkezli olması; öğrencilerin anlama, analiz etme ve yorumlama gibi birçok yeteneklerini ve belli bir konudaki bilgilerini ve becerilerini uygulamaya koyma olanağı sağlaması; öğrencinin düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmesi açısından önemlidir (Aydın, 2003; Heaspcıoğlu, 1998; Saban, 2000;).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Kırılan Çiçek", "Doğru Davranış Hangisi", "Yırtık Kitap Hikâyesi", "Hayvanlar Âleminde Yarış Hikâyesi", "Osman'ın Dürüstlüğü Hikâyesi" ve "Vatanımı Seviyorum, İsrâf Etmiyorum" başlıkları altında, örnek olay ve resim incelemesi uygulamalarında bulunması gereken özelliklere uygun etkinliklere yer verildiğini görmekteyiz.

Pantomim.

Pantomim, muhtelif öykülerin veya hâdiselerin ifadesiz, yalnızca beden dilini kullanarak rol yapılması olarak tanımlanabilir. Sözsüz tiyatro ismiyle de bilinmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarına kendi bedensel hareketlerini bilme, beden diliyle ifade yeteneği kazandırma ve sözsüz anlatım becerilerini geliştirme olanağı sağladığı için pantomim kayda değer bir yöntemdir (MEB, 2013).

Pantomim, çocukların diyalog üzerinde düşünmeden beden dilini kullanarak iletişim sağlamaya teşvik eder. Özgüven sağlamanın yanı sıra dil yetisinin gelişmesini de etkiler. Beden dili ile iletişim kurmayı başaran bir kişi kendisini söz ya da yazıyla da ifade etme aşamasına daha kolay geçiş yapar (Karadağ & Çalışkan, 2008).

Pantomim etkinliği sırasında öğretmen hareketlerin nasıl yapılacağını göstermez, rehberlik eder. Çocuklar yaratıcılıklarını ortaya koyarak istedikleri gibi hareket ederler. Pantomim önce araçsız uygulanır. Belli bir deneyim kazanıldıktan sonra kukla, maske, hayvan başlığı gibi araç ve gereçlerden yararlanır (Karaçay, 2004).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Pantomim ile Sabır", ve "Namaz Dinin Temelidir" gibi başlıklar altında, pantomim uygulamalarında bulunması gereken özelliklere uygun etkinliklere yer verildiğini görmekteyiz.

Parmak oyunları.

Parmak oyunları, çocuğun kolaylıkla takip edebileceği tekerleme, şiir, şarkı gibi sözleri kolaylıkla yapabileceği el, kol ve parmak hareketleriyle anlatmasıdır. Bu yönüyle parmak oyunları, ifadeyle el, kol ve parmak hareketi arasında ilişki kurulmasını sağlayan bir etkinliktir (MEB, 2013).

“Parmak oyunları, cümle kurmayı, telaffuzu, kelime dağarcığının gelişimini, dinleme alışkanlığını ve sentaks yapıların öğrenilmesini ve sözel dil becerilerinin gelişimini desteklediği gibi parmak hareketleriyle küçük kas motor gelişimi için de bir destektir” (Martin, 2002: Akt. Damar, 2009).

Parmak oyunlarını etkili bir biçimde kullanabilmek için öğretmenin sözcükleri, buna bağlı hareketleri ezberlemesi gerekir (MEB, 2013).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; “Cami Parmak Draması” ve “Bilge Kuş Draması” gibi başlıklar altında, parmak oyunları uygulamalarında bulunması gereken özelliklere uygun etkinliklere yer verildiğini görmekteyiz.

Sanat eğitimi ve kolâj.

Çocuğun duygusal ve zihinsel gelişim oluşumuna dokunan bir etken olarak altı çizilen sanat eğitimi, farklı sanat disiplinlerini kapsamaktadır (İnci San, 2003).

Sanat eğitimi, çocuklarımızın okul öncesi eğitiminde nitelik ve nicelik bakımından hayatî derecede değer yüklenilen bir faktördür. Sanat etkinliklerinin uygulanması sırasında kompleks bir yapıda olan etkinlikler bir takım yöntemlerle (çizgi, boya vb.) basit, yapılabilir ve anlaşılabilir bir hal alır. Çocuk bu şekilde tecrübe sahibi olur (Yavuzer, 1995). Victor Lowenfeld (1965)'e göre, “Sanat etkinlikleri çocuğun bir bütün olarak gelişmesine katkısı yanında, onun öğrenmesinde ve kavram elde etmesinde çok yararlı bir alandır” (Akt.: Kırıçoğlu, 2002).

Fransızca bir kelime olan kolaj bir sanat terimi olarak; kağıt, kumaş gibi gereçlerin, resim yapma tekniğine uygun olarak bir yüzeye düzenli yapıştırılması anlamına gelir (Kılıçkan, 2000).

Kolâj, bir resimleme tekniğidir. Kolâj çalışmalarında farklı tonlarda ve yapıda olan nesnelere değişik zeminler üstüne uygulanabilir. Resimlemede rengârenk kağıtlar, gazete kağıtları, dokuma bezler, slikon ve benzeri materyallerden münferit olarak yararlanılabileceği gibi, istenirse kompozisyon oluşturularak da faydalanılabilir (Kılınç, 1994).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; “Dua Yıldızları”, “Değer Ağacı”, “Şükür Çiçeği”, “Sofra Duası”, “Dua Kolyesi”, “Sevgi Çiçeği”, “İslam Dini Sevgi Dini Şiiri”, “Allah'ın Vedûd İsmi”, “Cami Maketi”, “Allah'ın Hâlik İsmi”, “Geri Dönüşüm Kutum”, “Sorumluluklarım Var”, “Yardımlaşma Kumbarası”, “Sevincimizi Paylaşalım”, “Sabır Mikrofonu”, “İyilik Halkası”, “Doğruluk Treni”, “Güneş Panosu”, “Şükür Sepeti”, “Rızık Zinciri”, “Su Hayattır”, “Ben Bir Damlayım”, “Güller Çiçek Açtı Oyunu”,

“Peygamberimin Ailesini Tanıyorum”, “Temizlik Halkaları”, “Peygamberleri Seviyorum”, “Kitabımı Tanıyorum”, “Beni Tanı Oyunu”, “Kur’an-ı Kerim Kılıfı”, “Kur’an-ı Kerim’e Saygılıyım”, “Sevgi Çemberi”, “Biz Hz. Âdem’in Çocuklarıyız”, “Benim Evim Benim Ailem”, “Haklara Saygılıyım”, “Buldur, Söylet”, “Kâinata Açılan Pencereleler”, “Her Şey Bize Emanet”, “Minik Şairlerden Şiir Kitabı”, “Camilerimizi Tanıyorum”, “Güzel Kâbe’ım”, “Mescid-i Aksa”, “Minik Mimarlar”, “Vatanım Türkiye’ım”, “Tebrik Kartı Yapıyorum”, “Bin Aydan Hayırlıdır Bu Gece” ve “Haydi, Bul Oyunu” başlıkları altında, sanat eğitimi ve kolaj uygulamalarında bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Soru-cevap.

Soru-cevap yöntemi; sözel etkileşimli, karşılıklı iletişime dayalı bir öğretim yöntemidir. Bu yöntem öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol etmeye yardım etmekle birlikte, dersin etkili olup olmadığını değerlendirmesi ve öğrencinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi açısından önem arz etmektedir (Somuncuoğlu & Yıldırım, 2000).

Soru sormak, her türlü öğrenmenin başlangıcıdır. Her öğretmen eğitimde çocuklara sorular yönelmelidir. Soru, her zaman öğretimdeki temel iletişim araçlarından biri olmuştur (Harmandar, 2004).

Bu yöntem ile eğitim ortamında öğrenmenin kalıcı hale getirilmesi için öğrencinin aktif katılımı sağlanarak, önemli noktalara dikkat çekilir. Ayrıca öğrencilere hatırlama, akıl yürütme, kendini denetleme, yaratıcı düşünme ve konuşma becerilerini geliştirme imkânı sağlanır.

Freiberg ve Driscoll (2000)’a göre soru-cevap yönteminin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için;

- Sorular işlenen temaya yönelik hazırlanmalıdır.
- Doğru yanıt verme oranını artıracığından dolayı sorular açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Anlamayı artırıp, endişeyi azaltacağından dolayı sorular öğrenci düzeyine ve kapasitesine uygun olmalıdır.
- Planlanmış sorular öğrencinin düşünmesini ve öğrenmesini artıracığından, sorular amaçlı ve mantıklı olmalıdır.
- Öğrenci katılımını teşvik etmek ve öğrenciyi isteklendirmek amacıyla daha az konuşan öğrencilere, sözel ya da sözel olmayan ipuçları verilmelidir.
- Cevabını içinde barındıran “evet/hayır”lı sorular sorulmamalıdır.

- Öğrenci düzeyleri göz önünde bulundurularak, konuyla ilgili temel bir anlayış geliştirmek için hatırlama düzeyi, düşünme becerisini geliştirmek için ise üst düzey sorular sorulmalıdır.
- Öğrenciye ismiyle hitap edilmelidir.
- Öğrencinin cevabı düşünmesi için beklenmeli ancak öğrenci ilgisinin dağılmaması için çok uzun süre verilmemelidir.
- Öğrencinin yanıtı yanlış ise öğrenci gücendirilmeden diğer bir öğrenciye söz verilmelidir.
- Doğru cevap verildiğinde öğrenci övülmeli, pekiştirmek için doğru cevap vurgulanmalıdır.
- Sorular adaletli yöneltilmeli, samimi ve güven verici bir şekilde tüm sınıfa sorulmalıdır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; tüm uygulamaların ardından soru-cevap yönteminde bulunması gereken özelliklere uygun sorular hazırlandığını görmekteyiz.

Şiir (ezber).

Şiir, zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi olarak tanımlanabilir (TDK, “Şiir”).

Okul öncesi eğitimde şiirin kullanılması, çocukların özellikle zihin ve dil gelişimi başta olmak üzere sosyal ve duygusal gelişimlerini de geliştirmeyi hedeflemektedir. Şiir, çocuğun dil gelişiminde yeni kelimelerin doğru kullanımını ve telaffuzunu öğretir. İçinde bulundurduğu sanatsal kavramlarla, çocukların estetik duygularının gelişmesine katkı sağlar. Çocukları düşünce katılığından kurtarır, farklı ve yeni bakış açıları kazandırır. Ayrıca şiirin güçlü yanları arasında, çocuklara kavrayış yeteneği sağlama, kelime hazinelerini ve dolayısıyla hislerini anlatım şekillerini geliştirme, dikkatli ve etkileyici bir diksiyonla rahat konuşabilme sayılabilir (MEB, 2013).

Şiir, çocuğa sözcüklerin uyumundan bir zevk duymayı öğretir. (Einson, 2000). Çocuklarda milli bir dil kültürünün gelişmesine katkı sağlamak ve edebî haz becerilerini geliştirmek için eğitim programı müfredatında olabildiğince şiire yer verilmez. Ancak çocuklara okunacak şiirlerin kolay anlaşılması için kelimelerin kısa, açık, net ve anlamlı; sözcüklerin çocukların anlayabileceği basitlikte, çocukları ilgilendiren kültürel değerlerimizi, milli duygularımızı, doğayı konu alan, yeni alışkanlıklar ve yeni bilgiler kazandıran, yaş ve

gelişim seviyelerine uygun, ilgi ve isteklerine yönelik olmasına dikkat edilmelidir (MEB, 2013).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Allah Görür Her Şeyi", "İslam Dini Sevgi Dini Şiiri", "Camiyi Seviyorum Şarkısı", "Allah'ın Rahim İsmi", "Saygı Kelimeleri Oyunu", "Salâvat Melodisi", "Abdest Alma Draması ve Şiiri", "Sabrın Sonu Selamet Şiiri", "İyilik Şiiri", "Müslüman Doğru Olur Şiiri", "Doğruluk Şiiri", "Besmele Şiiri", "Kelime-i Tevhid", "Kelime-i Şehadet", "Kur'an Allah'ın Sözü", "Rabbi Yessir Duası", "Dua ve Sure Ezberi-1", "Dua ve Sure Ezberi-2", "Bin Aydan Hayırlıdır Bu Gece", "İsraf Şiiri", "Fetih Marşı", "Vatanım Benim Kıymetlim", "Dinimi Öğreniyorum Oyunu", "Kaplumbağanın Seyir Defteri Draması", "Kâinat Konuşuyor Draması", "Parmak İzlerimiz", "Dinin Direği Namaz Şiiri", "Yüce Kitabım Şiiri", "Peygamberleri Seviyorum", "Bereketli Çocuk Şiiri", "Sensin Doğru Şiiri", "Peygamberimin Sözlerini Öğreniyorum (Performans Ödevi)" ve "Teşekkür Ederim Oyunu" ve "Sofra Duası" başlıkları altında, şiir, şarkı ve ezber yönteminde bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Uygulamalı eğitim.

Uygulama düzeyinde davranış kazandırmaya yöneliktir. Genellikle bir aracın nasıl çalıştırılacağı, bir işlemin bütün basamaklarıyla nasıl uygulanacağını çocuklara alıştırmayı amaçlayan uygulamalı bir yöntemdir. Çocukların uygulamaya dayalı duyuşsal becerilerinin yanı sıra motor becerilerinin desteklenmesinde oldukça önemlidir (Sönmez, 2011).

Uygulamalı eğitim yönteminde gösterme öğretmenin, yapma ise çocuğun görevidir. (Harmandar, 2004).

Uygulamalı eğitim etkinliklerini yürütürken;

- Kazandırılmak istenen becerinin önce öğretmen tarafından yapılarak öğrencilere gösterilmesine,
- Her öğrenciye zaman ve tekrar yapma şansı verilmesine,
- Uygulama esnasında kullanılacak materyallerin önceden hazırlanmasına ve yeterli araç gereç bulundurulmasına,
- Bir beceri öğretilmeden diğer beceriye geçilmemesine,
- Beceriler öğretilirken basit, anlaşılabilir ve yapılabilir olandan başlanmasına dikkat edilmelidir (Doğanay, 2010).

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı 1-2 içerisinde; "Eldiven Örneği", "Hurma Sepeti", "Hz. Ali'nin Doğruluğu", "İyilik Mısırları", "Turşu Kurma Etkinliği", "Çimlenen

Tohumlar”, “Namaz Kılma Uygulaması”, “Namaza Hazırlık”, “Sevgi Kurabiyeleri”, “Lezzetli Ekmek”, “Yemek Duası” ve “Dua Ediyorum” başlıkları altında, uygulamalı eğitim faaliyetlerinde bulunması gereken özelliklere uygun çok sayıda etkinliğe yer verildiğini görmekteyiz.

Etkinlik Uygulamaları

Etkinlik nedir?

Etkinlik, eğitimsel süreçte bir konunun veya kavramın anlaşılabilmesi için düzenlenmiş, sistemli ve öğrenci seviyesine uygun faaliyet tasarımlarıdır (Kalender, 2006). Başka bir tanımda ise; Hedeflenen davranışlara ulaşma gayesiyle eğitim ortamına zenginlik katıp kazanımların oluşumuna katkı sağlayan ve öğrenilen bilgilerin daimî olmasına yardımcı olan derslik içinde veya derslik dışında gerçekleştirilen aktiviteler (Şahan, 2000) şeklinde tanımlanmıştır.

Etkinlikler, öğretim programlarında belirlenen kazanımları gerçekleştirmeye yönelik öğretmenlerinin rehberliğinde öğrenciler tarafından yapılan, beceriler ve uygulamalar yoluyla geliştirilebilir çeşitli eğitsel çalışmalardır (Sever 2006).

Etkinlik temelli öğretim.

Etkinlik temelli öğretim ilk olarak Oregon Üniversitesinden Diane Bricker ve görev arkadaşları tarafından uygulanmaya başlamıştır. Program 2005 yılından beri uygulanmaktadır. Öğretim programı, ders içi ve ders dışı etkinliklerle biçimlenmiştir. Bu nedenle etkinlikler dersin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Öcal, 2012).

Öğrencilerin derse olan ilgilerini artırmak için öğrenme sürecine aktif olarak katılmaları sağlanmalı ve öğrencilere yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatı verilmelidir (Uzun & Keleş, 2012). Etkinlik temelli eğitim uygulamaları öğrencinin aktif olarak derse katılımını sağlamakta, öğrencilerin derse olan ilgilerini artırmakta ve öğrencilerin daha etkin olduğu öğrenme yaşantıları kazandırmaktadır. Etkinlikler sayesinde öğrenciler; özgüven, yaratıcılık gibi bireysel özelliklerini geliştirirken diğer yandan ‘bilgiyi’ etkin bir şekilde kullanır (Turhan, 2009). Ayrıca öğrenci etkinliklerine dayalı, güdüleyici bir öğretme yolu olan etkinlik temelli öğrenme yaklaşımı (Akpınar, 2003), öğrenme ortamlarında anlatım yönteminin tersine öğrencinin aktif olduğu yöntem ve teknikleri kullanmaktadır. Kavramlar ve bilgiler öğrenciye doğrudan aktarılmamakta, verilen açık uçlu sorularla öğrenci mevcut bilgilerini kullanarak öğrenilmesi istenen kavramları, olguları bir dizi etkinlikten sonra kendisi bulmaya çalışmaktadır (Baki, 2008).

Saban (2000)'a göre, etkinliklerin öğrenciler açısından uygun olabilmesi için başarı, merak, orjinallik ve etkileşim gibi özellikleri taşıması gerekmektedir. Öğrenme ortamında öğrenci yeteneklerini iyileştirmek, öğrenciyi öğrenmeye sevk etmek ve öğrenci katılımını sağlamak için etkinlik temelli eğitim büyük bir işleve sahiptir. Etkinlik temelli eğitim uygulamaları sayesinde sınıf içerisinde derse karşı en ilgisiz öğrenciler bile durağanlıktan çıkıp aktif hale gelebilirler.

Öğrenci merkezli bir yaklaşıma sahip olması etkinlik temelli öğretimin en önemli özelliğidir (Asan & Güneş, 2000). Bu yaklaşım sayesinde öğrenciler öğrenme eylemini bizzat kendileri gerçekleştirme imkânına kavuşurlar. Çünkü bu yaklaşım yöntemi içerisinde öğrencilerin sorularına cevaplar bulmalarına, etkinlik denemeleriyle tecrübe kazanmalarına ve sonuca kendilerinin ulaşmalarına dayalı bir sistem bulunmaktadır. Öğrenciler öğrenirken zevk alacağından, öğrencilerin beğeni düzeylerine göre hazırlanan etkinlikler başarıyla uygulanabilecektir (Ersoy, 2001). Akın (2007)'a göre, öğrencinin merak duygusunu uyandırması ve güdülenmişlik düzeyini cevapları buluncaya kadar sürdürebilmesi, etkinlik temelli öğretimin en önemli üstünlüğüdür. Diğer bir üstünlüğü de öğrencileri bağımsız olarak problem çözmeye yönlendirmesidir. Öğrenciler bilgiyi alıp özümsemekten çok, bilgiyi analiz etmeye, uygulamaya ve sentez yapmaya zorlanmaktadır.

Anlatılanlardan hareket ederek etkinlik temelli öğretim, öğrencileri soru sormaya teşvik etmekte, inceleme yapmaya yönlendirmekte ve böylece öğrencilerin yaparak ve yaşayarak kendilerine has yöntemler geliştirerek bilgiyi yapılandırıp açıklamalarına ve bilgiyi kalıcı hale getirmelerine olanak sağlamaktadır.

Kılıç & Seven (2006), öğretmenlerin eğitim ortamında öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik uygun etkinlikleri tasarlayabileceklerini ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkarak farklı sosyo-ekonomik çevrelere sahip öğrencilerin oluşturduğu kurslarda, Kur'an kursu öğrencileri tarafından, öğretim programını bozmadan aynı kazanım için farklı etkinlik yöntem ve teknikleri tasarlanabilir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları eğitiminin temel yaklaşımı buna olanak sağlamaktadır.

Etkinlikle öğrenme yönteminin yararları.

Tural (2005), eğitim öğretim sürecinde hedeflenen davranışların kazandırılması gayesiyle istifadeye sunulan etkinlik uygulamalarının, eğitim öğretim ortamına kattığı faydaları şu şekilde özetlemektedir;

- Etkinlikler çocukların konum itibarıyla durağan değil, dinamik olmalarına katkı sağlar. Bu yönüyle etkinlikler çocukların derse katılmalarına yardımcı olabilir.

- Bireysel ve grup şeklinde uygulanan etkinlikler çocukların gelişim basamaklarında ilerleme kaydetmelerine yardımcı olabilir.
- Etkinlikler, çocukların ilgilerini uyandırmada ve hedeflenen kazanıma götürmede katkı sağlayabilir.
- Etkinlik öncesinde, pekiştirmeye ilişkin alıştırmalar yapmak, işlenen konuya yönelik hedeflenen kazanımların unutulmasını engelleyebilir.
- Etkinliklerde kullanılan görsellerin çocukların ilgilerine yönelik seçilmesi, uygulamaların çocuklar açısından güdüleyici, dikkat çekici ve albenili olması çocukların derse ilişkin davranışlarına olumlu yönde katkı sağlar.
- Etkinlik bitiminde çocukların kendi başarılarını denetleyebilmeleri için uygulamaları istenilen şekilde gerçekleştirenlerin açığa çıkarılması başarılarının artırılmasında besleyici olabilir.
- Etkinliklerle öğretim, muhtemel kargaşaları engelleyici ve öğretmene sınıf yönetiminde katkı sağlayıcı olabilir.
- Etkinliklerle öğretim, süreç içerisinde öğrenci başarısını artırıcı olabilir.

Etkinlikle öğretim ve önemi.

Din eğitimi ve öğretimi ile ilgili kavramların tümü ya da büyük bir bölümü öğrencilerin özümseme ve uyma süreçlerini yaşayarak kazanabileceği türdendir. Öğrenciler, uygun öğrenme ve öğretme etkinlikleri düzenlendiğinde kendi kavramlarını oluşturabilir, soyutlayabilir ve bu sayede konu ile ilgili kazanımlar edinirler (Turhan, 2009).

“Etkinlikle öğretimin yapıldığı eğitim ortamında öğrenci sorularını ve düşüncelerini paylaşabileceği bir fırsat yakalayabilmektedir. Sosyal etkileşimin varlığından dolayı öğrenci girişimci olabilmektedir. Yani aktiftir. Öğrenci kendisini başarıya götürebilecek özgüven, yaratıcılık gibi kişilik özelliklerini ortaya çıkarabilmektedir. Etkinlikle öğretimin uygulanmadığı eğitim ortamında ise öğrenme sürecine etkin olarak katılamayan öğrenci bilgiyi kullanamamakta, sorularını ve düşüncelerini paylaşamayıp pasif hale gelmektedir” (Açıkgöz, 2003, Akt.: Kalender, 2006). Bu nedenle eğitim ortamı içerisinde öğrenciye istendik davranışların kazandırılmasına yardımcı olmak adına öğrencinin dahil olduğu doğru yöntem ve tekniklere dayalı etkinlik uygulamalarına ihtiyaç vardır. Gerçekçi etkinlik uygulamaları ile desteklenen bir eğitim ortamında bilgiyi aktif olarak kullanan öğrencilerin bireysel becerileri gelişeceğinden doğal yaşam koşullarına hazırlanmaları ve uyum sağlayabilmeleri de kolaylaşacaktır.

4-6 Yaş Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri ve Etkinlik Uygulamaları

0-6 yaş dönemi birçok açıdan yaşamın en kritik dönemlerinden biridir. İlerleyen yıllarda çocuğun hayatına yön veren okul öncesini dönemi, kişiliğin oluşumu, gelişimi ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların edinilmesi ile geliştirilmesi bakımından kaliteli geçirilmesi gereken önemli bir dönemdir (Dağlıoğlu & Çakmak, 2009).

0-6 yaş aralığında çocukların algıları kuvvetli olduğundan zihinsel kabiliyetleri sürekli gelişim göstermektedir. Bundan dolayı bu yaş aralığındaki çocuklara dayanak oluşturacak lüzumlu bilgilerin verilmesine, yetenek ve eğilimlerinin geliştirilmesine ehemmiyet verilmez (Kurt, 2017).

0-6 yaşlar, gelişimin en hızlı ilerlediği, bilgi ve becerilerin, pek çok davranış ve alışkanlıkların büyük ölçüde kazanıldığı yılları kapsar. İnsan kişiliğinin büyük ölçüde olduğu bu dönem insan yaşamının üzerinde en fazla durulması gereken dönem olarak kabul edilmelidir. Çocuğun her yaştaki temel özellikleri ve gereksinimleri ne kadar iyi bilinip, bu gereksinimler ne kadar iyi karşılanırsa çocuğun gelişimi de o denli sağlıklı ve düzenli olacaktır (Şen, 2011). Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2003).

Çocuğun doğumundan ilkokula kadar geçirdiği yılları kapsayan bu süreç erken çocukluk dönemi olarak ifade edilmektedir (MEB, 2011).

Erken çocukluğu çevreleyen bu süreç içerisindeki gelişim aşamalarında benimsenen kazanımlar, çocuğun gelecek senelerdeki yaşantısına büyük oranda tesir edeceğinden dolayı ehemmiyetli ve itinalı bir şekilde üzerinde durulması gereken seçkin bir dönemdir. Sağlıklı ve nitelikli bir gelecek sağlayabilmek için; başta ebeveynler olmak üzere, çocuğun eğitimi ile ilgilenen erişkinler ve öğretmenler çocuğun gelişim dönemlerini ve buna yönelik gereksinimlerini iyi bilmeli ve ciddiyetle bu süreç içerisindeki gelişimlerini gerekli eğitim faaliyetleri ile desteklemelidirler. Çocukta gelişimsel dönemler aşama aşama gerçekleşmekte ve her aşama farklı zaman dilimlerinde aktif olmaktadır. Bu aktif evreler gelişim psikolojisinde “kritik dönem” olarak adlandırılmaktadır. Çocuklarda öğretim süreçleri planlanırken kritik dönem kavramının mutlaka göz önünde bulundurulması ve etkinlik içeriklerinin dönemin özelliklerine göre yapılandırılması gerekmektedir (Küçük vd., 2006).

Eğitim faaliyeti, ruhi ve bedeni güçlerini dengelemiş ve bütün istidat ve kabiliyetlerini sonuna kadar geliştirmiş, kendini gerçekleştirmiş insanı yetiştirmeyi hedefler. Çünkü

insanoğlu eğitime elverişli ve eğitime muhtaç bir varlıktır. Fakat herkesin beceri ve kabiliyeti birbirinden farklıdır (şentürk, 1999).

Bu dönemde edinilen kazanımlar çocuğun ileri yıllardaki yaşantısına fayda sağlamakla birlikte, dönemsel özelliklerine uygun yetiştirilmeyen bireylerin de hayatın ilerleyen dönemlerinde karşılaştığı sorunların çocukluk ağı eğitim eksikliğinin ya da yanlış ve hatalı temellere dayanan eğitimin bir yansıması olduğu görölmektedir. Bu noktada evde ebeveyn ve diğer yetişkinler, okul öncesi dönemde de eğitimcilerin misyonu, çocuğun hünerlerine ve yeteneklerine uygun yetişmesine destek vermek olmalıdır. Ayrıca ilk çocukluk dönemi her bir fert için hususi ve yaşamsal bir öneme sahip olduğundan, özen gösterilmesi gerekir. Çocuğun içinde yaşadığı topluma adaptasyon sağlamasında etkili olan etkinlik uygulamaları, çocukların fiziksel, psikomotor, duygusal, sosyal, zihinsel, dilsel, ahlaki ve dini gelişimlerinde yaşamsal derecede önemli olduğunun altı çizilmelidir. Etkinlik uygulamalarında bulunmayan çocuğun fiziksel, zihinsel ve psikolojik açıdan nitelikli bir gelişim gösterdiğini ifade etmek zordur. Çocuğun gelişimine yönelik bir hayli girdileri olan etkinlik uygulamalarının, gelişim alanlarına tesirlerinin özel olarak incelenmesi etkinlik uygulamalarının tesirlerini görmek açısından önemli görölmektedir. İnsanların büyüme ve gelişim dönemleri belli özelliklerin dikkate alınmasıyla bölümlere ayrılarak incelenmektedir. Bu dönemler bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemleri olarak temel anlamda sınıflandırılabilir (Gallahue *vd.*, 2012).

3-6 yaş dönemini kapsayan okul öncesi dönemde çocuklar içinde buldukları dünyadaki her şeyi ya da hayal ettikleri bir şeyi temsil etme yeteneğine sahiptir. Çocukların dünyaya, olaylara, insanlara bakışları ve kim oldukları oyunsal etkinlik uygulamalarıyla ortaya çıkmaktadır (Sevinç, 2004). Bu noktada bir aktivite, değişim, gelişim ve eğitim referansı olan etkinlik uygulamalarının çocuğun benliğinin gelişiminde ve eğitiminde önemli bir yer tuttuğu görölmektedir.

İşlem öncesi dönemde (4-7 yaş) bulunan çocukların gelişim dönemlerine ait özelliklerinin farkında olunması ve bu doğrultuda uygulanacak etkinliklerin eğitimciler tarafından bilinecek olması, bilimsel olarak çocuğun eğitimine katkı sağlayacaktır. Doğum öncesi, bebeklik, ergenlik ve yetişkinlik dönemleri çalışmamızın çerçevesini genişleteceğinden, çalışmamızın sınırları içinde kalarak ilk çocukluk dönemi gelişimsel özellikleri etkinlik kavramıyla açıklanmaya çalışılacaktır.

Psikomotor gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Psikomotor gelişim, yaşam boyu devam eden ‘‘motor ‘‘ becerilerde ortaya çıkan davranışların kontrol altına alınması sürecidir ve fiziksel büyüme ile merkezi sinir sisteminin

gelişimine paralel olarak organizmanın isteme bağlı hareketlilik kazanması olarak tanımlanır (Diken, 2010). Psikomotor gelişim bireyin, doğum öncesi dönemden başlayarak yaşam boyu süren, harekete ilişkin davranışlarında meydana gelen değişimleri inceler (Kalkavan, 2011). Çocuğun kol ve bacakları ile tüm organlarını kullanmada güç ve hız kazanmasına, beden organları arasında eşgüdüm sağlanmasına ve onları denetim altına almada becerikli duruma gelmesine psikomotor gelişim denir (Gökmen vd., 1995). Psikomotor gelişim, çocukluk döneminde birincil derecede önem ifade eden gelişimlerden biridir. En temel niteliğinde ise çocuk bedeninin devamlı gelişimi ve belirgin ve belirgin olmayan büyümesi yer almaktadır.

Motor gelişim, özünde hareket olan becerilerin kazanılmasını içeren ve doğum öncesi dönemde başlayıp ömür boyu devam eden bir süreçtir (Özer & Özer, 2012). Ayrıca çocukların motor gelişimi, hareket yeteneklerinin gelişimi ve fiziksel yeteneklerinin gelişimini kapsar (Bayhan, 2004). Motor gelişim, fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteğe bağlı hareketlilik kazanmasıdır (Özer, 2002). Motor gelişim terimi ile psikomotor gelişim terimi sık sık birbirinin yerine kullanılır. Psikomotor gelişim, yaşam boyu, devam eden bir süreç olup motor becerilerde azalma ya da yeni bir becerinin kazanılması gibi tüm fiziksel değişimlerle, harekete ilişkin davranışlarla ilgilenir. Çocukların motor gelişimi, hareket yeteneklerinin gelişim ve fiziksel yeteneklerin gelişimini kapsar (Bayhan, 2004; Timurkaan, 2003; Özer & Özer, 2012).

Çocukların fiziksel yönden etkili, uyumlu, kontrollü ve gelişmiş hareket şekillerine ulaşabilmeleri ebeveynler, yetişkinler ve özellikle eğitimciler tarafından oyun merkezli etkinlik uygulama olanağı sunulmasına, cesaretlendirilip motive edilerek aktif katılımlarının sağlanmasına ve nitelikli bir eğitim desteğiyle bilgiyi kendisinin yapılandırmasına olanak sağlayarak yardımcı olunmasına bağlıdır (Kayapınar, 2002). Bu dönemde kazanılan becerilerin doğru öğretilmesi, yanlış öğretilmiş bir becerinin düzeltilmesinden daha kolay olacağı için önem arz etmektedir. Bu sebepten, bu evrede çocuğun yapacağı planlanmış etkinliklerin çeşitliliği ne kadar çok ve bilinçli olursa, doğru davranış ve eylem kabiliyeti de o oranda artar (Megep, 2007).

Mangır ve Aktaş (1993)'a göre; "Psikomotor gelişim ve etkinlik uygulamaları okul öncesi dönemde yoğurma maddeleri ile oynama, makasla kesme, kalem ve fırça kullanma gibi etkinliklerin çocuğun el ve parmak becerilerinin gelişimine katkıları büyüktür. Çocuğun etkinlik uygulamalarından koparma, kesme tutma, bağlama, çözme düğmeleme, yoğurma, delme, boyama, örme ve geçirme gibi etkinlikleri tekrarlaması, küçük kasların gelişimini desteklemekte ve sonuçta günlük yaşamda kullanılan birçok becerinin kullanılmasını sağlamaktadır."

Etkinlik uygulamaları bedensel ve zihinsel faaliyetleri içeren eğlenceli aktiviteler bütünüdür. Çocuk etkinlik uygulama süreci boyunca dinamikdir. Dinamik aktiviteler çocuğu fiziksel anlamda efor harcamaya ve kaslarından yararlanmaya götürür. Kaslarını kullanan çocuk ise güçlenir. Böylelikle ince ve kaba motor gerektiren eğilimleri yapabilir. Etkinlik uygulama faaliyetlerinde motor tepkilerin denenmesi süratli, akıcı ve doğru motor becerilerin kazanılmasına yol açmaktadır (Çelik & Şahin, 2013). Doğru motor becerileri çocuğun gelişmesine katkı sağlar. Oyun oynama, özellikle koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi fizik gücü gerektiren etkinlikler, çocuğun vücut sistemlerinin (solunum, dolaşım, sindirim, boşaltım gibi) düzenli çalışmasını sağlar (Koçyiğit vd., 2007). Çocuklar etkinlik uygulamaları sayesinde motor becerilerini fark eder. Etkinlik uygulamaları çocukların, diğerleri ile iletişime girerek sosyalleşmelerine, uygulama esnasında hayal dünyalarını geliştirmelerine bu sayede; özgüven artımına, kendini yeterli hissetmesine ve olumlu kişilik kazanımlarını elde etmelerine fayda sağlamaktadır (Özer & Özer, 1998).

Zihinsel (bilişsel) gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Zihin, organizmanın duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK, “Zihin”). Başka bir ifadeyle zihin; anlama, kavrama, düşünme, muhakeme, akıl yürütme ve öğrenme gibi istidat, yeti veya melekelerin bütünü olarak tanımlanabilir (Şentürk, 1999). Genel olarak düşünme ile eşanlamlı olan biliş, içsel zihinsel süreci tanımlamakla birlikte zihin içindeki birçok şeyi kapsayan geniş bir kavramdır (Aral & Baran, 2011). Bilişsel gelişim de kalıtsal ve çevresel faktörlerin ortak bir ürünü olarak doğumdan ölüme kadar bireyin çevreyi anlama, algılama, öğrenme, yorumlama, yapılandırma gibi aktif zihinsel faaliyetleri içine alan gelişim sürecidir (Senemoğlu, 2009). Bilişsel gelişim yaklaşımının en çok bilinen kuramcısı Jean Piaget bilişsel gelişimi, kalıtsal benzerliklere sahip olma ve çevresel deneyimlerin paylaşılmasına bağlayarak; beyin ve sinir sisteminin olgunlaşmasıyla bireyin çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan deneyimlerinin bir bileşimi olarak tanımlar (Aral & Baran, 2011).

Çocuktan çocuğa farklılık gösteren zekâ gelişim seyri 1,5-2 yaşlarından itibaren başlamakta, 4-6 yaşlarında ise zekâ gelişimi belirgin şekilde hissedilmektedir (Sorenson, 1975). Fakat çocuk bu yaşlarda mantıklı düşünme seviyesinde olmadığından, nesnelere arası ilişkileri tam kavrayamamakta, nesnelere arasında sınıflama ve gruplama yapamamakta, muhakeme noktasında ise yetersizlikler göstermekle birlikte olaylar arasında ilişki kurmada güçlük çekmekte, benmerkezci (egosantrik) düşünce hakim olduğundan dolayı da; gerçekleri kendisine göre değiştirerek anlamakta, empati yapamamakta, kendi görüşlerini eleştirel olarak

değerlendirememekte, somut işlemler basamağında olduğundan dolayı da soyut kavramları anlayıp açıklayamamaktadır (Şentürk, 1999; Selçuk, 2005; Yavuzer, 2000).

Oyun, çok yönlü bir etkinlik oluşundan dolayı çocuğu her bakımdan geliştirir. Bunların başında ise zihinsel gelişim gelir. Oyun, çocukların bilişsel gelişimi için çok önemli bir aktivitedir. Çocuklar, öğrenmek için, inceleme, deneme ve keşfetme yoluyla bilgi elde etmek zorundadırlar (Çakmakçı, 2011) Oyun merak uyandırıp, çocuğu dikkatli ve dışarıya karşı ilgili kıлып, onu keşfetme eylemine yönlendireceğinden dolayı çocuğun algıları oyun sayesinde dış dünyaya daha açık hale gelir. Keşfetme davranışı ise çocuğu her daim bir öğrenmeye götürecektir. Oyun yoluyla çocuklar, dünyayla ilgili sorularına cevap bulur, yeni fikir ve kavramları test eder, problem çözme ve mantık yürütme yeteneklerini uygulamaya geçirirler (Akman, 2002). Strateji temeline dayalı oyunlarda başarılı olmak için her çocuğun kendince yöntemler, akıl yürütmeler ve belirli stratejiler geliştirmesi gerekir. Bu da çocuğun oyun oynarken aynı zamanda beyin jimnastiği yapmasını sağlar (Bozkurt, 2017).

Çocuklarda zihinsel gelişimden söz ederken oyunun da bu gelişimin önemli parçalarından biri olduğu unutulmamalıdır. Çünkü oyun, çocuğu hem fiziksel hem de zihinsel olarak geliştirir. “Oyun beyinin büyümesini ve gelişimini arttırır, yeni sinirsel bağlantılar kurar ve oyun oynayan kişiyi daha zeki yapar” (Ağyar, 2016). Bundan dolayı çocukluk çağında oyun önemsenmeli, gerekirse öğretimler oyunlaştırılarak gerçekleştirilmelidir. Bilişsel gelişimde oyunun ön planda tutulması, çocuğun hem eğlenmesini hem de eğlenirken öğrenmesini sağlar. Çocuk oyun sayesinde gelişir ve kendisini yeniler. Çocuk oyun ve sporda sürekli gelişen becerileriyle kendi duygusal, fiziksel ve zihinsel kapasitesini sınaama olanağı bulmaktadır (Çelik & Şahin, 2013).

Duygusal gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Duygu, belirli nesne, olay ya da kişilerin bireyin iç dünyasında uyandırdığı izlenimlerdir (TDK, “Duygu”). Başka bir tanımda ise duygu, bireyin iç ve dış dünyadan etkilenmesi sonucu genel olarak hoşlanma ya da acı duyma biçiminde beliren tepkiler olarak tanımlanmış ve bu tepkilerin, korku, kaygı, sevinç, öfke, üzüntü gibi çeşitlilik göstererek ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Binbaşıoğlu, 1997).

Duygular hem doğuştan sahip olunan, hem de öğrenilen kabiliyetlerdir (Bilgin, 1991). İnsanın, bu duygusal kabiliyetlerinin tümünü bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerinde edindiği ifade edilmiştir (Başaran, 2000).

Okul öncesi çocuğun bütün duygu türlerinin ortaya çıktığı basamaktır. Öfke, kıskançlık, yabancılara ve kimi kişilere nefret, inatçılık bu basamakta kendini ilkel biçimi ile

gösterebilir (Tüfekçioğlu, 2002). Çocuğun duyguları çabuk iniş çıkışlar gösterir. Ağlamadan gülmeye, sevinçten kızgınlığa geçmesi bir anda olur. Çocuk duygusal tepkilerini sözle değil daha çok davranışlarıyla belirtir. Sözle yansıtamadığı duygularını yaramazlık hırçınlık huysuzluk ve tutturmalar yoluyla açığa vurur (Yörükoğlu, 1998). Etkinlik uygulamaları esnasında çocuğun kendi sosyal ortamında sergilediği hareket becerileri ve vermiş olduğu tepkiler, hem kendisi hem de diğerleri hakkında geliştirdiği duyguları ortaya çıkaracaktır (Özer & Özer, 2000). Ebeveyn ve eğitimcilerde çocuk tarafından sergilenen olumsuz duygu hareketliliğini olumlu duygu transferine sevk etmeye yönelik hazırlanan duygusal yönden zenginleştirilmiş etkinlik uygulamaları ile çocuğun duygusal eğilimlerinin başlatılmasına katkı sağlayabilir, olumsuz duygularla baş edebilmeyi öğretmek de duygusal gelişimine destek verebilirler. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; çocukların duygularını baskı altında tutmalarını öğretmek değil, çocukları duygusal olgunluğa eriştirmeye çalışmak olmalıdır (Selçuk, 2009).

Duygusal gelişim alanında yapılan araştırmalar duygu gelişimi ile davranış gelişiminin paralellik gösterdiğini ortaya koymuştur. Okul öncesi eğitim alanında çalışan araştırmacılar bireye doğduğu andan itibaren verilecek duygulara yönelik düzenli bir eğitimin ileriki yıllarda ortaya çıkabilecek duygusal, davranışsal ve sosyal sorunları ortadan kaldıracakını bu yüzden eğitim programlarının duygusal içerikler yönünden zenginleştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Arı vd., 2009).

Okul öncesi din eğitiminde duygusal gelişimin en önemli faktörlerinden olan sevgi, korku, güven ve bağlanma (Mehmedoğlu, 2005; Kurt, 2017) eğitimciler ve anne babalar için dikkat edilmesi gereken unsurlardır. Bu dönemde çocukların duygu dünyaları korkuya değil, sevgiye yönelik duygularla beslenmelidir. Çünkü sevgi, dinde ve çocuğun dini gelişiminde benimsenen vazgeçilmez bir kavram olarak kabul edilmektedir (Ay, 1993). Çocukluk döneminde yeterli sevgi görmeyen, gerçek sevgiyi tadamayan bireylerin, başkalarını sevmekte zorlandıkları bilindiğinden, dini kavramları sevdirebilmek için çocuğu yeterli ve ölçülü bir biçimde sevmek ve bu sevgiyi hissettirmek gerekir (Ay, 1993). Sevgi, hem dini duyguya kaynaklık etmekte hem de bu duygunun gelişip olgunlaşmasını sağlamaktadır (Bovet, 1958). Çocuk kendisiyle ilgilenenlere, onu himaye edenlere ve ihtiyaçlarını karşılayanlara karşı bağlılık duygusu besler. İlk dönemlerde bağlılık duygusunun gelişimi ile başlayan bu süreç bireyi ileriki yaşantısında İlahi bir varlığı bağlanma duygusu kazanacak bir noktaya götürecektir (Konuk, 2005). Dini duygunun gelişimi açısından, ebeveynler ve eğitimciler tarafından dine yaklaştıran bağlılık duygusunun beslenmesi önem arz etmektedir. Çocukluk döneminde kaygı ve korkuların yoğun olduğu ve çocuğun zihni gelişimini henüz

tamamlamadığı göz önünde bulundurularak, dini bilgilerin kazandırılması ve davranışlara geçirilmesi zor olacağından özellikle dini kavramların bu duygularla ilişkilendirilmesinden sakınılmalıdır (Selçuk, 1991; Güneş, 2012). Aksi halde korkutmaya dayalı anlayışın oluşturduğu psikolojik durum, çocuğu dini inançtan uzaklaştırmakla kalmaz, dini ilgisizliğe ve çocuğun psikolojik sağlığında çok daha ağır ve tedaviye direnç gösteren bozukluklar meydana getirebilir (Öztürk, 1981) . Bu noktada iyilik, dürüstlük ve sevgi gibi duygu kavramlarının kazanımlarına yönelik hazırlanan etkinlik uygulamaları çocuğun duygu dünyasının gelişimine hitap edecek ve altyapı oluşturacaktır (Yavuz, 1994).

Duyguların sağlıklı bir şekilde beslenerek gelişmesi, insanın tabiatına ters düşen ya da hoşlanmadığı duygulardan korunmaya çalışması mutlu bir hayatın gerçekleşmesi için çok önemli bir etkidir. Nitekim ruhun hoşlandığı veya haz duyduğu duygularla beslenmesi bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişmeyi olumlu yönde etkiler (Yavuz, 1994). Yapılan araştırmalar, duygusal ihtiyaçları tatmin edilmiş çocuklarla, bu ihtiyaçları ihmal edilmiş çocukların daha sonraki gelişmelerinde farklılık olduğunu ortaya koymuştur (Razon, 1983).

Çocuğun ruh sağlığını genel anlamda sevilme ve oynamak şeklinde tanımlayabiliriz. Çocuğun ruh sağlığı ve duygusal gelişimi yönünden eğitsel oyun uygulamaları, çocuğun duygusal ilişkilerinin canlandırılmasına yönelik en müsait ortamı kurmada önemli bir görev yürütmektedir. Çocuğun manevî hayatı ile oyun kültürü arasında bir bağlantı olduğu evvela Freud aracılığıyla ortaya çıkarılmıştır. Oyun esnasında aktif bir rol üstlenen çocuk, başına buyruk ve özgür bir tutum sergileyerek, duygusal olarak deşarj olabilmektedir (Aral vd. 2001). Duygusal gelişimde oyun çocuğa; duygusal reaksiyonlarını kontrol etmeyi, benmerkezci davranmaktan vazgeçmeyi, hissi problemlerini ifade etmeyi, neşe ve mutluluk verici duyguları birebir yaşamayı, özgüven kazanmayı ve güzelduyu üretmeyi sağlamakta ve gereksinim duyduğu sevgiyi karşılamaktadır (Catron & Allen 2003, Wolfgang 2004).

İnsan duygusal bir varlıktır. Eğlenirken de öğrenirken de duygularından bağımsız değildir. “Çocuk oyun yoluyla; keşfetmeyi, denemeyi, kendini ifade etmeyi, yaratıcılığı, hayal gücünü kullanmayı, yeni beceriler kazanmayı, bedenini kontrol etmeyi, paylaşmayı ve işbirliğini öğrenir” (Erşan, 2011) Bundan dolayı hem eğlenirken hem de öğrenirken duygusal yönden de kendini geliştirme fırsatları bulabilir.

Çocuk oyun içerisinde farkında olmadan birçok duygu ile karşılaşır. Kimi zaman sevinç, kimi zaman öfke, kimi zaman başarı, kimi zaman da yenilgi duygularını tadar. Bu geçişler çocuğun duygular yönünden güçlenmesine ve duygu yolu ile öğrenmesine katkı sağlar. Bazen olumsuz duyguları ile başa çıkmasını öğrenir. Oyunla öfke kontrolü sağlanabilirken, başarıyı olgunlukla karşılama veya başarısızlığı kabullenme gibi duygu

deneyimleri yaşanabilir. Deneyimler sayesinde çocuk, gerçek hayatta karşılaşılabileceği birçok duyguları oyun içinde yaşar. Böylece duygusal yönden daha güçlü bir kimliğe sahip olabilir (Bozkurt, 2017).

Dil gelişimi ve etkinlik uygulamaları.

Dil; düşünme, ilişki kurma, kavram gelişimi ve yaratıcılık gibi bilimsel aşamalara sahip, karmaşık yapısıyla insana özgü, düşünce ve bilgi aktarımının, duyguları ifade edebilmenin ve çevreye uyum sağlamanın esasını teşkil eden güçlü bir iletişim aracıdır. Dil gelişimi ise; sözcüklerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasının gelişimi olarak tanımlanabilir (Deniz, 2010). Senemoğlu (2009)'na göre; Dil gelişimi sadece sözcüklerin öğrenilmesi değil, aynı zamanda sözcük ve cümlelerin yapısına ilişkin kuralları öğrenmeyi de kapsar. Örneğin; çekim kurallarının görülmesi, sözcük yapısına eklemeler yapma, cümlenin öğelerinin fonksiyonel ilişkisi vb.

Sözcük dağarcığı, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi için önemlidir. Çocuğun sözcük dağarcığının fakirliği onu toplum dışı bırakabilir. Çocuk bir şey söylemek isteyip de sözcük yetersizliği nedeniyle derdini anlatamadığı zaman hayal kırıklığına uğrar. Anlaşılmadığı zamansa kendisini anlamayan kimseye karşı nefret duyar ve bu kişilerin kendisini anlamak istemediklerini düşünür (Yavuzer, 2008). Sözcük dağarcığının zenginliği, çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde önemli faktördür (Altıok, 1971).

4 yaş çocuğu konuşmaya çok isteklidir. Her zaman ve her konuda konuşmak ister. Kendisini dinleyen kimse olmasa da kendi kendine konuşmasını sürdürür. Ne? Nerede? Neden? Niçin? Nasıl? gibi sorular sorar. 4 yaş çocuğu dil aracılığı ile duygu ve düşüncelerini ifade etmekte güçlük çekse de, genellikle oldukça başarılıdır. Yetişkinin isteklerini mantıklı olarak açıklamasını ister, kendi davranışını ve başkalarının davranışlarını belirli standartlara göre eleştirebilir. Öğrendiği kelimeleri basit anlamına göre değerlendirir ve somut düşünür (Oktay, 2007). Bu yaş döneminde olan çocuk, uzun öyküleri dinlemekten zevk almakla beraber, bir olayı anlatırken zihinsel yaratıcılığına binaen olaya bir takım eklemelerde bulunur (Başaran, 1996). 4 yaş çocuğu, sözcükler arasında uyum yapmaya çalışır. Kelimeler uydurur, kimi zaman kendi kendine konuşur, fıkra ve bilmecelere bayılır (Dodson, 2007).

Yavuzer (2010) ; 4 yaş çocuğunun dil gelişimini desteklemek amacıyla:

- Çocukla konuşurken tam ve düzgün cümleler kurmaya,
- Nesnelere üzerinde konuşurken, işaret zamirleri yerine, nesnenin ismini söylemeye,
- Çocuğun tüm sorularını sabırla yanıtlamaya ve

- Tüm bunları yapabilmek için zenginleştirilmiş yakın çevre ortamı sunmaya özen göstermenin gerekliliğine dikkat çeker.

5 yaş çocukları, fikirlerini düzgün bir şekilde uzun cümlelerle ifade edebilmektedirler (Senemoğlu, 2009). Bu yaş dönemindeki çocuklar hayal ürünü hikâye dinlemekten, fıkra, bilmece ve tekerleme gibi kelime oyunlarından zevk alır, kendisi de anlatmaktan hoşlanır. (Oktay, 2007).

Çocuk 5 yaşına geldiğinde hem yeni ve farklı kelimeler öğrenmek ister hem de öğrendiği kelimelerin anlamlarıyla ilgilenir, özellikle soyut kelimeleri anlamak isteyen çocuk, bu merakını sosyal çevresindeki yetişkinlere sorarak gidermek ister (Özcan, 2009). Çocuk 5 yaşına geldiğinde şifahen detaylı bilgi verecek şekilde kendisini ifade edebilir. Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur. Olayları ve masalları konuların sırasını bozmadan anlatır; her şeyin neden ve niçin'i ile ilgilenir, bilgi almak ister. Söylemek istediğini dile getirmeden önce düşünür, sonra söyler. (Yavuzer, 2010). Olayların nedenlerini açıklar ve tartışır. İsteklerini ve meraklarını konuşarak ifade eder. Yaptıklarının nedenlerini açıklar, sorunlara çözüm üretir. Anlatılanları dikkatle dinler ve daha karmaşık kuralları anlamaya başlar (Einon, 2000).

5 yaşına kadar ki süreçte çocuk, sorduğu sorunun yanıtı ile ilgilenmezken 6 yaşına doğru çocuğun, sorularına aldıkları yanıt ile ilgilendiği görülür (Başaran, 1996). 6'lı yaşlarda çocuklar duygularını, isteklerini, olaylar ve çeşitli durumlar hakkındaki düşüncelerini, anlatmak istediklerini rahatlıkla ve açık olarak anlatabilirler. Çok öğeli, karmaşık cümleler kurabilirler (Özcan, 2009). Bu yaş döneminde sosyal etkileşim esnasında çocuğun kullandığı sözcük sayıları daha da artmakta ve cümleler daha anlaşılır biçimde kullanılmaktadır (Dönmez, 1993).

Dil gelişiminde de, tıpkı öteki gelişim alanlarında olduğu gibi, aynı yaşlarda ki çocuklar benzer özellikler göstermektedir. Aynı yaşlardaki çocukların kullandıkları sözcüklerin sayısı, kurdukları cümle yapıları hatta ses tonlaması ve vurgulamaları birbirlerine benzemektedir. Bu benzerlikleri dikkate alan gelişim psikologları dil gelişiminin, bilişsel gelişime paralel olarak ortaya çıktığını kabul etmektedirler (Yıldırım, 2008).

Cinsiyet faktörüyle birlikte, çocuğun en yakın sosyal çevresini oluşturan ailenin eğitim durumu dil gelişimini etkileyen önemli faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Aile içinde yaşayan kişi sayısı, ailede konuşulan dil veya diller, ailenin kültür yapısı ve disiplin anlayışı bir bütün olarak çocuğun dil gelişimini etkileyen etmenler arasında sayılabilmektedir (Çiçekler & Şen, 2010). Çocuğun okul öncesi dönemde kazanacağı yaşantıların niteliği sonraki öğrenmelerini de etkileyeceğinden, bu yaşlarda çocuğun dil gelişimine önem verilmelidir. Dil gelişimini desteklemek için; öğrenme ve öğretme ortamlarında zihinsel

yapılandırmaları kolaylaştırmak adına görsel okuma ve zihinsel faaliyetlere yönelik becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamak adına da görsel sunu etkinlik uygulamalarının hazırlanmasına özen gösterilmelidir (Gürocak, 2007).

İnsanlar, diğer canlılardan farklı olarak konuşma yetisine sahiptir. Bu yetiyi geliştirmek kişinin sosyal yetilerini de geliştirir. Oyunsal etkinliklerin birçoğu çocuğun sadece fiziksel gelişimine katkı sağlıyor gibi görünse de dil gelişimi açısından hemen hemen her oyunsal etkinliğin içinde sözlü iletişim etkinlikleri de yer alır. Sözlü iletişim, çocuğun dil gelişimi için oldukça önemlidir. Çocuğun bedensel, motor, duygusal ve sosyal gelişimini etkileyen oyuna yönelik etkinlik uygulamalarının çocuğun zihin ve dil gelişimini de etkilediği görülmektedir (Erşan, 2011). Çünkü oyun, içerisinde çok kapsamlı etkinlikleri ihtiva eder. Oyunun her aşamasında da mutlaka iletişim yer alır. Bazı oyunların içerisinde yer alan tekerlemeler, sayışmalar ve şarkılar ritmik şekilde tekrarlandığı için çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkiler. Ayrıca oyun, çocuğun sosyalleşme alanı olduğu için oyun içerisinde geçen diyaloglar ve iletişimler çocuğun ifade becerisine de katkı sağlayacaktır. Kimi oyunlarda yer alan karşılıklı diyaloglar sayesinde çocuk kendini ifade etme yetisini de kazanır. Oyun, çocuklarda ifade edebilme, anlatma gelişimine de büyük katkı sağlar (Gül, 2012).

Fiziksel (bedensel) gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Fiziksel gelişim alanı, özellikleri en gözlenebilir ve ölçülebilir olmasından dolayı gelişim alanlarının en öncelikli ve en önemlilerinden biridir (Ulusoy, 2009). Fiziksel gelişim kişinin doğumundan hatta doğum öncesinden itibaren bedensel yapı olarak geçirmiş olduğu değişikliklerdir (Bacanlı, 2003).

Fiziksel gelişim alanı bedenin iskelet, kas, sinir, solunum, sindirim, dolaşım ve boşaltım sistemleri ile bireyin organlarındaki değişimleri içerir (Kuru, 2009). Fiziksel gelişim boy, ağırlık ve hacimde artışın yanı sıra vücudun sistemlerinin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirecek duruma gelmelerini de kapsar (Senemoğlu, 2005).

Bedensel büyüme sürekli olarak gelişimini sürdürür. Büyüme öncelikle iskelet ve sinir kas sisteminde belirginleşir. Yürüme, koşma, sıçrama ve bunun gibi fonksiyonlarda iskelet gelişimi önem taşımaktadır (Mungan Ay, 2002). Fiziksel gelişim, beden ve fiziksel görünüşteki değişme kadar psikomotor becerilerdeki gelişimi de kapsamaktadır (Senemoğlu, 2009). Bu noktada bireyin diğer gelişim basamaklarında etkinleşebilmesi, fiziksel gelişim basamağını sorunsuz bir şekilde sonuçlandırmasıyla paralellik gösterebilmektedir, diyebiliriz. Örneğin; çocuğun yürüme davranışını zamanında ve uygun bir biçimde yerine getirebilmesi,

kas, iskelet ve sinir sistemlerinin yaşına uygun bir biçimde büyüüp gelişmesine bağlıdır (Yazgan vd., 2007).

Büyüme ve gelişmenin temposu belirli dönemlerde hızlanma ve yavaşlamalar gösterir (Neyzi & Koç, 1983). Özellikle okul öncesi dönemde büyüme ve gelişim diğer yaşam dönemlerine göre en hızlı olma özelliğine sahiptir. Okul öncesi dönemde bedensel gelişme hızı, bebeklik dönemine oranla yavaşlar (Yeşilyaprak, 2006). Bireyin sürdürülebilir bir fiziksel gelişiminin olması, tüm alt sistemleriyle birlikte bedenin sağlıklı gelişmesine ve işlevlerini gereğince yapmasına bağlıdır (Başaran, 2000; Sarı, 2001). Bu noktada düzenli beslenme hususunda görülen eğilim, bireyin vücut sağlığına beraberinde de fiziksel gelişimine katkı sağlayacak, her gelişim alanı birbiriyle ilintili olduğundan diğer gelişim alanlarını da olumlu etkileyecektir. Beslenme hususunda görülen bozukluklar ise tersi bir etki yapacaktır.

4-5 yaş çocukları tek ayak üzerinde 7-8 sn durabilir, dengede yürüyebilir ve ayak değiştirerek merdiven inebilir. 6 yaş çocukları dengede ileri-geri-yanlara yürüyebilir, iki tekerlekli bisiklete binebilir, tek ayak üzerinde 10 sn durabilir, koşarken yerden nesne alabilir (Özer & Özer, 2004). Çocuğa nitelikli bir eğitim verilmesi, alıştırma olanakları sağlanması, onu cesaretlendirme ve uygun öğretim yöntemlerinin kullanılması çocuğun uyumlu, kontrollü ve gelişmiş bedensel hareketler sergileyebilmesine yardımcı olacaktır (Özer & Özer, 2004).

Eğitsel oyun uygulamaları, çocuğun bedensel olarak sürekli hareket halinde olmasına, tabiatın ferahlatıcı ikliminden faydalanmasına, terleyerek toksit maddelerden ve vücuttaki fazla enerjiden kurtulmasına yardımcı olur. Böylelikle çocuğun fiziksel gelişimine çok yönlü olarak katkı sağlar. Çocuğun zekâ ve bedensel gelişiminde tesir eden oyunlar, duyuların ve kas mekanizmalarının olumlu ilerleyişine ve denetimine fayda sağlamaktadır. Oyun oynarken çocuk bir takım eylemleri devamlı olarak yineler, yinelenen bu hareketler çocuğun başarısını perçinlemekte ve özgüven kazanmasına yardımcı olmaktadır (Wolfgang 2004, Pehlivan 2005, Seyrek & Sun 2005, Esen 2008).

Bedensel gelişim; bireyin vücudunda meydana gelen boy ve kiloda ki düzenli artıştır. Fiziksel gelişim belirli periyotlarda devam eder. Çocuğun bedensel gelişiminde bireysel farklılıklar yaşanabilir. Çocuğun tüm yönleriyle gelişmesini hedefleyen okullar, eğitsel oyunlar ve fiziksel etkinlikler sayesinde bedensel gelişime katkı sağlayabilir. Oyun çocuğu çok yönlü geliştirir. Bu kimi zaman duyuşal-motor, kimi zaman fiziksel kimi zamanda zihinsel katkı şeklinde olabilir. Özellikle okul öncesi ve gelişim çağı çocukları için oyunun fiziksel gelişime katkısı oldukça fazladır. İnce motor, kaba motor hareketlerini geliştirir. Gelişim çağında oynanan oyunlar, çocuğun kemik ve kaslarını güçlendirirken boylarının uzamasına da yardımcı olur. Çocuk oyunlarının bedene sağladığı faydaları arasında; çeviklik,

dayanıklılık, denge, güzel görünüm, güç, hız-surat, hüner, kabiliyet, kuvvet, ritim, zekâ gelişimi sayılabilir (Kaya, 2009).

Sosyal gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Sosyal gelişim, bireyin sosyal uyarıcılara ve grup yaşantısına, toplumdaki yaptırımlara karşı duyarlı olabilmesi, içinde bulunduğu grupla ya da yaşadığı kültürdeki diğer bireylerle geçinebilmesi onlardan biri gibi davranabilmesidir (MEGEP, 2009). Başka bir tanımda ise sosyal gelişim; bireylerin, çevreye ve kurallara uyum sağlaması, duygusal ve düşünsel iletişim kurabilme yetisi kazanması şeklinde açıklanmaktadır (Tanaltay, 1997).

Bireyin toplumdan soyutlanmamak, yalnızlaşmamak ve toplum içerisinde bir yer edinmek adına çevresine gösterdiği uyum sağlama çabası, doğum sürecinden başlayarak bir gelişim göstermekte ve bu süreç içerisinde birey hem yaşadığı toplumun kültüründen etkilenmekte hem de bu kültürü etkilemektedir (Yavuzer, 2000). Toplumun normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösteren sosyal yönden gelişmiş bireyler, kendi gereksinim ve beklentileri ve dahi cemiyetin beklentileri arasında uyum kurabilir, içinde yaşadığı toplumla dayanışmaya, iş bölümüne yani imeceye yönelik bir sinerji oluşturabilir ve hislerini mevcut kültüre uygun olarak anlatıp yaşayabilir (Aral & Durualp, 2011). Bu şekilde toplumun kabul ettiği gelenek ve kültürün özelliklerini tanıyıp, bunlarla bilgilenen çocuk için sosyalizasyon gerçekleşmeye başlar.

Ömür boyu devam eden sosyal ilişki süreci bireyin annesi ile olan tabii ilişkisiyle birlikte başlamakta ve sosyalleşmenin ilk göstergeleri olarak çocuğun, ailenin sosyal değerlerini algılamaya başlaması, bunları kendine göre eleştirmesi ve davranışa dönüştürmesi ilk çocukluk döneminde daha belirgin hale gelmektedir (Selçuk, 2008; Sarıçam & Halmatov, 2012; Özeri, 1994). Çocuk toplumsal kurallara uygun hareket etmeyi gelişimi esnasında sosyalleşirken öğrenmektedir (Aydın, 2000; Kuşin, 1999). Ancak bu süreç içerisinde etkinlik uygulamalarına katılımı sağlanan çocuğun sahip olduğu maharetin aynen onanması ve yeteneğine yönelik kusur bulunmaması çocuğun benlik oluşumu açısından önem arz etmektedir (Gander & Gardiner, 2010; Aral & Durualp, 2011).

4-6 yaş dönemi çocuğun mevcut topluma uyum sağlayabilmesi adına bilinmesi gereken toplumsal, kültürel, ahlaki değer ve normların temelini atılıp öğretilmesi açısından önemi büyüktür (Bilir & Bal, 1989). Yapılan araştırmalar, 4-6 yaş dönemine hitap eden eğitsel ortamlarda geçirilen sürenin çokluğu çocuğun paylaşma, işbirliği yapma, arkadaşları ile birlikte oynama, çeşitli etkinlik uygulamaları yapma gibi içinde yaşanan kültürün özelliklerine uygun sosyal davranışların kazanımını artırdığı gözlemlenmiştir (Erdem & Akman, 1995). Bahsi geçen dönem içerisinde çocuğun istenilen davranışlara yönelik tecrübe

kazanmasına mümkün mertebe özen gösterilmelidir. Bu dönemde çocuklar, ailelerinin ötesinde arkadaşları ve akranlarıyla tanışır ve sosyal bir çevre oluştururlar. Bu noktada kişilik gelişimleriyle ilgili anaokulları ve kreşler v.b. eğitsel ortamlar, onlar için yeni bir dünya oluşturur. Yine bu dönemde çocuğun sadece çevresi genişlemez, kendisi de deneme ve yanılma yoluyla pek çok şeyi tecrübe eder ve öğrenir (Crapps, 1986). 3-6 yaş aralığında iyi davranışlara yönelik kazanılan tecrübeler, çocuğun diğer gelişim basamaklarında gelişim göstermesine ve ileriki yaşantısının doğru biçimlenmesine dayanak oluşturacaktır (Gunnar & Barr, 1998). İlk çocukluk yıllarında gerçekleşmeyen sosyal uyumun sonraki yıllarda gerçekleşmesi pek mümkün değildir (Selçuk, 2009). Bu noktada rol model konumunda olan ebeveyn ve eğitimcilerin, çocuğun sağlıklı bir sosyal gelişim sürecinden geçip sosyal uyumunu anlamlı hale getirebilmesi için çocukluktan başlayarak edinilmesi gereken toplumsal davranış ve kazanımları çeşitli sosyal etkinliklerle vermesi gerekir.

Dört yaş çocuğu akranları ile birlikte olmaktan ve onlarla işbirliğine dayalı oyunlar oynamaktan çok büyük bir mutluluk duymakla birlikte; grup halinde oynanan oyunlar, karşılıklı diyaloglar ve dahil olmak istedikleri oyunu özgürce seçmeleride çocuğun sosyal gelişim düzeyi açısından aşama kaydettiğini gösterir. Ayrıca grup halinde oynanan oyunlar sayesinde çocukların sosyal normlara uyma becerileri de gelişmeye başlar. Çocukların diğerlerini izleyip gözlemlemeleri ve karşılıklı iletişime geçmeleri oyunsal etkinlik uygulamalarında en sık karşılaşılan genel tutumlardandır. Çocukların grup halinde oynadıkları oyunlarda yaşadıkları tartışmalar ve anlaşmazlıklar, çocuğa arkadaşları ile beraber oynamak istiyorsa oyun içinde herkesin bazı beklentileri olabileceğini, bunların hepsinin yerine getirilemeyeceğini, gerektiğinde beklentilerinin bir kısmından feragat edilebileceğini deneyimlemesi ve buna yönelik bir oyun kültürü geliştirmesi gerektiğini bildirmesi açısından önemlidir (Oktay, 2000; Aral & Durualp, 2011).

Dört yaş çocuğunun, Ne?, Nerede?, Niçin?, Nasıl? vb. soruları ısrarla sormaları öğrenme meraklarının en üst düzeylerde olduğunu gösterir. Çocuklar güven duyduğu rol modellerinden alacakları cevapları önemsediklerinden dolayı ebeveyn ve diğer yetişkinler bu dönemde çocuğun sorularına kısa, öz, doğru ve samimi yanıtlarla karşılık vermelidirler. Aksi halde sorduğu soruların cevabını güven duyduğu ebeveyn ve diğer yetişkinlerden alamayan ya da yanlış alan çocuklarda sosyal çevresine, özellikle anne ve babasına karşı güvensizlik duygusu gelişebilir (Yapıcı & Yapıcı, 2005; Yavuzer, 2005).

5 yaş çocuğunun arkadaşlarıyla oynadığı oyunların kurallarına uymada ve kuralları uygulamada daha uyumlu ve başarılı olduğu söylenebilir. Çocuğun sosyal uyumu açısından sorumluluk duygusunun gelişmiş olması önemlidir. Bu noktada çocuğu teşvik eden, gelişim

seviyesine uygun düşen etkinlik uygulamaları ve sorumluluk duygusunun gelişmesine yönelik görevlendirmelerle katkı sağlamak gereklidir. Bu dönem çocuklarında görülen sosyal davranışlar arasında; akranlarına ve özellikle kendisinden küçüklere karşı dikkatli ve duyarlı olması, kontrollü davranışlar sergilmesi, oyunlarda ve diğer etkinliklerinde sorumluluk almaya başlaması sayılabilir (Yalçın, 2010; Aral & Durualp, 2011).

Çocuk iki buçuk yaşındayken görülen ölçsüz, kurallara karşı, hırçın, inatçı tutum ve davranışlar gibi olumsuz evrenin belirtileri çocuk altı yaşına geldiğinde tekrar baş gösterir. (Yavuzer, 2005). Bu dönem çocuklarında sona erdirilmeyen etkinlikler arasında gidip gelmeler belirgin bir şekilde göze çarpar, ancak öğrenmeye olan istek ve merakı devam etmektedir. Bunun kaynağı ise düşüncede dünyasına yeni giren gelişmelerin heyecanını taşıyıp kararsız kalmasıdır. Ebeveynine olan güven ve bağımlılığı devam eden altı yaş çocuğunun, öğretmenine ve arkadaşlarına yönelik ihtimamı giderek artmaya başlar. Bu nedenle çocuğa öğrenme, kendisini geliştirme fırsatı vermesi açısından okul ortamında alacağı etkili eğitim önem arz eder (Çağdaş vd., 2002). Çocuk oyun ortamında karşılaştığı değişik kültür ve sosyal ortamları tanımakla birlikte bir gruba bağlı olma, yani aidiyet duygusu da gelişmekte ve çocuk bunu kendi çıkarlarından önde tutmaktadır (Hazar, 1996). Ayrıca kızlarla erkeklerin oynadığı oyunlar arasında farklılıklar görülmeye başlanmakta, oyun grupları genişlemekte ve değişmektedir (Çağdaş vd., 2002).

Eğitsel oyun uygulamaları sayesinde çocuk bir takım sosyal, kültürel ve ahlâkî normları rahatça ve daha çabuk öğrenerek daha sağlıklı bir kazanım elde etmektedir (Mangır & Aktaş, 1993).

Bireyin gelişimine katkı sağlamak, eğitsel oyun uygulamalarının en önemli fonksiyonudur (Ogelman, 2016). Çocukların oynadıkları oyunlarda ütöpic karakterler veya oyunda üstlendikleri role yönelik temsili söylemleri vardır. Bu da çocukların oyunları oynarken bile sosyal bir ortam içinde olduklarını gösterir. Her oyunun çocuğun sosyal gelişimine katkısı vardır (Telman, 2009). Çünkü oyunlar birliktelik, yardımlaşma kavramlarının en yoğun olarak çocuğa aktarıldığı etkinliklerdir. Çocuk, oyunda özgür olma, kendini ifade etme ve çevresiyle uyumlu ilişkiler kurma ihtiyacını giderebilmektedir (Erşan, 2011). Çocuk oyunla birlikte akranları ile kaynaşır ve onlarla arkadaşlık kurar. Kendine güveni artan çocuk, ekseri sosyal gereksinimlerini oyunla karşılar. Çocuktaki merak duygusu içinde bulunduğu her ortamı araştırıp, keşfetmeye hazır bir yapıdadır. Yaşantılar geçirdikçe öğrenir ve kendini geliştirir. Böylelikle eğitsel oyun iklimleri çocuk için öğrenme imkânı sağlar. Duyusal ve sosyal gelişime etkileri çerçevesinde oyun, duyusal algılamının kazanılmasında rol oynamakta; çocuk çevresindeki büyüklük, şekil, renk, uzaklık gibi algıları,

kavramları, sesleri; nesnelere kokularını öğrenmektedir (Baysal, 2012). Oyun içerisinde çocuğun bulunduğu sosyal ortam çocuğu etkiler. Çevresinde bulunan nesnelere, eşyalara karşı oyun içerisinde daha fazla dikkat eder. Ortaklaşa oynanan oyunlar esnasında sadece kendisinin olmadığını farkında olan çocuğun egosantrik (benmerkezci) yapısı, bireysel oynanan oyunlara oranla daha düşük düzeydedir. Böylelikle çocuk, oyunda uyumlu olmayı öğrenmenin yanında, bireylerin oluşturduğu ve kendisinin de içinde bulunduğu toplumu tanır (Gül, 2012). Oyun esnasında sosyal rollerini uygulama olanağını yakalar. Böylelikle var olduğu ortamın dâhili bir ögesi olarak kendi toplumunun değerleri ile bütünleşerek gelişir. Çocuk, oyun esnasında sosyal yaşam ile yüz yüzedir. Çocuklar oyun oynarken değişik sosyal platformlarla karşı karşıya gelmekte ve bu platformlarda iş birliği yapmayı, yardımlaşmayı, paylaşmayı ve sosyal meseleleri doğru yöntemlerle çözmeyi öğrenmektedirler (Çelik & Şahin, 2013).

Dini gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Dini gelişim, kişinin çocukluk döneminden başlayarak dini yaşamının kusursuz bir şekilde en iyiye yönelik ilerleyişinde deneyimlediği değişim ve oluşumlar (Fırat, 1989; Yavuz, 2001; Hökelekli, 1993) olarak ifade edilebilir. Başka bir tanımda dini gelişim, kişinin çocukluktan itibaren dini hayatının basitten mükemmelere doğru geçirmiş olduğu değişim süreci (Kızılgöçer, 2017) olarak ifade edilmiştir.

4-6 yaş sürecinde, dini tezahürler/dinsel kavramlar daha görünür bir şekilde sergilenmeye başlar, ancak ne olduğu ve niçin yapıldığı çocuk tarafından tam olarak anlaşılamaz (Selçuk, 2005).

Eğitmciler arasında din eğitiminin başlama yaşı için farklı görüşler ileri sürüldüğü bilinmektedir. Bir kısım eğitimci din eğitimi zekâ gelişimi ile ilişkilendirerek ergenlik çağına doğru çekilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bazıları ise din eğitimi duygu ile ilişkilendirerek erken yaşlarda başlanmasını doğru bulmaktadırlar (Ay, 1993; Yavuz, 1983).

Güven duygusu, kolay inanırlık, taklit ve soru sormaya düşkünlük çocukluk dönemi dini gelişimin temel özellikleridir (Dam, 2015).

Bu dönemin en önemli özelliği taklittir. Çocuk, etrafındakilerin her türlü hareketini taklit eder ve bu yolla bazı dinsel davranışları yapmaya çalışır. Aile fertlerinde gördüğü dini motifli davranışları uygulamak ister. Kaynağı, sevileni taklit etme psikolojisine dayanan bu heves, çocuğun dini duygusunun ortaya çıkmasında ve gelişmesinde epeyce mühimdir (Armaner, 1980). Bu noktada çevrenin etkisi ve çocuğun kişisel eğilimlerinin taklit etme ve bütünleşmeye kapı açıp çocuğun dini yaşayışını biçimlendirdiği görülür.

Kendini tanımaya çalışan çocuğun, dış çevreden kavradıklarını kendine özel açıklamalarla düzenleyip, rol modelleriyle bütünleştirerek gördüklerini taklit etmesi bize bu taklidin boşu boşuna bir taklit olmadığını gösterir. (Yörükoğlu, 1998).

Dış dünyayı anne babasının penceresinden gören çocuk normal olarak ilk dönemlerde ebeveyn taklidine, eğitim ortamına açılan kapıyla birlikte de öğretmenini taklide başlar. (Koç, 2002). Öğretmenini benimseyip, söylediklerine adapte olmaya çalışan çocuk artık örneklikte öğretmenini yetkili görmektedir. Öğretmenlerin tutumları, dinle ilgili söylemleri, çocuğa okunan hikâye ve masallar çocuğun dini gelişimi açısından oldukça önemli olduğundan dolayı öğretmenler bu noktada taktik geliştirmelidirler (Peker, 1993).

Vergote (1978)'ye göre; bu çağdaki çocukların zekâsı henüz kavramları anlayacak derecede gelişmemiş olduğundan, çevresindeki kişilerde gördüğü davranışları taklit etmeye çalışır. Bu nedenle çocuktaki dini duygunun gelişmesinde, dini tavırların şekillenmesinde ve belirlenmesinde, ailenin önemli etkisi ve rolü vardır. Bütün gözlemler ve araştırmalar dini tutum ve davranışların teşekkülünde çocuğun çevresindeki kişilerin (ailesinin) etkisinin en belirgin faktör olduğu konusunda birleşmektedirler. Nasihatlerden ziyade davranışların daha etkili olduğu bilindiğinden çocukluk dönemlerinde anne-baba ve eğitimciler çocuklara iyi birer rol-model olmalıdır.

Özellikle ilk çocukluk döneminde çocuk, ebeveynini kendine eşdeğer göreceği bir örneklik olarak kabul eder. Anne babasının özellikleriyle değer yargılarını örnek olarak benimser, hareketlerini, konuşma ve davranışlarını taklit etmeye uğraşır. Bir başka deyişle çocuk dış dünyayı anne ve babasının gözüyle görmeye çalışır (Ay, 2002).

Bilhassa ilk çocukluk yılları aile-çocuk din ilişkisinde kritik bir dönemdir (Mehmedoğlu, 2005). Çünkü bu dönemde çocuklar ebeveynlerin dini yaşantı ve söylemlerinden etkilenebilirler. Dikkate alındığında din eğitimi açısından çocuğun ileriki yaşantısında olumlu dönütler alınabilir (Bilgin, 1995). Bilimsel araştırmalar da göstermiştir ki, çocuğun dini duygu ve düşüncesinin gelişmesinde, inanma ve ibadet konularındaki tutum ve davranışlarını belirleyen en baskın dış unsur aile kurumudur (Yavuz, 2001: 62). Bu sebepten aile kurumunun liderleri olan ebeveynler, çocukların gelişim özelliklerini takip etmeli, gelişim basamaklarını bilmeli ve kendilerini güncelleyebilmeli, iletişim diline özen göstermeli ve çocuğun bulunduğu dönemin inanırlığa yatkın bir dönem olduğunu bilip doğru bir rol model olmalıdır.

Çocuğun dini gelişimine etki eden ilk faktörler arasında anne-baba etkisiyle birlikte ödül ve ceza da sayılabilir. Ödül yöntemi şekillenmiş mevcut olumlu davranışı korur, şekillenmekte olan olumlu davranışı ise güçlendirir. Ceza yoluyla yaptırım yöntemi de, ya

mevcut olumsuz davranışı engeller, şekillenmekte olan olumsuz davranışı ise zayıflatır ya da çocuğa davranışlarında yetersizlik hissi vererek istendik davranışa yönelmesi için destek verir ve güçlenmesini sağlar (Moustakas, 1956).

İçinde yaşanılan toplumun kültürel ve ahlaki değerleri de çocuğun dini gelişimine tesir eden başka bir etkidir. Çocuk ister istemez bu kültürel ve ahlaki değerler ile etkileşime girer. Bu noktada çocuk karakteristik olarak ya bu normlardan beslenip topluma adapte olur ya da kişiliği zayıflayıp dejenere olur (Meissner, 1987).

Erken çocukluk döneminde çocuklar soru sormaya meraklı, bilgi edinmeye heveslidir. Bu evrede çocuklar belli belirsiz bahsi geçen veya geçmeyen mevzular hakkında sorular sorduğu gibi, dini mevzularda da bazı cevaplar arar. Allah, melek, cin, şeytan, ahiret, namaz, oruç, günah, sevap, cennet, cehennem gibi dini kavramlarla alakalı bilgi toplamak için cevap aramaya çabaladığı görülür (Hökelekli, 1993). Bu nokta da ebeveyn ve eğitimciler çocukların anlayacakları bir formda ve gelişim basamaklarına uygun yanıtlar vermeye dikkat etmelidirler.

4-6 yaş çocukluk dönemi dini gelişim açısından da dinamik bir zaman dilimidir. Çünkü psikologlara göre; 4-6 yaş dönemi çocuklarla Allah ve diğer dini konularda konuşmanın en uygun zamanıdır (Köylü, 2004). Çünkü çocuklar bu evrede öğrenmeye açıktırlar. Bu dönemde çocukların inanılmaz derecede yetişkinleri taklit etme kabiliyetleri vardır ve bu açıdan başta anne-baba ve diğer aile büyükleri olmak üzere, dini eğitim veren kurumlar taklit için uygun modeller oluşturabilir (Peker, 1998). Bu nedenle okul öncesi döneme denk gelen bu yaş çocuklarına, sistemli ve düzenli etkinlik uygulamalarıyla desteklenmiş bir din eğitiminin verilmesi gereklilik arz etmektedir. Çünkü böyle bir eğitim ortamı sosyal, kültürel ve dini değer ve davranışların yeni nesillere devredilmesini kolaylaştıracaktır.

Taklitçilik, animizm (bütün varlıkların canlı, şuurlu ve iradeli olarak kabul edilmesi), antropomorfizm (görülmeyen varlıkların insan şeklinde algılanması), egosantrizm (benmerkezcilik), inatçılık, olumsuzluk, somut düşünce ve meraklılık (soru çağı) gibi duygusal ve zihinsel özellikler bu dönem çocuklarında etkili (Armaner, 1980; Peker, 1998; Şentürk, 1999) olduğundan dolayı 4-6 yaş grubu çocukların dini gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla bu dönem çocuklarının psikolojik özellikleri dikkate alınarak hazırlanacak din eğitimi etkinlikleri önem arz etmektedir.

Çocukların dini kavram ve konulara karşı sergilemiş oldukları merak ve ilgilerinin 3-4 yaşlarından itibaren başladığı bilinmektedir. Çocukta dinî anlamda uyanan bu merakı, doğru ve yaşına uygun cevaplarla açıklamak, soyut kavramları somutlaştıran bir yol takip ederek

ilerleme kaydetmek gerekmektedir. Çocuğun sorduğu sorular cevapsız bırakmamalı ve geçiştirmemeli, verdiği cevaptan dolayı ayıplanmamalı ve kınanmamalı, çocuktaki merak ve öğrenme isteğinin körelip sönmemesine dikkat edilmelidir (Selçuk, 2009).

Algılamakta zorluk yaşanan dini kavramlar çocuk için fazla bir önem taşımayabilir ancak yapılan çalışmalar, çocuğun karşılaşacağı dini etkileşimlere ve deneyimlere ilişkin fitrat olarak meyilli ve hazırlıklı bulunduğunu ispatlamaktadır. Aile ortamında görülen dini davranışlar, dini muhtevaya sahip ifadeler, uygulanan ibadetler ve ibadet veya ziyaret amacıyla gidilen kutsal mekânlar çocuğun hayatında kalıcı etkiler oluşturur (Peker, 1993). Çünkü çocuklarda sevileni taklit etmeye yönelik bir eğilim vardır (Armaner, 1980).

İslam dinine göre insanoğlunun doğasında bulunan, çok hususi bir yatkınlık olan fitratın korunup devamlılığının sağlanması bireyin içinde bulunduğu sosyal ortam, yetişkin ve eğitimcilerin bilinçli ve amaçlı yöneltmeleri ile paralellik göstermektedir. Bu noktada, Hz. Peygamber (s.a.s.), ilk dini eğitimin ailede başladığını; "Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra annesi ve babası onu Hıristiyan, Yahudi, Mecusi veya Müslüman yapar."(Müslim, VIII, 2; Maturidi, IV, 47) diyerek ifade etmiştir. Yapılan bazı araştırmalarla da, çocukta dış etkilerden bağımsız bir dinî kabiliyet ve eğilimin var olduğu ortaya konulmuştur (Yavuz, 2012).

Bovet (1958), çocuğun dini gelişiminin, insana dışarıdan dayatılan yabancı bir nesne olmayıp çocuğun doğumuyla birlikte geldiğini, bütün insanlarda hazır bulunan fitri bir özellik olduğunu ve insan ruhuna yerleşmiş olan bu özelliğin çıkarılmasının ihtimal dahilinde olmadığını ifade eder.

Yapılan araştırmalarla, çocukta doğuştan gelen inanma duygusunun çok erken yaşlarda kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocuğun dini olay ve olgularla erken yaşlarda karşılaştığı bir gerçektir (Tosun, 2002). Bunun göstergesi ise, daha 3-4 yaşlarından itibaren çocukların dini olay, olgu ve kavramlarla ilgili sorular sormasıdır (Selçuk, 1991; Yavuz, 1987). Çocuk ilk dönemlerde yaşadığı bu deneyimlerle de yaratıcısına olan bağlılığını geliştirecektir (Clark, 1998). Bu yönüyle de çocuğun dini gelişimle ilgili elde ettiği deneyimler daha çok önem arz etmektedir (Harms, 1944).

İnsanın, Allah'a inanmaya kabiliyetli ve dini inancı benimsemeye elverişli olması yaratılıştan gelen bir özelliktir (Ay, 1993). Çocuğun ruhen dine yabancı olmadığı psikolojik ve pedagojik veriler sonucunda ortaya konmuş bir gerçektir (Bovet, 1958; Vergote, 1978). Bütün insanlarda ortak ve genel olarak doğuştan var ve hazır bulunan, yüce ve aşkın duygular arasında yer alan din duygusunun, erken veya geç yaşlarda uyanması, oluşması ve ilerleme göstermesinde çocuğun yaşadığı çevrenin özellikleri en önemli etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Topçu, 1959; Yavuz, 1987; Kutup, 1987; Hökelekli, 1993).

İlk çocukluk döneminde bireyin tabiatında potansiyel olarak bulunan fitri kuvvetin varlığı ve dini gelişimin ilk belirtileri çocuğun antropomorfik düşünce yapısında görülür. Çocuğun betimlemelerinde Allah, sürekli beşeri özelliklerle tasavvur edilmektedir (Konuk, 1994). Ancak zaman içerisinde dini öğretiler ve beraberinde verilecek nitelikli bir din eğitimi, bireyin fitri eğilimine yol göstererek çocuğun dini gelişimine katkıda bulunmaktadır (Parladır, 1983).

Allah'ın, devamlı olarak günah yazdığını ve bunun sonucunda da ceza vereceğini dile getiren söylemler çocuğun dini gelişiminin sağlıklı ilerlemesine yol açacaktır. Bu tür hatalı söylemler dini gelişim açısından yapılan en büyük yanlışlardan biridir. Ebeveynler çocuklarının istenilmeyen eylem ve söylemlerini düzeltmek isterlerken mümkün mertebe bunu çocuğu Allah ile korkutmadan yapmalıdırlar. Aksi halde çocuğunun dini gelişimine katkı sağlamak yerine çocuğunun dini gelişiminin sağlıklı olmasına yol açacak, çocuğun Allah hakkında olumsuz düşünmesine neden olacaktır. Bu noktada Allah'ı doğru bir şekilde tanıtmak hem ebeveynlerin hem de eğitimcilerin kayıtz kalamayacağı bir vazife olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgi öncelikli bir eğitimle Allah'ın kendisini sevdiğini bilen çocuk bunun kaşılığında Allah'a sevgiyle bağlanacak ve O'nu yakından tanımak isteyecektir (Ay, 1995).

Kritik bir evre olan ilk çocukluk dönemine temel oluşturacak din eğitiminde çocuk isteğe bağlı basit aktivitelerle, somutlaştırılması mümkün ifadelerle Allah'a güven duymaya ve inanmaya yönelik hazırlanmalıdır. Allah'ı tanımaya yönelik ortaya attığı sorularına cevaplar arayan çocuğa karşı dürüst ve ciddi yaklaşılmalı, bunun çocuğun dini gelişimi açısından bir eğitim faaliyeti olduğunun farkına varılarak çocuk sürdürülebilir, sahih ve iz bırakacak bilgilerle beslenmelidir (Dodurgalı, 1996).

Erken dönem din eğitiminde etkili olmada kıssalar, hikâyeler ve masallardan yararlanma (Dodurgalı, 1996) ihtiyacı, okul öncesi yaştaki çocuğun dini gelişimine katkı sağlayan somut yaklaşımlardan biridir. Okul öncesinde dini değer ve normların çocuğa, zorlayıcı ve sağlıklı bir yöntemle anlatılması din eğitiminde uygun ve istenilen bir yaklaşım değildir. Bulduğu dönemin gelişimsel özellikleri bakımından çocuk, üst düzeydeki mantıksal açıklamaları idrak edemez. Fakat daha çok oyuna dayalı etkinliklerle desteklenmiş dini tezahürleri kavrayabilir. Çocuğun bu etkinlikler aracılığıyla kazanacağı tecrübeler ne kadar sağlıklı olursa, dini gelişimi de bir o kadar sağlıklı ilerleyecektir. Ebeveyn ve eğitimcilerin bunun farkına varması ve çocuğun dini gelişimine uygun olan etkinliklerle çocuğun dini gelişimini desteklemesi gerekir. Harms (1944)'a göre, üçlü yaşlardan başlayarak çocukların nesnelere tanıma ve kavramları anlama arzuları dini konularda da tezahür eder.

Çocuğun bu arzusu yerinde bir istektir ve eğitim etkinliklerini çocuğun dini gelişimine uygun olarak bu istekler çerçevesinde planlamak da ebeveyn ve eğitimcilerin başlı görevidir. Anne baba tarafından okul eğitimi başlayıncaya kadar masalsı bir hava içerisinde sürdürülecek din eğitimi çalışmaları okul eğitimine geçilince mantıksal ve daha gerçekçi bir forma dönüşmeye başlayarak devam etmelidir (Harms, 1944).

Dini gelişim açısından kritik bir dönemde bulunan 4-6 yaş aralığındaki çocuklara verilecek dini eğitim ve öğretim uygulamalarında kullanılacak etkinliklerin yapısı ve uygulanma aşamalarında karşılaşılan güçlüklerin, kazanımlara ulaşılma düzeylerinin öğretmenler tarafından bilinmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle 4-6 yaş çocukluk evresi din eğitimi uygulamalarında, çocuğun seviyesine uygun sade, kolay ve çocuğun anlayabileceği belirgin dini eğitim etkinliklerine öncelik verilmelidir. Bu noktada öğreticinin görevi, doğum ile başlayıp hayat boyu devam edecek olan çocuğun eğitim ihtiyacını destekleyip ona hizmet etmek olacaktır.

Çocuklara verilecek din eğitiminde, basit ve anlaşılabilir dini bilgiler yanında daha çok somut dini uygulamalara ağırlık verilmelidir (Koç, 2011). Özellikle erken çocukluk dönemi din eğitimi yöntemlerinden; farklı gelişim alanlarının göz önünde bulundurulmasına, dini düşünceyi geliştirici fırsatların oluşturulmasına, Kur'an kıssalarının din eğitimi materyali olarak kullanılmasına, Hz. Peygamber'in çocukluğunun bütün ayrıntıları ile ele alınmasına, kutsal mekânların ziyaret edilmesine, sevgi-disiplin dengesinin sağlanmasına ve yetişkinlerin dini davranışlarında samimi davranmasına önem verilmelidir (Oruç, 2015). Oyun aracılığıyla çocuğa dini faaliyetler tanıtılmalıdır. Çağdaş eğitim anlayışı da bunu desteklemektedir. Örneğin oyun aracılığıyla kılınan bir namaz çocuğun dikkatini çekebilir ve çocuk üzerinde ciddi bir istek meydana getirebilir. Burada çocuğa model olacak kişilerin sabırlı ve sevgiye dayalı bir tutumla hareket etmeleri önem arz etmektedir. Doğrusu Hz. Peygamber (s.a.v.)'de böyle bir tutum sergilemiş ve namazda sırtına binen, omzuna çıkmak isteyen torunlarına müsaade etmiştir. Çocukların ilgi alanına girmesi ve namazı sevmeleri amacı taşıyan bu nebevi tutum, hedef yaş grubunun din eğitiminde dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur (Buhari, Salat, 106; Müslim, Mesacid, 42; Ahmet b. Hanbel, V, 296; Nesai, İmame, 37).

Gözlemci bir tavırla rol modellerini taklit eden çocuğa yönelik uygulanacak yöntemler arasında hatim törenleri, mevlit programları, bayram namazları ve ziyaretleri gibi dinî törenlerde çocukların da bulundurulması söylenebilir. Ayrıca çocuklara bu ve benzeri ibadetlerle ilgili bilgilendirme yapılmalıdır (Şimşek, 2004). Kutsal gün ve gecelerin çocuğun aklında kalıcı bir anlam ifade etmesi adına çocuk çeşitli armağanlarla sevindirilmelidir (Dodurgalı, 1996).

Okul öncesi dönem çocukları için etkinlikler öğrenmenin en büyük yardımcısıdır. Çünkü etkinlik uygulamaları çocuğa yaparak ve yaşayarak bilgi, davranış ve anlayış kazandırmaktadır. Ebeveyn ve eğitimciler bu anlamda çocuğun herhangi bir olumsuz davranış, bilgi ve anlayışını iyileştirmek veya olumlu olanı devam ettirmek için din eğitimi ve öğretiminde de etkinlik uygulamalarını kullanmayı ihmal etmemelidir.

Ahlâkî gelişim ve etkinlik uygulamaları.

Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür (Can, 2015). Ahlâk, bireyin belli bir amaca dönük olarak kendi isteğiyle iyi davranışlarda bulunup kötü davranışlardan uzaklaşmasıdır. Bir toplumda insanların uymak zorunda oldukları davranış kurallarıdır (Aydın, 2008).

Ahlak, insanın karakter yapısını, neyi yapıp neyi yapmayacağını belirten, bunlarla ilgili değerlendirmeleri ve davranışları düzenleyen genel kurallar bütünüdür (Özeri, 1994).

Ahlak, aileden, okuldan ve diğer çevreden öğrenilen, bireyin iç dünyasıyla kendine uyarladığı bir düşünüş, davranış ve duygu bütünüdür. Psikolojide bu kavramın insan hayatındaki gelişimini inceleyen ilk kuramsal ve bilimsel yaklaşım Freud ile başlamış, onu Piaget, Lawrence, Kohlberg ve Gilligan izlemiştir (Aydın, 2012). Piaget'in ahlaki gelişim üzerine yaptığı çalışmaları geliştiren Kohlberg ahlâkî gelişimi, gelenek öncesi dönem, geleneksel dönem ve gelenek sonrası dönem olmak üzere üç düzeyde sınıflandırmıştır. Kohlberg'e göre bir sonraki döneme geçebilmek için bir önceki dönemi tamamlamak gereklidir. Bireyler tüm evreleri tamamlayamayıp bulunduğu evrede kalabilir. Kohlberg her bir düzeyde iki yargı olmak üzere, bireylerin altı ahlaki yargı aşaması geçireceğinden bahseder. Biz burada Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında en düşük düzeyi ifade eden ve 4-6 yaş döneminine denk gelen gelenek öncesi döneme değineceğiz. Otoriteye karşı sadakatli olunması ve kişisel menfaatlerin ön plana çıkması bu dönemin en belirgin özelliğidir (Aydın, 2010). Bu dönemde çocuk içinde yaşadığı toplumun müşterek davranış ilkelerine göre bir yaklaşım sergiler (Senemoğlu, 2011). Kohlberg'in gelenek öncesi düzeyinde iki alt dönem bulunur. Bunlar şu şekilde özetlenebilir;

1- Ceza ve İtaat Dönemi: Bireyin davranış sonucundaki doğru ve yanlışlığa bakıldığı dönemdir. Doğru ve yanlışlık ise ödül ve ceza ile belirlenmektedir. Ahlâkî anlamda yanlış yapılan davranış ceza ile karşılık bulurken, doğru yapılan davranış ise ödül ile taçlandırılır. Ceza ile karşılaşmamak için otoritenin kurallarına uyulur. Ancak ortamda otoritenin bulunup bulunmaması o an için davranışın yanlış veya doğruluğunu değiştirebilmektedir. Bir davranışın iyi veya kötü oluşunda ise davranışın fiziksel etkileri önem arz etmektedir (Selçuk, 2008; Senemoğlu, 2011).

2- Saf Çıkarıcı Dönem: Bireyler ihtiyaçlarının karşılanmasını dikkate alır ve gereksinim duydukları şeyler karşılandığı sürece bireyler kurallara uyar. Bireysel menfaatlere ulaşmak için kurallara uymak bu dönemin en belirgin özelliğidir. Birey tarafından diğer insanların da çıkarları doğrultusunda karşılıklı alışverişe dayanan bir davranış sergiledikleri göz önünde bulundurulabilir. Kurallara uyulur çünkü kurallar bireyin gereksinimlerini karşılamaktadır, aksi halde kurallara uyulmaz (Arı, 2003; Selçuk, 2008).

Ahlak kavramının üç boyutu vardır: Bilişsel, davranışsal ve duygusal boyut. Bilişsel boyut, kişinin ahlâki ilkeleri bilmesi, bunun üzerine düşünüp akıl yürütebilmesiyle ilgilidir. Davranışsal boyut, bu ilkelerin davranışa dönüşmesiyle alâkalıdır. Duygusal boyut ise ahlâki prensiplerin uygulanmasından dolayı kişinin mutluluk ve sevinç duymasıdır. (Oruç, 2011). Bireyin kendisinin ve toplumdaki diğer bireylerin davranışlarını iyi ya da kötü, haklı-haksız, doğru- yanlış bağlamında değerlendirmesi bilişsel boyutla ilgili yaklaşımdır. Ahlaki süreci eylemle ortaya koyabilmekte ahlaki gelişimin davranışsal boyutunu göstermektedir. Ahlaki kural ve değerlere ters düşüldüğünde birey tarafından hissedilen suçluluk ve utanç duyguları da ahlaki yaklaşımın duygusal boyutunu simgeler (Gander & Gardiner, 2010; Cüceloğlu, 1992).

Hayatın ilk yıllarında çocuk olgu ve olaylara başkalarının açısından bakamayıp, olayların merkezinde kendini gördüğünden dolayı benmerkezci (egosantrik) bir tavır takınır. Egosantrik tavır yapısında çocuk için doğru olan davranış, onun hoşuna giden, isteklerini karşılayan söz, fiil ve davranışlardır (Çanakçı, 2018). Fakat zamanla rol model konumunda olan ebeveyn, eğitimci ve diğer yetişkinleri, gözlem ve modelleme yoluyla başarılı bir şekilde taklit eden çocuk, neyin iyi, neyin kötü olduğunu büyüklerin kendisine karşı takındığı tavırlardan çıkarır (Güngör, 1995). Çünkü çocuk, saygı duyulması gereken ahlaki kuralları büyük oranda yetişkinlerden, bir başka deyişle doğup büyüdüğü toplumdaki hazır olarak alır (Akandere *vd.*, 2009).

Ahlâkî gelişimin başlaması, çocukta vicdanın uyanmasına bağlı olmakla birlikte, utanma ve suçluluk duyguları çocukta vicdanın başladığının en önemli belirtileri olarak karşımıza çıkmaktadır (Cüceoğlu, 1992). Vicdan eğitiminin ilk temeli aile tarafından atılmakta, çevre ve okul ile birlikte bu temelin duvarları yükseltilmektedir. Vicdan eğitiminde izlenmesi gereken en doğru yol ise gevşekliğe düşürmeyecek, katılığa da çıkarmayacak, orta bir çizgi olmalıdır. Bu noktada ebeveyn ve eğitimcilerin sabırlı ve iyi yürekli bir aracı rolünü üstlenmeleri önem arz etmektedir (Zulliger, 1996).

Senemoğlu (2009), ahlak gelişimini, toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgin bir uyma değil, topluma etkin bir uyum sağlamak için değerler sistemi oluşturma süreci,

olarak tanımlamıştır. Çocuk gelişimcileri, ahlâki gelişim terimiyle çocukların sosyal dünyaya ayak uydurabilmeleri için gerekli kuralları öğrenme anlamalarını kastetmektedirler (Özeri, 1994).

Ahlâkî gelişim diğer gelişim türleri ile iç içedir. Sosyal bir birey olamamış çocuğun toplum içerisindeki kuralları benimsemesi, bu kurallara uyum sağlaması oldukça zordur. Yine bilişsel gelişiminde akranlarına göre geride kalmış bir çocuğunda kendine özgü bir ahlaki tutum geliştirmesi, kendi değer yargılarını oluşturması oldukça güç olacaktır. Bireyin ahlak gelişimi belirli aşamalar izler. Bu aşamalar bireyin bilişsel gelişiminden bağımsız değil ona paraleldir (Senemoğlu, 2009). Aydın (2000)'a göre, okul öncesi dönem çocuğun içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemdeki çocuğun insan ilişkilerini algılaması ve bu alandaki bilişsel gelişmesi onun ahlaksal düşüncesinin temelini oluşturmaktadır.

0-6 yaş döneminde çocuk iyi ile kötünün ifade ettiği anlamı tam olarak idrak edemez. İyi ve kötü davranışlar hakkında bir takım bilgiler elde eder ancak bunların nedenleriyle alakalı gerçekçi bir anlam ortaya koyamaz (Hökelekli, 2007).

Çocukların değerleri keşfetmeleri, 0-6 yaş ilk çocukluk döneminde ahlâkî değerler eğitiminin en önemli yönüdür. Değerlerin keşfi ise farklı etkinlik disiplinlerinin süreç içerisinde uygulanıp çocuğun duyularına hitap etmesiyle başlar (Tillman & Hsu, 2000, s.XI). Bu noktada çocuğun, ahlak üzerinde düşünmesini, değerlendirmesini ve hüküm vermesini sağlayacak ortamın hazırlanması, değerlerini yaşamasına fırsat verilmesi yerinde olacaktır (Aydın, 2009). Bu da çocuğun doğuştan getirmiş olduğu din duygusunun şekillendirilmesine yönelik hedeflenen düzenli ve planlanıp programlanan bir eğitim yaklaşımı içerisindeki etkinlik uygulamalarıyla gerçekleştirilebilir.

Değerlerin uygulayıcıları olan ebeveyn, eğitimci ve çocuğun sosyal çevresindeki diğer rol modellerin çocuğun ahlaki gelişimi içerisinde karşısına çıkan olumsuz öğrenmeleri olumlu öğrenmeye dönüştürmek için kendilerini kaygılı ve sorumlu hissetmeleri gerekmektedir (Kaymakcan, 2007). Bu noktada çocuğun sosyal çevresine düşen görev, çocuktaki öğrenme merakını köreltmek için, rol model olduklarını akıldan çıkarmadan, çeşitli etkinlik uygulamalarını kullanarak düşüncelerini, ideal değerlere ulaşmalarını sağlamak ve çocuğu bilgi düzeyinden duygu ve davranış düzeyine çıkarmak olmalıdır (Balat, 2012).

Yavuzer (2005)'e göre, ahlâkî değer eğitimi kazandırma da şu yollar takip edilebilir; Çocuğun daha çok gördüğünü yapacağı bilindiğinden dolayı istenilen davranış evvela rol

model tarafından gerçekleştirilmelidir. Sonra istenilen davranış gerçekleştirildiğinde pekiştirme sağlanması açısından davranış övülebilir, çeşitli hediyelerle ödüllendirilip kalıcı olması sağlanabilir ya da olumsuz davranışın süreç içerisinde kendiliğinden sönmesi isteniyorsa olumsuz davranışın farkında değilmiş gibi davranılabilir. Son olarak ise istenmeyen davranışa engel oluşturması adına yaptırım olarak ceza kullanılabilir. Ancak şiddete dayalı cezanın çocuğu ahlaki açıdan daha çok kötüleştireceği ve ilerde önü alınmaz farklı ahlaki sorunları da beraberinde getireceğinin bilinmesi gerekir (Gazali, 2004, III, s.90).

Kişilik gelişimine katkı sağlama noktasında en önemli unsurlarından biri olan ahlâkî gelişim, çocuğun sosyalizasyonu aşamasında neyin iyi, neyin kötü olduğu konusunda bir bilinç geliştirmesine yardım etmekle beraber bireyin içinde yaşadığı toplumun normalarına yönelik kendini denetleyebilme yeteneği kazanması umulur. Kişi, toplumsal kurallara uygun bir şekilde kendi kendisini denetleyebilip kendini kontrol edebiliyorsa içten denetimli, kendini toplumun kurallarına göre denetlemeyip çevresindeki kişilerin etkisiyle karar veriyorsa dıştan denetimli bir ahlaki gelişim göstermektedir (Selçuk, 1991).

Okul öncesi dönemde çocuğa uygulanan eğitim içerisinde ahlak eğitimine yer verilmesi çocuğun sonraki yaşlarına katkı sağlayacağından dolayı önem kazanmaktadır. Eğitimciler çocukların değerleri geliştirmelerine yardım etmek için rol yapmak ve yaratıcı dramayı kullanarak değer ikilemleri içeren öyküler anlatarak veya zor bir problemi içeren bitmemiş öyküleri çocukların tamamlamasını sağlayarak, problem durumuna yönelik değişik fikirler üretmelerini teşvik ederek katkıda bulunabilirler. Bu durumda çocuğa günlük davranış problemlerinin çözümünde birden fazla yol olduğunun farkındalığı kazandırılmış olacaktır (Akman, 1994). Ayrıca çocuğun taklit dönemini fırsat bilerek mübarek gün ve gecelerde yapılacak akraba, eş, dost ve kutsal mekân ziyaret etkinlikleriyle çocuğun zihninde yer edinmesi sağlanarak ahlaki davranış kalıpları kazandırılır. Bu noktada ebeveyn ve eğitimciler, çocuğun ahlaki gelişimine yönelik seviyelerine uygun hikâye, bilmece, ilahi, şarkı, şiir ve tekerleme etkinliklerinden yararlanmalı ve çocukların aktif olarak bu uygulamaların içine girmelerini sağlamalıdır.

İlgili Literatür

Yurt içinde yapılan araştırmalar.

Solmaz (1997) tarafından yapılan “6 Yaş Grubu Çocuklarının Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimine Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi” başlıklı araştırmada, 6 yaş grubundaki çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine yaratıcı drama eğitiminin etkileri incelenmiştir. Araştırma neticesinde, yaratıcı drama eğitimine katılan grubun alıcı ve ifade edici dil

seviyelerinin bu eğitime katılmayan gruba istinaden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şimşek (2004) tarafından hazırlanan “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi” başlıklı makalede, çocuğun gelişim evreleri ve dini gelişim özellikleri bağlamında, çocukluk döneminde nasıl bir din eğitimi uygulanabileceği incelenmiştir. Makale sonucunda, çocuğun eğitiminde gelişim evrelerinin ve gelişim özelliklerinin bilinmesi zorunluluğu, dini öğretilerin çocuğun gelişimine uygun ve destekleyici yönde sunulması, soyut kavramları anlayacakları yaşa kadar soyut kavramların duygu boyutu ile sunulması, yetişkinlerin yaşantılarıyla model olması, sevgi ve hoşgörü ekseninde davranması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca çocukları baskı altına almak için Allah’tan korkutmanın hem dini ve ahlaki gelişime engel olacağı hem de toplumun ihtiyacı olan sağlıklı bireylerin yetiştirilmesine engel teşkil edeceğine değinilmiştir.

Pınarcık (2005) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ana Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerin İncelenmesi(Konya Örneği)” başlıklı araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında ana dili öğretiminde yararlanılan etkinlik yöntemleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, parmak oyunu, hikâye anlatma, grup sohbeti, tekerleme, drama, bilmece, şiir, hikâye anlattırma ve tamamlattırma ve pandomimim okul öncesi öğretmenlerinin sıklıkla uyguladıkları etkinlik yöntemleri olduğu tespit edilmiştir.

Bayrakçı (2007) tarafından yapılan “Okul Öncesinde Yaratıcı Drama Etkinliklerinin İletişim Becerilerinin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi” başlıklı çalışmada, çocukların iletişim becerilerinin gelişmesinde okul öncesi yaratıcı drama uygulamalarının katkısı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi programında yer alan ve uygulanan dil alanıyla ilgili yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerilerinin geliştirilmesine olumlu etki ettiği tespit edilmiştir.

Gökçek (2007) tarafından yapılan “5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada, karakter eğitimi programının 5-6 yaş grubu okul öncesi eğitiminden yararlanan çocuklar üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grubundaki ailelerin müfredat içerisinde karakter eğitiminin bulunmasını istedikleri, uygulanan karakter eğitimini yeterli bulmadıkları, karakter eğitiminin sadece ailede verilmesini uygun bulmayıp okul öncesi eğitimin bunu üstlenmesi gerektiği, okul öncesi eğitimde verilen karakter eğitiminin çocukların başarılarını daha çok artıracığı tespit edilmiştir. Ayrıca karakter eğitime konu olan saygı, sorumluluk, özgüven, liderlik, yardımseverlik, nezaket, sabır gibi sosyal değerlerin etkinlikler yoluyla işlenmesinin istenilen davranış değişikliğine gitmede yapıcı etki

oluşturduğu ancak karakter eğitiminin pekiştirilmesi için verilen takviye etkinliklerin işlenmesinde ailelerin yeterince yardımcı olmadıkları ifade edilmiştir.

Arabacı & Akgül (2013) tarafından “Elazığ İlinde Uygulanan Etkinlik Temelli Değer Öğretimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada, Elazığ İlindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında yürütülen değer eğitimi çalışmalarındaki seçkin örnekler incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinde kültür analizi, veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Seçkin örneklerdeki etkinlik uygulamalarının umumî olarak geleneksel ve araç değerleri bulundurduğu, etkinlik uygulamalarının değer kazandırmada katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Dereli-İman (2014), okul öncesi dönem çocukları için geliştirilmiş olan değerler eğitimi programının çocukların sosyal beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi incelenen “Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psikososyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi” başlıklı çalışmada, Değerler Eğitimi Programından yararlanan çocukların sosyal beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerileri puan ortalamalarının eğitim programından yararlanmayan çocukların puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Eğitim programı bittikten üç ay sonra deney grubuna uygulanan ölçüm sonucunda son test ve kalıcılık ölçüm puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Değerler eğitimi programının akabinde ebeveynler çocuklarında arzulanan tutumların yoğunlaştığını, arzulanan tutumların ise yavaş yavaş kaybolduğunu ifade etmişlerdir.

Tosun & Çapcıoğlu (2015)'nin, 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programının dini gelişim kuramları çerçevesinde incelenmesini amaçladığı “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi” başlıklı çalışmada, kimi yerlerde çocukların dini gelişim özelliklerinin gereğince düşünülmediği, çocukların seviyelerinin üstünde bir kazanım istendiği, çocukların soyut dini kavramlarla alakadar oldukları ve buna yönelik cevaplar aradıkları, bu noktada öğreticilerin sorumluluk bilinci ile hareket ederek dini gelişim anlamında ileride doğabilecek olumsuzluklara engel olabilmek için çocukların seviyelerini dikkate alarak doğru ve doyurucu cevaplar vermeleri gerektiği, öğretim programının uygulamalara ağırlık verilerek geliştirilmesi gerektiği, okul öncesi eğitime yönelik öğreticilerin kuramsal bilgi ve uygulamalı eğitim açısından iyileştirilmesine önem verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Gün (2016), öğretici ve veli görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimini incelemiştir. "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği" başlıklı çalışmada, öğretmenlerin yarısından fazlasının pedagojik formasyon yeterliliği konusunda kendilerini tam anlamıyla yeterli görmediği, velilerin ise neredeyse tamamının öğretmenlerin pedagojik formasyonunu yeterli bulduğunu tespit etmiştir. Öğretmenlerin ve velilerin büyük çoğunluğunun öğretim programını öğrencinin seviyesine uygun bulduğunu tespit etmiştir. Öğretmenlerin ve velilerin, harfleri öğrenme, ezber yapma ve hareketleri tanıma konusunda öğrencilerin güçlük çektiğini belirtmiştir. Ayrıca eğitim ortamı açısından mekânların dar oluşu, oyun alanlarının yetersizliği, öğrenciler için uygun lavaboların bulunmaması, ısınma, yardımcı personel ve materyal eksikliği vb. sorunların bulunduğunu belirtmişlerdir.

Aybey (2017) tarafından, 4-6 yaş grubu çocuklara din eğitiminin nasıl uygulanması gerektiğine yönelik yapılan "4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri Bağlamında Din Eğitimi" başlıklı çalışmada, psikoloji ve eğitim bilimlerinin öğrenme ve davranış kazanma ile ilgili ifade edilen sonuçlardan istifade edilmesinin çocuğa din eğitimi verilirken üzerinde titizlikle durulması gereken öncelikli hususu oluşturduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde çocukların gelişim evrelerinin ve gelişim özelliklerinin bilinmesinin din eğitimi verirken ilk ve en önemli aşamayı teşkil ettiği ifade edilmiştir. Çocukların içinde bulunduğu gelişim basamaklarının dikkate alındığı uygulamaların akla, dine ve ilme uygun eğitimler olduğu ifade edilmiş ve bu şekilde istenilen hedefe ulaşılabileceği belirtilmiştir.

Bozkurt (2017) tarafından, oyun ve fiziki etkinlikler dersinde yer alan çocuk oyunlarını değerler ile zenginleştirerek değerler eğitimi yürütmek ve çocuk oyunlarının değerler eğitiminde tesirini saptamak amacıyla yapılan "Çocuk Oyunları İle Değerler Eğitimi" başlıklı bu çalışmanın bulgularına göre, uygulanan program sonucunda çalışma grubunun ön test ve son testlerinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kontrol grubunda ise ön testte ve son testte anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Gözlem formlarının tahlili sonucunda ise deney grubunun değerleri daha fazla gerçekleştirdikleri saptanmaktadır. Gözlem formlarında deney grubu öğrencileri kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Oyunlar değerler ile zenginleştirildiğinde çocuklara değerlerin öğretilabileceği ve öğrendikleri değerlerin ise kalıcı etki bırakabileceği tespit edilmiştir.

Pekdoğan & Korkmaz (2017), "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarına Verilen Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmasını 15 okul öncesi öğretmenin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, öğretmenler değerler eğitimi uygulamalarında en çok beyin fırtınası yöntemini

uyguladıklarını, materyal olarak oyuncak kullandıklarını ve etkinlik olarak da oyun etkinliğini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çocuklara en çok sevgi ve yardımlaşma değerlerinin öğretildiği, değerler eğitiminin çocukların en çok sosyal duygusal alanına etki ettiği ve oyun yönteminin alternatif değerlendirme yöntemi olarak kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğunun değerler eğitimine yönelik bir eğitim almadığı görülmüştür.

Kurt (2017), 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında velilerin memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini tespit edip değerlendirmeyi amaçladığı "Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)" başlıklı çalışmasında, velilerin çoğunluğunun bu kurslardan memnun olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen eğitimin içeriği ve düzenleyen kuruma karşı duyulan güven bu oranın yüksek çıkmasında öne çıkmaktadır. Velilerin bilhassa kursların fiziksel durumlarının ve öğretici yeterliliğinin iyileştirilmesini arzuladıkları tespit edilmiştir. Velilerin, çocuklarını bu kurslara ekseriyetle Allah, Peygamber Efendimiz ve temel dini bilgiler hakkında bilgi sahibi olmaları, ibadetlere ve eğitime yönelik bir bilinç oluşturmaları, kişisel anlatım becerisi kazanmaları, sosyalleşmeleri ve bir arada yaşamayı kolaylaştıran sosyal normları öğrenmeleri amacıyla gönderdikleri tespit edilmiştir. Araştırmacının gözlemleri ve anket sonuçları doğrultusunda kursların, velilerin çocuklarını burada bulundurma amaçlarını karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çanakçı (2018) tarafından yapılan "Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri Ve Din Eğitimi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı bu çalışma, çocukluk dönemi gelişim özellikleri ve din eğitimi, sorun-çözüm önerileri bağlamında incelenmiştir. Yöntem olarak literatür taraması ve görüşme tekniklerinden faydalanılmıştır. Literatürdeki benzer araştırmaların çıktılarında da istifade edilmiştir. Ayrıca araştırmada, çocukluk dönemi gelişim basamakları, nitelikleri ve din eğitimine etki eden etkenlere ilişkin genel bir durum analizi yapılmış, bu aşamada karşı karşıya kalınan problemlere değinilmiştir. Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak çocukluk dönemi din eğitiminde karşılaşılan problemler hakkında; ebeveynlerin nitelikli bir eğitim ortamı oluşturamaması, çocuğun pedagojik özellikleri bilinmediğinden değişik metodlardan da yararlanılamaması, ebeveyn ve eğitimcilerin model olarak çocuğa rehberlik edemediklerinden dolayı değerlerin çocuğa aktarılamaması, çocuğa yapabileceği görev ve sorumlulukların verilmesi gerektiği ve böylece bir bilinç kazandırılacağı, aile ortamında sevginin öncelenmesi gerektiği, kitle iletişim araçlarının verimli kullanımına yönelik projelerin geliştirilmesi gerektiği, engellilere yönelik özel eğitimde kullanılan yöntemlerin din eğitiminde de kullanılması ve eğitimcilerin bu

yöntemlerin kullanımıyla ilgili ciddi eğitimlerden geçirilmesi gerektiği vb. bulgular tespit edilmiştir. Bunlara yönelik bir takım çözüm önerileri sunulmuştur.

Öztürk (2018) tarafından, Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi'nin programı, öğretmenleri ve uygulanmasına yönelik mevcut durumun ortaya konulması amaçlanan "Okul Öncesi Dini Eğitim: "Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi" ve Öneriler" başlıklı bu çalışmada, dünyanın değişik ülkelerinde uygulanmakta olan erken dönem çocukluk din eğitiminin ailelerin ilgi ve istekleri doğrultusunda ülkemizde de giderek yaygınlaştığı belirtilmiştir. Bu nedenle mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik, farklı bir öğretim programı geliştirilmesi, öğretmenlerin formasyon bakımından yetkinleştirilmesi ve sağlıklı bir eğitim ortamının hazırlanmasına yönelik çalışmaların yapılmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

Yağcı (2018) tarafından gerçekleştirilen "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)" başlıklı bu çalışmada, İzmir ili merkez ilçelerinde bulunan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının hâlihazırdaki konumunun talep ve gereksinimlere hangi oranda cevap verebildiği çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış mülakat sonucu elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilerek nitel bir durum çalışması ortaya koyulmuş ve elde edilen sonuçlardan hareketle de birtakım tekliflerde bulunulmuştur.

Karasu (2019) tarafından yapılan "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi: Muş İli Örneği" başlıklı bu çalışmada, Muş il merkezinde D grubu Kur'an kursu kapsamında okul öncesi eğitim kurumlarında görevlendirilen 12 Kur'an kursu öğreticisi ile mülakat yapılmıştır. Nitel araştırma deseninde hazırlanan çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesinde eğitimde görevlendirilen Kur'an kursu öğretmenlerinin gerçekleştirdikleri etkinliklerin mahiyetini ortaya koyulmuştur. Çalışmada, Kur'an kursu öğretmenlerinin öğrencilerin gelişim özelliklerini bilme ve konuyu öğrencilerin seviyesine uyarlama konularında eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların bir kısmının öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu ve özellikle Kur'an-ı Kerim'in yüzünden okunmasının öncelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışında yapılan araştırmalar.

Lawton & Burk (1995), 3-5 yaş çocuklarının bir takım (işbirliği, paylaşma, sıra bekleme, yardım etme, empati ve konuşarak sorun çözüme) sosyal becerilerini incelemişlerdir. Bazı testlerle çocukları buldukları ortam içerisinde incelemeyi amaçlamışlardır. Deney grubunu oluşturan 17 çocuğa 6 hafta devam eden bir program uygulanmıştır. Deney grubu

çocuklarından yukarıda bahsi geçen sosyal becerilere yönelik drama yönteminden istifade edilmiş, çocukların sosyal problemlere ilişkin buldukları çıkar yolları üzerinde çözümler yapılmıştır. Bulgulara bakıldığında, kontrol grubundaki çocuklara nazaran deney grubundaki çocukların bu davranışları daha çok sundukları tespit edilmiştir.

Fixler (2000) yapmış olduğu çalışmada, saygı, sorumluluk ve işbirliği merkezli karakter eğitimi programı hazırlamış, anaokulundaki çocukların karakter eğitimini incelemeye çalışmıştır. Yapmış olduğu çalışmada öğretmen ve aileler tarafından karakter eğitiminin gerekliliğini belirtmek ve gelişimi belgelemek için davranış kontrol listesi tutulmuştur. Bu çalışma sonucunda, işbirlikçi öğrenme etkinliklerinin de etkisiyle bazı çocuklarda karakter gelişiminde ilerleme tespit edilmiştir. Ancak arzu edilen sonuçlara varmak için daha fazla süre gerektiği ifade edilmiştir.

Daughtery (2001) ve arkadaşları, gelişim anlamında bazı yeteneklerden yoksun bulunan çocuklara sayı sayma yeteneğinin kazandırılmasında etkinlik uygulamalarının tesirini gözleme gayesiyle bir çalışma ortaya koymuşlardır. Etkinlik temelli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılarak incelenen çalışmanın bulgularına göre etkinlik uygulamalarının sayı sayma becerilerinin öğretilip geliştirilmesine katkı sağladığı belirtilmiştir.

Gmitrova & Gmitrov (2003) çalışmasında, anaokulu çocuklarının bilişsel gelişiminde öğretmen merkezli ve çocuk merkezli taklit oyunlarının etkisini incelemiştir. 6 yaşın altındaki çocuklarda oyun temelli müfredatı destekleyen bilişsel gelişim ilkeleri ile uyumlu çıktığı sonucuna ulaşmışlardır.

Johnson & McDonnel (2004)'in çalışmalarındaki bulgularda, farklı yaş aralığında ve gelişimsel olarak bir takım yeteneklerden yoksun bulunan çocuklar ile okul öncesi eğitime devam eden çocuklara verilen eğitimde etkinlik uygulamalarının kullanılmasının çocuklara beceri kazandırmada katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Hee (2005)'nin çalışmalarında ise, öğrencilerin ilgi oluşturan ve aktifleşmelerini sağlayan etkinliklere yönelik pozitif yaklaşım geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Öğrenciler pasif kaldıkları eğitim ortamında bulunmaktan ziyade aktifleştikleri, düşüncelerini ifade ettikleri, sinerjinin gerçekleştiği ve oyunsal etkinliklerle bilgi edindikleri eğitim ortamına ilgi duyarlar. Bu nedendir ki çoğu öğretmen eğitim ortamını çeşitli etkinlik yöntemleriyle zenginleştirerek öğrenmeyi basit ve kalıcı hale getirmeye çalışır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabı etkinlik uygulamalarının yapısı ve etkinlik uygulamalarına yönelik öğretici tutumlarının belirlenmesine, açıklanmasına ve bir takım analizler yapılarak sonuçlara ulaşılmasına yönelik karma araştırma desenine göre yapılmıştır. Nicel boyutta anket tekniği kullanılarak çalışma grubundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri incelenmiştir. Nitel boyutta ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup katılım gösteren öğretmenlerden görüşler alınarak veri toplanmış, daha sonra verilerin analiz aşamasında betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak 2018-2019 eğitim öğretim yılında Amasya il ve ilçe müftülükleri bünyesinde halihazırda vazifeli bulunan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri seçilmiştir. Araştırmanın nicel sürecinde ulaşılan 35 öğreticiye veri toplamak için Kişisel bilgiler formu, Ders Etkinliklerinin Uygulanması Ölçeği ve Ders Etkinliklerinin Yapısı Ölçeği uygulanmıştır. Ayıklanan veriler SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) 22.00 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, üzerinde 10 adet açık uçlu sorunun bulunduğu yazılı bir form ile gerçekleştirilmiştir. Ankete katılım gösteren öğretmenler içinden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle gönüllü 10 öğretici seçilmiş ve uygulama gerçekleştirilmiştir. Ses kayıtları ve yazılı doküman şeklinde elde edilen veriler, alt problemlerle ilişkilendirilerek metin haline dönüştürülmüş ardından betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği; görüşmeye iştirak edenlerden araştırılan konuya ilişkin çok özel bilgilerin toplanıp derlenmesine fırsat oluşturmakta ve katılım gösterenlerin ifadelerinden yola çıkılarak konunun farklı boyutlarına ilişkin ilâve soruların sorulmasına da olanak sağlayabilmektedir (Merriam, 2013).

Karma araştırmalar iki yöntemin sonuçlarının birbirini desteklemesi ve doğrulaması açısından araştırmacılara ayrıntılı ve gelişmiş bir analiz seçeneği sunmaktadır. Bu araştırmalarda tek bir yöntem tercih edilmemektedir. Böylece karma araştırmalar bir yöntemin zayıf yönlerinin giderilmesinde etkili olmakta, araştırma sonucunda elde edilen sayısal veriler de sözel veriler de araştırma sonucuna zenginlik katmaktadır (Butgel Tunalı, Gözü & Özen, 2016).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 yılı Amasya İl Müftülüğü ve ilçe müftülüklerine bağlı olarak faaliyette bulunan 4-6 yaş grubu Kur'an kursları oluşturmuştur. Araştırma örnekleminde ise, Amasya İl Müftülüğü ve ilçe müftülüklerine bağlı bahsi geçen Kur'an kurslarında görev yapan (kadrolu, sözleşmeli ve geçici/fahri) 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri yer almıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Ders Etkinliklerinin Uygulanması Ölçeği" ve "Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yapısı Ölçeği"ni içeren anket formları kullanılmıştır.

"Ders Etkinliklerinin Uygulanması Ölçeği" ve "Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yapısı" ölçekleri Turhan (2009) tarafından geliştirilmiştir. Taslak soruları 5'li likert tipi anket formuna dönüştürülmüş ve soru sayısı ihtiyaçları karşılayacak oranda düşürülmüştür. Ders etkinliklerinin uygulanma boyutuna yönelik 27 madde verilmiştir. Ulaşılabilecek azamî sayısal değer 135 ve ulaşılacak asgarî sayısal değer ise 27'dir. Ardından ders kitaplarındaki etkinliklerin yapısına yönelik ise 32 madde verilmiştir. Bu maddelerden ulaşılacak azamî sayısal değer 160 ve ulaşılacak asgarî sayısal değer ise 32'dir. Maddelerden alınan puanlar arttıkça katılımcıların ders etkinliklerinin uygulanması ve ders etkinliklerinin yapısı hakkında daha olumlu görüşler beyan ettikleri kabul edilmektedir.

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından katılımcıların özellikleri hakkında bilgi elde etmek için hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda, cinsiyet, yaş, medeni durum, varsa çocuk sahibi olma durumu, hafızlık durumu, mesleki kıdem, eğitim durumu, görev yeri, görevdeki istihdam durumu, etkinlik uygulamalarına yönelik hizmet içi eğitim kursu alma durumu, 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair ön lisans/lisans düzeyinde eğitim alma durumu, 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine yönelik resmi/özel anaokulu ile işbirliği yapma ve fikir alışverişinde bulunma durumu, 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyet durumu, etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde bulunma durumu, etkinlik sonrası öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebilme durumuna yönelik sorular yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış mülakat formunda ise araştırmanın amacına yönelik, ihtiyacı karşılayacak şekilde uzman görüşleri alınmış ve literatür taraması yapılarak 10 soru oluşturulmuştur. Mülakat sorularının geçerlik ve güvenilirliği için üç uzman öğretim üyesi ve rastgele seçilen bir ilçedeki üç Kur'an kursu öğreticisinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu

sorular pilot olarak belirlenen bir ilçede rastgele seçilen üç Kur'an kursu öğreticisine uygulanmış, görüşlerine başvurduğumuz kişilerle yapılan istişare ve yapılan uygulama sonucu mülakat soruları araştırmanın amacına uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu sorular ise araştırmanın son 10 alt problemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Elde edilen bütün veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama aşamasında ilgili il ve ilçe müftülüklerine bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri ile görüşülmüş ve araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine kişisel bilgi formu, Ders Etkinliklerinin Uygulanması ölçeği ve Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yapısı ölçeği dağıtılmış, doldurulduktan sonra geri toplanan anketler tek tek kontrol edilmiş eksik doldurulan anketler ile tam olarak cevaplanmamış olan ölçekler ayıklanmış ve değerlendirilmeye alınmamıştır. Veriler SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) 22.00 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir.

Ankete katılım gösteren öğretmenler içinden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle gönüllü 10 öğretici seçilmiş ve uygulama gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin kesintiye maruz kalmayacağı bir ortam seçilmiş, gizliliğe ve amaca ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcıların vakit problemi olmadığından mülakat süresi net olarak kararlaştırılmamış ancak mülakatın ortalama 60 dakika süreceği ifade edilmiştir. Görüşmeyi yavaşlatmaması için öğretmenlerin görüşleri elektronik cihazlar ile kayıt altına alınmıştır. Elektronik kayıtlar ve yazılı döküman şeklinde elde edilen materyaller, betimsel analiz tekniği ile anlaşılır bir biçimde ortaya koymaya çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı, Kur'an kursları öğretici kitabı etkinlik uygulamaları ve etkinlik temelli öğretim hakkında daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak bilgi vermeye çalıştık. Bu bölümde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin genel olarak 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı ders içi etkinliklerinin yapısı ve uygulanması hakkındaki görüşleriyle ilgili bulgularımızı ele alacağız. Araştırmamızda elde edilen veriler SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) 22.00 kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışma grubunun sorularımıza verdikleri cevaplar frekans ve yüzdelik ifadelerle belirtilmiş daha sonra katılımcıların yarı yapılandırılmış mülakat formu sonucu elde edilen görüşleri değerlendirmeye alınıp yorumlanmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı etkinliklerinin uygulanması ve 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabındaki etkinliklerin yapısı ana başlıkları altında öğretmenlerin görüşlerini araştırmamızın alt problemleri başlıkları altında değerlendirerek tablolarla göstermeye çalıştık. Bu tabloları değerlendirerek ankete katılan öğretmenlerin görüşlerini yorumlamaya çalıştık.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Öğreticilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular frekans ve yüzde olarak verilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 1. *Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular*

Demografik Özellikler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	35	100
	Erkek	0	0
Yaş Aralığı	18-25	2	5.7
	26-30	7	20
	31-35	9	25.7
	36-40	9	25.7
	41 ve yukarısı	8	22.9
Medeni Durum	Evli	26	74.3
	Bekâr	7	20
	Boşanmış/Dul	2	5.7

Tablo 1. (devamı)

Hafızlık Durumu	Evet	8	22.9
	Hayır	27	77.1
Eğitim Durumu	Lise	1	2.9
	Ön Lisans	17	48.6
	Lisans	16	45.7
	Lisansüstü	1	2.9
İstihdam Durumu	Kadrolu	27	77.1
	Sözleşmeli	2	5,7
	Fahri	6	17,1
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	12	34.3
	6-10 yıl	15	42.9
	11-15 yıl	7	20
	26 yıl ve yukarısı	1	2.9
Görev Yeri	İl Merkezi	15	42.9
	İlçe Merkezi	20	57.1

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin cinsiyet özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 35 öğreticiden %100’nün de kadın olduğu görülmektedir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin yaş aralıklarına ilişkin frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında; 2’sinin (%5.7) 18-25 yaş arasında, 7’sinin (%20) 26-30 yaş arasında, 9’unun (%25.7) 31-35 yaş arasında, 9’unun (%25.7) 36-40 yaş arasında, 8’inin (%22.9) ise 41 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin yaş aralığının 25-35 yaş aralığında seyrettiği görülmektedir. Bu orta yaş aralığının çocuklarla ilgilenebilme noktasında önemli bir yarar sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin medeni durumlarına ilişkin frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında; 26’sının (%74.3) evli, 7’sinin (%20) bekâr, 2’sinin (%5.7) ise boşanmış/dul olduğu görülmektedir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin hafızlık durumlarına ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 8’inin (%22.9) hafız, 27’sinin (%77.1) ise hafız olmadığı görülmektedir. Çalışma grubunun büyük bir bölümünü %77.1 oranında hafız olmayanların oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin eğitim durumlarına ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 1’inin (%2.9) lise, 17’sinin (%48.6) ön lisans, 16’sının (%45.7) lisans, 1’inin (%2.9) ise lisansüstü eğitimi aldıkları

görülmektedir. Bu durumda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görevli olan öğretmenlerin büyük bir bölümünün ön lisans ve lisans eğitimi almış öğretmenlerden oluştuğu söylenebilir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin görevdeki istihdam durumlarına ilişkin frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında öğretmenlerin 27'sinin (% 77.1) kadrolu, 2'sinin (%5.7) sözleşmeli, 6'sının (%17.1) ise fahri olarak istihdam edildiği görülmektedir. Yağcı'nın (2018) 30 kişi ile yaptığı "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)" başlıklı araştırmada tam tersi bulgulara rastlanmıştır. Bahsi geçen çalışmada 7'sinin kadrolu, 23'ünün ise fahri görevli olduğu tespit edilmiştir. DİB' in kadrolu görevlilerini 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönlendirdiği ve en azından kadrolu görevli istihdamında iyileştirmeye yönelik hareket ettiği görülmektedir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Öğreticilerin, 12'sinin (%34.3) 1-5 arasında, 15'inin (%42.9) 6-10 yıl arasında, 7'sinin (%20) 11-15 yıl arasında, 1'inin (%2.9) ise 26 yıl ve yukarısında mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda 4-6 yaş Kur'an kurslarında görevli öğretmenlerin çoğunluğunun 6-10 yıl arasında mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. Mesleki deneyimlerinin ise daha çok yetişkinlere yönelik kurslarda sağlanmış olması ise dikkat çekmektedir. 4-6 yaş Kur'an kursları öğretmenlerinin mesleki deneyim açısından daha çok genç öğretmenlerden oluştuğu söylenebilir.

Araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin görev yerlerine ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında, 15'inin (%42.9) il merkezinde, 20'sinin (%57.1) ise ilçe merkezinde görevli olduğu görülmektedir.

Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Ön Lisans/Lisans Düzeyinde Eğitim Almalarına İlişkin Bulgular

Öğreticilerin 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair ön lisans/lisans düzeyinde eğitim almalarına ilişkin açık uçlu sorulardan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümanlar ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 2. *Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Ön Lisans/Lisans Düzeyinde Eğitim Almalarına İlişkin Bulgular*

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	11	31.4

Hayır	24	68.6
-------	----	------

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş çocukların eğitim öğretimine yönelik ön lisans/lisans düzeyinde eğitim alma durumu ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 11’inin (%31.4) evet, 24’ünün (%68.6) ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin büyük bir kısmının okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi lisans programları üzerine eğitim alma durumlarının düşük olduğu söylenebilir. Bu noktada alana yönelik ihtiyaçların karşılanması için öğretmenlerin ve bağlı oldukları kurumun çocuk gelişimi ve okul öncesi çocukluk dönemi din eğitimi uygulamalarına ilişkin eğitimlere ağırlık vermelerinin yerinde olacağı düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Tablo 1 ve Tablo 2’de katılımcıların demografik özellikleri ve öğretmenlerin 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair ön lisans/lisans düzeyinde eğitim almalarına ilişkin bulgular yukarıda ifade edildi. Bu açıklamalardan sonra araştırmamızın alt problemlerine ait bulguların değerlendirip yorumlanmasını hem anket hem de yarı yapılandırılmış mülakat formundan elde edilen verileri birleştirerek açıklayacağız.

Etkinliklerin Yapısı Hakkında Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Birinci alt problemde “Etkinliklerin yapısı hakkında öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin anket sorularından elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleriyle de desteklenerek değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 3. *Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitabındaki Etkinliklerin Yapısına İlişkin Bulgular*

	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
4-6 Yaş grubu Kur’an Kursu öğretici kitabındaki etkinlikler sınıfın fiziksel şartlarına uygundur	Kesinlikle Katılıyorum	6	17.1
	Katılıyorum	9	25.7
	Kararsızım	13	37.1
	Katılmıyorum	7	20
Öğretici kitabındaki etkinlikler somuttur	Kesinlikle Katılıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	23	65.7
	Kararsızım	7	20
	Katılmıyorum	1	2.9
Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrenciler tarafından kolayca anlaşılır	Kesinlikle Katılıyorum	9	25.7
	Katılıyorum	14	40
	Kararsızım	10	28.6
	Katılmıyorum	2	5.7
Öğretici kitabındaki etkinlikler 4-6 yaş grubu Kur’an Kursunu sevdirmeye yardımcıdır	Kesinlikle Katılıyorum	5	14.3
	Katılıyorum	22	62.9
	Kararsızım	7	20
	Katılmıyorum	1	2.9

Öğretici kitabındaki etkinlikler bilgiyi sorgulamaya yöneliktir	Kesinlikle Katılıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	21	60
	Kararsızım	6	17.1
	Katılmıyorum	4	11.4

Tablo 3. (devamı)

Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin ilgilerine yöneliktir	Kesinlikle Katılıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	16	45.7
	Kararsızım	12	34.3
	Katılmıyorum	3	8.6
Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin yeteneklerine uygundur	Kesinlikle Katılıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	14	40
	Kararsızım	12	34.3
	Katılmıyorum	4	11.4
Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencileri işbirliği yapmaya yönlendirmektedir	Kesinlikle Katılıyorum	6	17.1
	Katılıyorum	23	65.7
	Kararsızım	3	8.6
	Katılmıyorum	3	8.6
Öğrencinin, etkinlikte kullanacağı materyalleri evde hazırlaması gerekmektedir	Kesinlikle Katılıyorum	2	5.7
	Katılıyorum	10	28.6
	Kararsızım	6	17.1
	Katılmıyorum	15	42.9
Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için kız öğrenciler daha fazla isteklidir	Kesinlikle Katılmıyorum	2	5.7
	Katılıyorum	9	25.7
	Katılıyorum	12	34.3
	Kararsızım	2	5.7
Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için erkek öğrenciler daha fazla isteklidir	Katılmıyorum	8	22.9
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	3	8.6
	Kararsızım	11	31.4
Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için çok fazla materyal kullanmak gerekmektedir	Katılmıyorum	17	48.6
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	7	20
	Kararsızım	2	5.7
Öğrencilerin sosyo-ekonomik yapısı etkinlikleri uygulamaya uygundur	Katılmıyorum	20	57.1
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	5	14.3
	Kararsızım	4	11.4
Benzer etkinlikler öğrencilerin sıkılmasına neden olmaktadır	Katılmıyorum	1	2.9
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	8	22.9
	Kararsızım	3	8.6
	Katılmıyorum	6	17.1
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	11.4
	Katılıyorum	14	40
	Kararsızım	3	8.6

Tablo 3'e göre; 4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretici kitabındaki etkinlikler sınıfın fiziksel şartlarına uygundur cümlesine 35 öğreticiden 6'sı (%17.1) kesinlikle katılıyorum, 9'u (%25.7) katılıyorum, 13'ü (%37.1) kararsızım, 7'si (%20) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Tablodan çıkan sonuca göre sınıfın fiziksel şartları kurslara göre farklılık göstermekte olup fiziksel şartlar açısından kursların tam bir yeterliliğe sahip olduğu

söylenememektedir. Her öğreticinin kendi kursunun şartlarını göz önünde bulundurarak cevap verdiği düşünüldüğünde, kursların fiziksel şartlarındaki değişikliğin normal olduğu söylenebilir. Ancak, aidatlarla dönen bir kursun sahip olacağı imkânlar göz önünde bulundurulduğunda fiziksel açıdan bir takım eksikliklerinin olmasının da tabii bir durum olduğu söylenebilir. Burada %37.1 oranında kararsız öğreticinin olması dikkat çeken diğer bir taraftır. Kursların ne gibi fiziksel özelliklere sahip olması gerektiği öğretmenler tarafından tam olarak bilinmediği söylenebilir. Bu bulgular Gün (2016), Kurt (2017) ve Yağcı'nın (2018) çalışmalarındaki bulgularla benzerlik göstermiştir. Gün'ün (2016) bulgularında kursların ve oyun sahalarının programda istenilen özellikleri tam olarak yansıtmadığını belirtirken, Kurt (2017), kurslarının çoğunun belirlenen kriterleri taşımadan faaliyete girdiğini ifade etmiş, Yağcı (2018) ise çalışmasında kursların iç ve dış fiziksel özelliklerinin istenilen özellikleri tam olarak yansıtmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğretici kitabındaki etkinlikler somuttur cümlesine 35 öğreticiden 4'ü (%11.4) kesinlikle katılıyorum, 23'ü (%65.7) katılıyorum, 7'si (%20) kararsızım, 1'i (%2.9) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin büyük bir bölümünün, Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamaların açık, net, anlaşılır ve algılanabilir olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrenciler tarafından kolayca anlaşılır cümlesine 35 öğreticiden 9'u (%25.7) kesinlikle katılıyorum, 14'ü (%40) katılıyorum, 10'u (%28.6) kararsızım, 2'si (%5.7) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu etkinliklerin öğrenciler tarafından kolayca anlaşılır olup öğrenci seviyesine uygun düzeyde olduğunu düşünmektedirler. Ancak öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sonucu sahip olunan veriler değerlendirildiğinde öğretmenlerin tam tersi bir düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Öğreticilerin bu konu hakkındaki ifadeleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Etkinliklerin neye yönelik yapıldığını anlamaları bütün çocuklarda aynı olmayabiliyor. Sonuçta bireysel farklılıklar var. Mesela, altı yaş çocuğu ile dört yaş çocuğu aynı anlamıyor. 4 yaş çocuğu devamlı oyun oynamak isterken, 5 ve 6 yaş çocuğu etkinliklerde ve Kur'an öğreniminde daha başarılı oluyor.”(Ö9).

“6 yaş çocukları etkinlik uygulamada seçici davranırken, 4 yaş çocukları yapılacak etkinlik çalışmasında herhangi bir ayırmda bulunmuyorlar. 6 yaş çocuğuna bazı etkinlikler basit gelebiliyor, böyle olunca da çocuk sıkılıyor. Bu sefer 6 yaş çocuklarına ayrı bir uygulama yapınca diğerleri bizde ondan

yapmak istiyoruz diyorlar. Aslında etkinlik kitaplarının yaşa yönelik bir düzenlemeye ihtiyacı var.”(Ö2).

“Etkinlik kitabındaki hikâyeler daha çok ilkokul yaş grubuna yönelik.”(Ö6).

Öğretici kitabındaki etkinlikler 4-6 yaş grubu Kur’an Kursunu sevdirmeye yardımcıdır cümlesine 35 öğreticiden 5’i (%14.3) kesinlikle katılıyorum, 22’si (%62.9) katılıyorum, 7’si (%20) kararsızım, 1’i (%2.9) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu tarafından etkinliklerin Kur’an kursunu sevdirmeye yardımcı olduğunu ifade edilmiştir. Bu haliyle programdaki etkinliklerin öğrencileri Kur’an kurslarına çekebilme özelliğine sahip olduğu söylenebilir.

Öğretici kitabındaki etkinlikler bilgiyi sorgulamaya yöneliktir cümlesine 35 öğreticiden 4’ü (%11.4) kesinlikle katılıyorum, 21’i (%60) katılıyorum, 6’sı (%17.1) kararsızım, 4’ü (%11.4) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğuna göre, etkinliklerin programın amaçlarına uygun olarak bilgiyi sorgulamaya yönelten, yeni düşüncelere kapı açıp özgün fikirlere yönelten, merak uyandırıcı ve doğru öğrenmenin gerçekleşmesini kolaylaştırıcı bir yapı da olduğunu söylenebilir.

Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin ilgilerine yöneliktir cümlesine 35 öğreticiden 4’ü (%11.4) kesinlikle katılıyorum, 16’sı (%45.7) katılıyorum, 12’si (%34.3) kararsızım, 3’ü (%8.6) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğu etkinliklerin öğrencilerin ilgilerine yönelik olduğunu ancak tekrarlanan etkinliklerin öğrencilerin sıkılmasına neden teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Burada kararsız kalan öğretmenimizin karma bir sınıfta öğrenci seviyelerinde ortaya çıkan farklılıktan dolayı kararsız oldukları söylenebilir. Bu hususta öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“4 yaş çocuğu, 5 yaşında veya 5 yaş çocuğu 6 yaşında kursumuza ikinci defa geldiğinde benzer etkinlikleri tekrar görünce sıkılabiliyor. Her yaş grubuna özel etkinlikler tasarlanmalı diye düşünüyorum.” (Ö2, Ö8).

Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin yeteneklerine uygundur cümlesine 35 öğreticiden 4’ü (%11.4) kesinlikle katılıyorum, 14’ü (%40) katılıyorum, 12’si (%34.3) kararsızım, 4’ü (%11.4) katılmıyorum, 1’ü (%2.9) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin yaklaşık yarısı etkinliklerin çocukların yeteneklerine uygun olduğunu düşünmekle birlikte diğer yarısının ise uygun olmadığını düşünmektedirler. Öğreticilerin bu şekilde düşünmesinin öğrencilerin algı seviyeleri ve yaş basamaklarındaki farklılıktan kaynaklandığı söylenebilir. Bu şekliyle 4-6 yaş Kur’an kursu öğretim programı

etkinliklerinin her yaş seviyesindeki öğrenci ile tam olarak uygulanabilir olmadığı söylenebilir. Mülakat sonucu öğretici görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

“Öğretici kitabı etkinlik uygulamaları bütün çocuklar için tam bir uygunluğa sahiptir diyemem. Çocukların yaş farklarını göz önünde bulundurarak uygulamaların kitaplara yansıtılması gerekirdi.”(Ö10).

Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencileri işbirliği yapmaya yönlendirmektedir cümlesine 35 öğreticiden 6’sı (%17.1) kesinlikle katılıyorum, 23’ü (%65.7) katılıyorum, 3’ü (%8.6) kararsızım, 3’ü (%8.6) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu etkinliklerin öğrencilerde ortaklaşa uğraşı gerektiren bir sinerji oluşturduğunu düşünmektedirler. Bu noktada etkinliklerin öğrenci katılımını desteklemede, grup etkileşimini sağlamada ve öğrenmeye elverişli bir ortam hazırlamada başarılı olduğu söylenebilir.

Öğrencinin, etkinlikte kullanacağı materyalleri evde hazırlaması gerekmektedir cümlesine 35 öğreticiden 2’si (%5.7) kesinlikle katılıyorum, 10’u (%28.6) katılıyorum, 6’sı (%17.1) kararsızım, 15’i (%42.9) katılmıyorum, 2’si (%5.7) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticiler materyal hazırlama konusunda farklı düşünmektedirler. Öğretici ekinlik kitabındaki uygulamalardan değerler eğitime ilişkin örneklerin çoğunluğu sınıfta uygulamaya yönelik ders içi etkinliklerden oluşmaktadır. Kur’an öğrenime yönelik uygulamaların ise bir kısmının ders dışı etkinliklerden oluştuğu bilinmektedir. Öğreticiler arasındaki görüş farklılığının buradan kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için kız öğrenciler daha fazla isteklidir cümlesine 35 öğreticiden 9’u (%25.7) kesinlikle katılıyorum, 12’si (%34.3) katılıyorum, 2’si (%5.7) kararsızım, 8’i (%22.9) katılmıyorum, 4’ü (%11.4) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. *Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için erkek öğrenciler daha fazla isteklidir* cümlesine 35 öğreticiden 3’ü (%8.6) katılıyorum, 11’i (%31.4) kararsızım, 17’si (%48.6) katılmıyorum, 4’ü (%11.4) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Frekans ve yüzde değerlerine bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran etkinlikleri uygulama hususunda daha ilgili, katılımcı ve başarılı oldukları söylenebilir.

Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için çok fazla materyal kullanmak gerekmektedir cümlesine 35 öğreticiden 2’si (%5.7) kesinlikle katılıyorum, 7’si (%20) katılıyorum, 2’si (%5.7) kararsızım, 20’si (%57.1) katılmıyorum, 4’ü (%11.4) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu etkinliklerin çok fazla materyal kullanmayı gerektirmediği ve yeterli olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir. Ancak mülakat sonucu elde edilen öğretici görüşlerinde Kur’an öğrenmeye yönelik materyallerin yeterli

olmayıp artırılması yönünde bir öneride bulunmuşlardır. Bu hususta öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Önceki yıllara göre materyaller yeterli. Bir de zamanında bizlere ulaştırılırsa daha memnun olacağız.” (Ö4).

“...Kur’an okumaya yönelik yapılacak etkinliklerin ve materyallerin artırılması gerektiğini düşünüyoruz.” (Ö1, Ö2).

“Etkinliklerin bir taraftan çok fazla materyal kullanmadan, diğer taraftan verilen süre içerisinde uygulanabilmesini güçlü buluyorum.” (Ö4).

Kur’an öğrenmeye yönelik daha fazla materyale ihtiyaç olduğu Yağcı’nın (2018) çalışmasında da dile getirilmiştir. Bu noktada elde ettiğimiz bulguların Yağcı’nın (2018) bulguları ile örtüştüğü görülmüştür.

Öğrencilerin sosyo-ekonomik yapısı etkinlikleri uygulamaya uygundur cümlesine 35 öğreticiden 5’i (%14.3) kesinlikle katılıyorum, 25’i (%71.4) katılıyorum, 4’ü (%11.4) kararsızım, 1’i (%2.9) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu etkinliklerin öğrencilerin yaşadığı toplumsal yapıya uygun olduğunu, materyallerin fazlaca bir maddi külfet gerektirmeden temin edilebileceğini düşünmektedir. Öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik yapıda olmaları uygulamaların gerçekleşmesinde bir sorun oluşturmadığı söylenebilir.

Benzer etkinlikler öğrencilerin sıkılmasına neden olmaktadır cümlesine 35 öğreticiden 8’i (%22.9) kesinlikle katılıyorum, 14’ü (%40) katılıyorum, 3’ü (%8.6) kararsızım, 6’sı (%17.1) katılmıyorum, 4’ü (%11.4) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğu etkinliklerin birbirini tekrar eden yapıda olduğundan dolayı benzer uygulamaların öğrencilerin sıkılmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer etkinliklerin çıkartılmasının ya da her yaş grubuna farklı etkinlik tasarlanmasının yerinde bir uygulama olacağı söylenebilir.

“4 yaş çocuğu, 5 yaşında veya 5 yaş çocuğu 6 yaşında kursumuza ikinci defa geldiğinde benzer etkinlikleri tekrar görünce sıkılabiliyor. Her yaş grubuna özel etkinlikler tasarlanmalı diye düşünüyorum.” (Ö2, Ö8).

Kur’an kursları etkinlik kitabındaki uygulamaları yapı olarak Tablo 3’ten elde ettiğimiz sonuçlar çerçevesinde genel olarak değerlendirdiğimizde; uygulamaların yapılabirirliğinin kursların iç ve dış fiziksel şartlarına göre değişiklik gösterdiğini, etkinliklerin açık ve anlaşılır olduğunu, etkinliklerin genel olarak öğrenci seviyesine uygun olup karma sınıfın bir göstergesi olarak öğrenci tarafından anlaşılmasında farklılık olduğunu,

Kur'an kursu derslerini sevdirmeye katkı sağladığını, yeni fikirlere yöneltici ve öğrenmeyi hızlandırıcı olduğunu, tekrarlanan etkinliklerin öğrencinin sıkılmasına neden olduğunu, etkinliklerin öğrencilerin yeteneklerine uygun olup öğrenci yaş basamaklarına göre farklılık gösterdiğini, etkinliklerin maddi bir yük gerektirmediği ve sınıf içerisinde işbirliğine dayalı, öğrenci etkileşimini sağlayıcı uygulamalar olduğu söylenebilir. Bu noktada nispeten 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının genel çerçevesine dönük uygulamaların gerçekleştiği söylenebilir.

Etkinliklerin Uygulanmasına Yönelik Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

İkinci alt problemde “Etkinliklerin uygulanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorulardan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleriyle de desteklenerek değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 4. *Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitabındaki Etkinliklerin Uygulanmasına İlişkin Bulgular*

	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
4-6 yaş grubu Kur'an kursu ders etkinliklerini uygularken öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimsiyorum	Kesinlikle Katılıyorum	22	62.9
	Katılıyorum	10	28.6
	Kararsızım	1	2.9
	Katılmıyorum	2	5.7
Etkinliklerin uygulanması için fiziksel açıdan elverişli bir sınıf ortamı mevcuttur	Kesinlikle Katılıyorum	9	25.7
	Katılıyorum	13	37.1
	Kararsızım	6	17.1
	Katılmıyorum	7	20
2018 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı etkinlik uygulamada yeterlidir	Kesinlikle Katılıyorum	2	5.7
	Katılıyorum	11	31.4
	Kararsızım	11	31.4
	Katılmıyorum	10	28.6
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2.9
4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabındaki etkinlikler bilişim teknolojileri kullanmayı gerektiriyor	Kesinlikle Katılıyorum	6	17.1
	Katılıyorum	8	22.9
	Kararsızım	8	22.9
	Katılmıyorum	10	28.6
	Kesinlikle Katılmıyorum	3	8.6
Etkinlik bitiminde öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini özendiriyorum	Kesinlikle Katılıyorum	20	57.1
	Katılıyorum	15	42.9
Etkinlikler uygulanırken öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimini destekliyorum	Kesinlikle Katılıyorum	19	54.3
	Katılıyorum	15	42.9
	Kararsızım	1	2.9
Etkinliklerde öğretici öğrenci ilişkilerinin demokratik olmasına özen gösteriyorum	Kesinlikle Katılıyorum	26	74.3
	Katılıyorum	9	25.7
Öğretici kitaplarında verilen etkinliklerin hepsini seçim yapılmaksızın uyguluyorum	Kesinlikle Katılıyorum	3	8.6
	Katılıyorum	10	28.6
	Kararsızım	4	11.4
	Katılmıyorum	17	48.6
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2.9
Öğrenci seviyesine uygun olmayan etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygun	Kesinlikle Katılıyorum	17	48.6
	Katılıyorum	17	48.6

hale getiriyorum	Kararsızım	1	2.9
Yapılan etkinlik çalışmaları konusunda veliler ile sorun yaşıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	2	5.7
	Katılıyorum	4	11.4
	Kararsızım	2	5.7
	Katılmıyorum	15	42.9
	Kesinlikle Katılmıyorum	12	34.3
Etkinlik çalışmalarında öğrencilerin eksiklik ve hatalarını bularak düzeltmelerini sağlıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	13	37.1
	Katılıyorum	17	48.6
	Katılmıyorum	5	14.3
Öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri ve öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkları göz önünde bulunduruyorum	Kesinlikle Katılıyorum	20	57.1
	Katılıyorum	15	42.9

Tablo 4'e göre; 4-6 yaş grubu Kur'an kursu ders etkinliklerini uygularken öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimsiyorum cümlesine 35 öğreticiden 22'si (%62.9) kesinlikle katılıyorum, 10'u (%28.6) katılıyorum, 1'i (%2.9) kararsızım, 2'si (%5.7) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. 4-6 yaş grubu öğretim programının öğrenci merkezli yaklaşıma göre hazırlandığı bilindiğinden, öğretmenlerin çoğunluğunun buna uygun hareket ederek öğrencilere yol gösterici oldukları söylenebilir. Ancak öğretmenlerin %5.7'si öğrenci merkezli yaklaşımı önemsemekle birlikte öğretmen merkezli bir yaklaşım benimsediklerini ifade etmişlerdir. Yarı yapılandırılmış mülakat sonucu elde edilen verilere göre öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Programın öğrenci merkezli olmasını önemsiyorum ancak öğrencinin hazır bulunuşluğu bazen buna el vermiyor. Bu anlamda öğretmen merkezli bir anlayış benimsediğim oluyor. Öğrenci aile tarafından desteklenmeden geldiğinde pasif olabiliyor. Özellikle Kur'an öğretiminde bu sorunu sık sık yaşıyorum.” (Ö4).

Öğreticilerin bir kısmı öğrenci merkezli uygulamaları tüm öğretmenlerin karma sınıflarda uygulayabildiğini düşünmemektedirler. Aslında program her ne kadar öğrenci merkezli olsa da burada öğretmeni aktif kılan bir pozisyon yüklenilmiştir. Bu anlamda her öğretici kendi yetenek ve donanımları ölçüsünde ders işlediğini, mevcut öğrenci görüntüsünün bunu gerektirdiğini dile getirmiştir. Öğreticilerin bu konu hakkındaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Kazanımları kendi yeteneklerimiz ölçüsünde kimi zaman öğrenci merkezli kimi zaman öğretmen merkezli bir şekilde vermeye çalışıyoruz.” (Ö5).

Etkinliklerin uygulanması için fiziksel açıdan elverişli bir sınıf ortamı mevcuttur cümlesine 35 öğreticiden 9'u (%25.7) kesinlikle katılıyorum, 13'ü (%37.1) katılıyorum, 6'sı (%17.1) kararsızım, 7'si (%20) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Tablodan çıkan sonuca göre sınıfın fiziksel şartları kurslara göre farklılık göstermekte olup fiziksel şartlar

açısından kursların tam bir yeterliliğe sahip olduğu söylenememektedir. Her öğreticinin kendi kursunun şartlarını göz önünde bulundurarak cevap verdiği düşünüldüğünde, kursların fiziksel şartlarındaki değişikliğin normal olduğu söylenebilir. Ancak, aidatlarla dönen bir kursun sahip olacağı imkânlar göz önünde bulundurulduğunda fiziksel açıdan bir takım eksikliklerinin olmasının da tabii bir durum olduğu söylenebilir.

2018 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı etkinlik uygulamada yeterlidir cümlesine 35 öğreticiden 2'si (%5.7) kesinlikle katılıyorum, 11'i (%31.4) katılıyorum, 11'i (%31.4) kararsızım, 10'u (%28.6) katılmıyorum, 1'i (%2.9) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Yarı yapılandırılmış mülakat sonucu elde edilen öğretici görüşlerinde Kur'an öğrenmeye yönelik uygulamaların yeterli olmayıp artırılması yönünde bir öneride bulunmuşlardır. Bu hususta öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

"...Kur'an okumaya yönelik yapılacak etkinliklerin ve materyallerin artırılması gerektiğini düşünüyoruz." (Ö1, Ö2).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabındaki etkinlikler bilişim teknolojileri kullanmayı gerektiriyor cümlesine 35 öğreticiden 6'sı (%17.1) kesinlikle katılıyorum, 8'i (%22.9) katılıyorum, 8'i (%22.9) kararsızım, 10'u (%28.6) katılmıyorum, 3'ü (%8.6) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Bu noktada etkinliklerin uygulanmasında öğretmenlerin kurslarında nispeten teknik donanım yetersizliği olup, konuyu pekiştirmek için teknik araç ve gereçlere ihtiyaç duydukları söylenebilir. Öğreticilerin bu husustaki görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

"Teknik donanımlardan yararlanmak istiyorum. Bu noktada konuyu pekiştirmek ve zenginleştirmek için kendi diz üstü bilgisayarımı kullanıyorum ancak çocukların tamamı ekranı göremeyebiliyor. Daha büyük ekranda görüntü sunabileceğim teknik imkâna da ihtiyaç duyuyorum. Ancak gerekli teknik donanıma sahip değiliz"(Ö2, Ö7, Ö10).

Etkinlik bitiminde öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini özendiriyorum cümlesine 35 öğreticiden 20'si (%57.1) kesinlikle katılıyorum, 15'i (%42.9) ise katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin tamamının 4-6 yaş grubu öğretim programının genel çerçevesine uygun olarak etkinlik sonunda öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini özendirmekte, çocuklara öz denetim kazandırmakta oldukları söylenebilir.

Etkinlikler uygulanırken öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimini destekliyorum cümlesine 35 öğreticiden 19'u (%54.3) kesinlikle katılıyorum, 15'i (%42.9) katılıyorum, 1'i (%2.9) ise kararsızım cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğunun öğrencilerin

birbirleriyle etkileşimini desteklemekte, çocukların birbirlerine saygı duymasını sağlamakta oldukları söylenebilir. Bu noktada öğretmenlerin, 4-6 yaş grubu öğretim programının temel ilkelerine uygun hareket ettikleri söylenebilir.

Etkinlik uygulamalarında öğretici öğrenci ilişkilerinin demokratik olmasına özen gösteriyorum cümlesine 35 öğreticiden 26'sı (%74.3) kesinlikle katılıyorum, 9'u (%25.7) ise katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin tamamının etkinlikleri güvenli ve öğrencileri cesaretlendirici âdilâne bir sınıf ortamında uygulamaya çalıştıkları söylenebilir. Bu noktada öğretmenlerin, 4-6 yaş grubu öğretim programının temel ilkelerine uygun hareket ettikleri söylenebilir.

Öğretici kitaplarında verilen etkinliklerin hepsini seçim yapılmaksızın uyguluyorum cümlesine 35 öğreticiden 3'ü (%8.6) kesinlikle katılıyorum, 10'u (%28.6) katılıyorum, 4'ü (%11.4) kararsızım, 17'si (%48.6) katılmıyorum, 1'i (%2.9) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin bazılarının etkinliklerin tamamını uyguladıkları bazılarının da etkinliklerin tamamını uygulamayıp seçim yaparak kolay ve yapılabilir uygulamalar olmasına dikkat ettikleri söylenebilir. Bunu da sınıfın karma bir yapı da olmasına, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmasına, kurum yönetiminin öğrencilerin durumuna göre değerlendirmede bulduklarına ve yıl boyu tüm etkinlikleri istenilen şekilde yetiştirmede tereddüt ettiklerine bağlamışlardır. Bu noktada öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Kurum yönetimi bizi değerlendirirken etkinlikleri uygulayıp uygulamadığımıza değil, öğrencilerin durumuna göre bir değerlendirmede bulunuyor. Bu sebepten sonuca götürecekt etkinlikleri seçerek hareket ediyorum.”(Ö1)

“Kursumuza kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerini göz önünde bulundurarak hem maliyeti düşük materyalleri kullanıyor hem de her öğrenci tarafından kolay ve yapılabilir olan etkinlikleri uygulamayı tercih ediyorum. Bu nedenle bazı etkinlikleri seçerek elemek zorunda kalıyorum.”(Ö3, Ö4).

“Bütün etkinlikleri yıl boyunca yetiştiremeyebiliyorum. Konulardan geri kalmamak için etkinlikleri eliyorum veya farklı kaynaklardan etkinliklerle desteklemelerde bulunuyorum. Bunu müfredat kazanımlarının dışına çıkmadan yapıyorum.” (Ö4, Ö5).

“Çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak uygulanacak etkinliğin derse ayrılan süre için yeterli olup olmadığına dikkat ediyorum.

Çünkü etkinlik yarım bırakılıp tamamlanmadan gittiklerinde, ertesi gün devam edilse bile kazanıma yönelik bağlantı kopabiliyor. Bu nedenle daha çok basit, ders süreci içerisinde yapılabilir etkinlikleri kullanmaya dikkat ediyorum.”(Ö7)

Öğreticilerin, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının temel yaklaşımı gereğince; “Öğretici, programdaki kazanımlardan çocukların ilgi ve ihtiyacına göre seçtiği kazanım için hazırlanan etkinlikleri uygulayacaktır. Bu aşamada öğretici etkinliklerin bir kısmını uygulama dışı bırakabileceği gibi aynı amaca götüren farklı etkinlikler de planlayabilecektir” (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2018) maddesine uygun olarak hareket ettikleri söylenebilir. Uygulamaların öğrencilerin bireysel özelliklerine göre değişebileceği göz önünde bulundurulduğunda, yukarıdaki değerlerin normal olduğu söylenebilir.

Öğrenci seviyesine uygun olmayan etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygun hale getiriyorum cümlesine 35 öğreticiden 17'si (%48.6) kesinlikle katılıyorum, 17'si (%48.6) katılıyorum, 1'i (%2.9) ise kararsızım cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin, sınıflarda 4, 5 ve 6 yaş grubunda farklı öğrenciler bulunduğundan etkinlik uygulamalarını her bir öğrencinin kolayca anlayabilmesi için öğrenci seviyesine hitap edecek uygulamalar düzenledikleri söylenebilir.

Yapılan etkinlik çalışmaları konusunda veliler ile sorun yaşıyorum cümlesine 35 öğreticiden 2'si (%5.7) kesinlikle katılıyorum, 4'ü (%11.4) katılıyorum, 2'si (%5.7) kararsızım, 15'i (%42.9) katılmıyorum, 12'si (%34.3) ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin büyük bir kısmının veliler ile sorun yaşamadıkları söylenebilir. Öğreticilerin velilerle karşılaştıkları sorunlara ilişkin açıklamalarına araştırmamızın dördüncü alt probleminde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

Etkinlik çalışmalarında öğrencilerin eksiklik ve hatalarını bularak düzeltmelerini sağlıyorum cümlesine 35 öğreticiden 13'ü (%37.1) kesinlikle katılıyorum, 17'si (%48.6) katılıyorum, 5'i (%14.3) ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin çoğunluğu uygulama esnasında öğrencilerin hedeflenen kazanıma doğru bir şekilde ulaşabilmeleri için hatalarını fark etmelerine ve eksiklerini görmelerine yardımcı olmada rehberlik ettikleri söylenebilir.

Etkinlikleri uygularken öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri ve öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduruyorum cümlesine 35 öğreticiden 20'si (%57.1) kesinlikle katılıyorum, 15'i (%42.9) ise katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğreticilerin tamamının öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat ettikleri söylenebilir.

Kur'an Kursları Öğretim Programında (4-6 Yaş Grubu); “Çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor yönden gelişimlerini dikkate alan; öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören; araştıran, sorgulayan, yorumlayan, işbirliği yapan, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran ölçme ve değerlendirmeye yer veren esnek çerçeve öğretim programı anlayışı benimsenmiştir” (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2018) maddesi yer almaktadır. Etkinliklerin yapısı ve etkinliklerin uygulanmasına yönelik elde edilen verilerden yola çıkarak kitapların; pekiştirmelere, çocukların etkin katılımına, tekrarlara, etkinlikler yoluyla çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine, bozuk olan veya yanlış öğrenilen davranışların doğru davranış ile değiştirilmesine, önceki öğrenmelerle bağlantı kurularak anlam bütünlüğü kurulması vb. ağırlık verildiğinden dolayı kitapların daha ziyade duyuşsal ve davranışsal yaklaşıma göre hazırlandığını ifade edebiliriz.

Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Dikkat Ettikleri Hususlara İlişkin Bulgular

Üçüncü alt problemde “Etkinlikleri uygulamada öğreticilerin dikkat ettikleri hususlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri aşağıda verilmiş ve değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabında, programda görev alacak öğreticilerin öğrenme sürecini düzenlerken dikkat edeceği hususlar şu şekilde özetlenmiştir:

- Öğretici kitabı ve etkinlik kitabı sakın bir ortamda, dikkatli ve özenli bir şekilde okunmalıdır.
- Öğrenme ortamları güvenli, sevgi dolu, neşeli, öğreticiler ise motive edici, teşvik edici ve telaşsız olmalıdır.
- Eğitim-öğretim dönemi başlamadan önce öğrenci etkinliklerinin sergileneceği bir pano temin edilmelidir.
- 4-6 yaş, din eğitimi programına katılacak olan öğrencilerden yıl içerisinde kullanacakları şahsi malzemelerinin neler olacağı (makas, boya kalemleri, defter vb.) kayıt esnasında bildirilmelidir.
- Öğrenci etkinlik kitabında yer alan materyaller öğrenci sayısınca çoğaltılmalı, öğrenci etkinlik kitabında örneği bulunmayanlar ise önceden temin edilmelidir.
- Öğretici, etkinlik kitabında verilen etkinlikleri, yaratıcılığını ve araştırmacı kişiliğini kullanarak çeşitlendirmelidir.

- Öğretici, etkinliklerin sonunda bulunan değerlendirme sorularını öğrencilere sorup, cevabı kendisi vermek yerine, soruların sayısını artırarak doğru cevabı öğrenciye buldurma yolunu takip etmelidir.
- Öğretici kitabı ve etkinlik kitabı başvuru kitabı olarak devamlı el altında bulundurulmalıdır (Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 (4-6 Yaş Grubu) 2018).

Bahsi geçen Kur'an kursu öğretmenleri konunun çocuk tarafından nasıl anlaşılacağına, çocuğun ilgi alanına girmeyen durumlarda severek ve gönüllü olarak katılabilmesi için teşvik edici tavırlar takındıklarına, uygulamaların çocuğun kendi becerilerini ortaya çıkartacak neviden olmasına, çocukların ilgilerine yönelik olmasına, çocukların yapılacak çalışmaların amacından haberdar edilmesine dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin belirttiği görüşler aşağıda özetlenmiştir:

“Konunun çocuk tarafından nasıl anlaşılacağına dikkat ediyorum ancak çocuğun anlamadığı yerde kazanımlara ulaşılma noktasında ilerlemeden bahsedemiyorum. Çocuk açısından etkinlikler ise eğer bu tür uğraşlar çocuğun ilgi alanına girmiyorsa ve severek yapmıyorsa, öğreticinin teşvik edici yüreklendirici tavır takınması gerekiyor. Bazen çocuk boyama bile yapmak istemeyebiliyor. Etkinliklerin daha çok çocukların yeteneklerini fark edecekleri ve kendi becerilerini ortaya koyabilecekleri neviden olmasına dikkat ediyorum.”(Ö1, Ö2, Ö4).

“Yaptığımız etkinliklerin o gün işleyeceğimiz konuya uygun bir şekilde geçiş yapılarak amacının açıklanmasına dikkat ediyoruz. Örneğin, Allah'ın Vedüd ismini kalpli bir etkinlikle yapıp sevgiyi yaratanın O olduğunu anlatıyoruz. Her çocuğun yaptığı etkinliği güzel yorumlayarak itinayla asıp sonra dosyalıyoruz.”(Ö3).

“Etkinlikleri çeşitlendirirken çocukların ilgilerini ve becerilerini baz alıyorum.” (Ö5).

Öğreticiler etkinlikleri uygularken o günkü konunun dışına çıkılmamasına özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin açıklamaları şu şekilde özetlenmiştir:

“Uygulama sürecinde ilgili konunun dışına çıkılmamasına dikkat ediyoruz.” (Ö5).

Öğreticiler, sevgi ve güven ortamını önceliklediklerini, hafta içerisinde yapılacak uygulamaları önceden belirleyerek derse hazırlıklı geldiklerini, mümkün olduğunca tüm

çocukların katılımını sağladıklarını, mevcut materyaller üzerinden yaparak ve yaşayarak öğrenebilecekleri etkinlikler tasarladıklarını belirtmişlerdir.

“Etkinlik uygulamalarında çocuklara kendini sevdirebilen öğretmenler çok daha faydalı oluyor. Çünkü çocuklar sevdiklerini hem ciddiye alıyorlar hem de güveniyorlar. Bazı veliler hocam çocuğumuza şunları söyler misiniz? Sizi daha çok dinliyor diye talepleri olabiliyor.”(Ö10).

“Haftalık uygulanacak etkinliklerin belirlenmesini önceliyorum sonra uygulayacağımız etkinlik için yeterli materyal olup olmadığını önceden tespit ediyorum. Bu şekilde yaptığımda öğrencinin bireysel farklılıkları dışında hiçbir zorluk yaşamıyorum.”(Ö6).

“Öğrenci grubumda hem istekli hem de isteksiz çocuklar var. Diğer kurslarda da durum hemen hemen böyledir. İstekli olanların öğrendiğini, isteksiz olanların en azından ortamı sevdiğini gözlemleyebiliyorum. Bütün çocukları etkinlik uygulamalarının içine katmaya ve kazanıma götürmeye gayret ediyorum.” (Ö9).

“Derse girmeden önce çocukların ilgisini çekecek materyaller hazırlamaya özen gösteriyorum. Hazırladığım materyaller çocukta, bu nedir acaba? Diye bir merak uyandırıyor. Merakını gidermek için sorduğu sorulardan ve dikkatini verişinden öğrenmek için istekli olduğunu anlayabiliyorum. Uygulamalara tüm çocuklarının katılımını önemsiyorum. Katılmak istemezse grup çalışmasına dönüştürüyorum hala da katılmak istemezse zorlamıyorum durumu ebeveyni ile istişare ediyorum.”(Ö5).

“Çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini gerekli gördüğümünden dolayı drama etkinliklerine daha bir ağırlık veriyorum.”(Ö1, Ö2).

Öğreticiler, tasarlanan etkinliklerin ders süresi içinde yapılabilir olmasına, tasarlanan materyallerin çocukta ilgi uyandırmasına, çocukların bireysel farklılıklarına, etkinliklerin çocuklar tarafından yapılabilir olmasına, yapılan çalışmaların panolarda sergilendikten sonra dosyalanmasına, çalışmaların aileler ile paylaşılmasına kadar dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

“Kursumuza kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerini göz önünde bulundurarak hem maliyeti düşük materyalleri kullanıyor hem de her öğrenci tarafından kolay ve yapılabilir olan etkinlikleri uygulamayı tercih ediyorum. Bu nedenle bazı etkinlikleri seçerek elemek zorunda kalıyorum.”(Ö3, Ö4).

“Çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak uygulanacak etkinliğin derse ayrılan süre için yeterli olup olmadığına dikkat ediyorum. Çünkü etkinlik yarım bırakılıp tamamlanmadan gittiklerinde, ertesi gün devam edilse bile kazanıma yönelik bağlantı kopabiliyor. Bu nedenle daha çok basit, ders süreci içerisinde yapılabilir etkinlikleri kullanmaya dikkat ediyorum.”(Ö7)

“Etkinlikleri uygulamada kazanıma götürecek etkinlik hangisi ise onu seçiyorum. Bunu da öğrencinin ilgisini ve seviyesini dikkate alarak yapıyorum. Veliler ile bir sosyal medya grubumuz var, gün içerisinde yapılan uygulamaları onlarla paylaşıyorum. Bu şekilde aile katılımını ve iletişimini sağlamaya çalışıyorum.”(Ö8).

Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problemde “Etkinlikleri uygulamada öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri aşağıda verilmiş ve değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri kursların fiziki ve sosyal imkân yetersizliğinden, oyun salonunun sınıf içerisinde bulunmasından ve teknik imkânların yetersiz olduğundan bahsetmişlerdir. Öğreticilerin bu konudaki görüşleri aşağıda özetlenmiştir:

“Öğretim programını beğeniyorum ve zevkle uyguluyorum. Ancak tüm 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin aynı fiziki ve sosyal imkânlarda ders işlediğini düşünmüyorum. Bu anlamda bazı kurslar birkaç adım önden gidebiliyor. Oyun salonunun sınıf içerisinde bulunması ve oyun için farklı bir alanın olmaması öğrencinin dikkatini başka tarafa çekebiliyor. Oyun salonu ile sınıfın birbirinden ayrılması gerekir. Bence bu daha etkili olur.”(Ö1)

“Sınıfımız yeterli genişlikte ancak oyun salonu ile iç içeyiz. Oyunsal alan toparlanuncaya kadar etkinliklere geçemiyoruz, bu da ister istemez zamanı verimli kullanmamızı engelliyor. Düşünün bazı çocuklar oyun alanını terk etmek dahi istemiyor.”(Ö5)

“Sınıfın fiziksel imkânları konusunda bazı güçlükler yaşanabiliyor. Oyun için ayrı bir salona ihtiyacımız var. Bir arada olunca çocukların hareket alanları yetersiz kalıyor. Sınıf ile oyun salonunun birbirinden ayrılması gerekir.

Öğrenci dikkatini oyunculara yönelttiğinde dersten kopmalar oluyor. Bunun önüne geçilmesini istiyoruz.”(Ö6, Ö10).

“Kurumumuz kaynaklarda hiç sıkıntı yaşatmıyor ama fotokopi için sürekli müftülük binasına veya kırtasiyeye gitmek istemiyoruz.”(Ö8).

Bazı öğreticilerde kursun fiziksel özellikleri yanında konuyu desteklemek için hem teknik donanım yetersizliğinden hem de öğrencilerin bireysel ilgi ve yetenekleri konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Öğreticilerin bu konudaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Kurumsal kaynaklarımızın yeterli olduğunu düşünüyorum fakat bazen öğrencinin ilgi ve yetenekleri konusunda bazen de sınıfın fiziksel yetersizliği konusunda aksaklıklar yaşıyorum.”(Ö9).

“Teknik donanımlardan yararlanmak istiyorum. Bu noktada konuyu pekiştirmek ve zenginleştirmek için kendi diz üstü bilgisayarımı kullanıyorum ancak çocukların tamamı ekranı göremeyebiliyor. Daha büyük ekranda görüntü sunabileceğim teknik imkâna da ihtiyaç duyuyorum. Ancak gerekli teknik donanımına sahip değiliz”(Ö2, Ö7, Ö10).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticileri, İŞKUR aracılığı ile kurslarda çalışanların hem genç olmayışından hem de çocuklara tahammül gösteremediklerinden, İŞKUR çalışanlarının burada oturmaya vakit bulamıyorum diyerek bir de onların şikâyetleri ile uğraştıklarından, bazen çocuklara yönelik konularda bile akıl vermeye kalktıklarından bahsetmişlerdir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursları uygulama esasları kapsamında “4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik din eğitimi verilen Kur'an kurslarında, 4-6 yaş grubu kurslarına yardımcı personel ya da hizmetli olarak alınacak kişilerin Başkanlığımızın kurumsal niteliğine uygunlukları ve öğrenci yaş grubunun özelliklerine göre davranabilmeleri göz önünde tutulmalıdır” maddesi yer almaktadır. Ancak yaptığımız görüşmelerde bunun tam olarak gerçekleştirilemediği görülmektedir.

“Kur'an bilen, değerler eğitiminden haberdar olan genç fahri yardımcı ablalara ihtiyacımız var, İŞKUR aracılığıyla gelenler hem genç değiller hem de çocuğun diliyle konuşmuyorlar, çoğu zaman çocuklara tahammül bile gösteremiyorlar. Çok özel bir dönemde olan çocuklar için bunlara dikkat edilmesi gerekmez mi?”(Ö1).

“İŞKUR aracılığıyla gelen yardımcı personelin genç olması ve eylülde başlayıp hazirana kadar devam etmesi hem bizim hem de çocuklar için faydalı

oluyor. Dinamik ve kalıcı olması daha düzenli hareket etmemizi sağlıyor. Aksi halde sıkıntı yaşıyabiliyoruz.”(Ö7).

“İŞKUR aracılığıyla gelen çalışanlar kaçmak istiyor, tahammül güçleri yok. Burada oturmaya vakit bulamıyorum, keşke camide olup rahat etseydik... Diye konuşuyor. İşte bu bayan bize yardımcı olmaya çalışacak, ne beklemeliyiz bilemedim...”(Ö9).

Gün (2016) ve Yağcı (2018) tarafandan yapılan çalışmalarda da aynı sorunlara dikkat çekildiği görülmüştür. Yardımcı öğretici ihtiyacına yönelik bulgularımızın bahsi geçen çalışmalardaki bulgularla örtüştüğü görülmüştür.

Öğreticiler, etkinliklerle ilk defa karşılaştıklarını ve deneme yanılma yoluyla öğrendiklerini bu nedenle zaman kaybettiklerini, değerler eğitimine yönelik çok sayıda soyut kavramla karşılaştıklarını, özellikle tekli öğretime geçtiklerinde diğer çocuklarla ilgilenecek yardımcı öğretici eksikliği yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğreticiler, yerlerine bakabilecek fahri yardımcı ablaların olmayışından yakınmaktadırlar. Kursu devam ettirmek zorunda olduklarından dolayı da kendilerine yönelik eğitim faaliyetlerine bile katılamadıklarını belirtmişlerdir. Öğreticilerin bu konu hakkındaki görüşleri aşağıda özetlenmiştir:

“Hizmet içi eğitim kursuna henüz katılmadım. Etkinliklerin çoğuyla ilk defa karşılaşıyorum, aslında bende zamanla deneyerek öğreniyorum. Öğretirken öğrenenlerdenim desem yanlış söylemiş olmam. Çocuklar gelişim dönemlerinin özelliği dolayısıyla soyut kavramları anlamakta güçlük çekiyorlar. 4-6 yaş Kur’an kursuları programında ise sık sık soyut kavramlarla karşılaşıyoruz. 4-6 yaş kursları daha çok yeni bir oluşum ve zamanla kendini geliştiriyor. Her ne kadar uzmanlarca hazırlanmış müfredat ve etkinliklerimiz olsa da en zayıf yönümüz deneme yanılma yoluyla öğreniyor olmamız.”(Ö2, Ö8).

“Yerimize bakacak yardımcımız olmadığından bize yönelik düzenlenmiş eğitimlere bile gidemiyoruz.”(Ö1)

“En büyük eksikliğimiz tekli eğitime geçtiğimizde yerimize geçebilecek yardımcı öğretmenlerin olmaması. Aksi halde programı yürütmekte sorun yaşanabiliyor. Yardımcı ablalarımız çok büyük eksiklik... Fahri öğretmenler 4-6 yaş grubuna yardımcı öğretici olarak yönlendirilmeli. Dışarıdan gelenlerde hem bu duygu yok hem de bir şey bilmiyorlar. Yani bize yardımcı olamıyorlar.”(Ö3, Ö10).

Öğreticiler, ilkokula hazırlayıcı uygulamaların mevcut kaynaklarda yetersiz olduğunu, yükledikleri pozisyonu tam olarak gerçekleştiremediklerini bu nedenle vicdanen rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdir.

“Çocukları ilkokula hazırlayacak etkinlikler konusunda kitaplar yetersiz. Kurum özel setleri kullanmamıza izin vermeyince vicdanen rahatsız oluyoruz.”(Ö8).

“Her ne kadar Kur’an-ı Kerim ve dini bilgilere yönelik bir takım etkinlik uygulamaları ile desteklenmiş bir eğitim programını takip etsek de biliyoruz ki 6 yaş çocukları bir sonraki yıl ilkokula gidecekler. Bundan dolayı ilkokula katkı sağlayacak bir dizi etkinlik özellikle 6 yaş çocukları için bulunmalı diye düşünüyorum.”(Ö2).

“Çocukları birinci sınıfa hazırlayın diyorlar ancak ilkokula yönelik etkinlikler yeterli değil. Okula hazırlamak için yardımcı setlere ihtiyacımız var. Çocukları hem birinci sınıfa hazırlayın diyorlar, hem cüz hem ezber hem hadis hem de hatim bekleniyor bizden.”(Ö2, Ö3).

Öğreticiler, sınıf dışı etkinlik çalışmalarında cami bahçesinde cemaatin farklı diyaloglarından rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdir.

“Sınıf dışı etkinlikler için sadece caminin bahçesi var, burada da cami cemaati, çocuklara dikkat edin, çimlere basmasınlar, çiçekleri koparmasınlar diye etkinlik sürecine dışarıdan müdahil oluyorlar, bu istemsiz konuşmalar dersin işleyişini ister istemez bozuyor.”(Ö3).

Öğreticiler, ailelerin kendilerini çocuk bakıcısı gibi gördüklerini ve bazı velilerin eğitim öğretim faaliyetlerine dâhil olması gerektiğinde uzak durduklarını ifade etmişlerdir.

“İmam-hatip okullarından mezun olsun veya olmasın Kur’an okumayı bilen bazı veliler kusur memuru gibiler, bende yaparım sizlerin yaptığını, ne var sanki bunları anlatmaya, halen çocuğumu Kur’an okumaya geçiremediniz deyip adeta çıkışacak yer arayıp, motivasyonu düşürüyorlar.”(Ö8).

“Veliler yaşı tutmayan çocukları bile siz güzel bakıyorsunuz diye buraya bırakıp gitmeye kalkıyorlar. Kurum da bize siz bilirsiniz hocam diyor... Bunun bir standardı olmalı. Hatır kırılmasın diye öğrenci mi alınır, burası kreş mi Allah aşkına... Bazı veliler özel ilgi bekliyor. Hem çocuğunu kahvaltı saatinden sonra getiriyor hem de neden yedirmedin diyor. Burası kreş değil, bunun gerek vaazlar gerekse farklı tanıtımlarla anlatılması gerekir. Aile bu kurslara yönelik

eğitilip bilgilendirilmeli. Aksi halde buradaki uygulamalar yararlılık açısından eksik kalıyor. Daha evvelden kendimi Kur'an kursu öğreticisi olarak görüyordum ve ona göre hareket ediyordum. Bu kurslarda görevlendirildikten sonra kendimi bakıcı gibi görmeye başladım.”(Ö4, Ö5, Ö7, Ö9).

“Bizi sürekli MEB okulları ile karşılaştırmaya kalkan veliler var. En sık rastladığımız veli profili bunlar. Bazı veliler bizi farklı şehirlerdeki 4-6 yaşlarla karşılaştırmaya kalkıyor. Lütfen kurum ve veliler bizlere değerli olduğumuzu hissettirsinler.”(Ö6).

“Bizlere yönelik velilerden aldığımız dönütler olumlu ancak çocuk bazı uygulamaları evde ailesi ile birlikte yapması gerekiyor. Bu belki birkaç etkinlikten ibaret... Fakat bazı aileler bundan kaçınıyor gibi, aslında bu çocuğu olumsuz etkiliyor.”(Ö3).

Velilerin çocukların başarısına yönelik katkıyı sürekli öğretmenlerden beklediklerini ve çocuklarının özellikle Kur'an okumaya bir an önce geçmelerini istedikleri tespit edilmiştir. Oysaki öğretici-veli-çocuk üçgeninde geçirilen eğitim sürecinin çocuğun başarısına daha çok katkı sağlayacağı bir gerçektir.

Öğreticiler, 4-6 yaşa yönelik eksikliklerinin olduğunu ve bunun ivedilikle giderilmesini gerektiğini, çocukların dünyalarına kendilerinin dokunduklarını ama kendilerinin önemsenmediklerini, kurs içerisinde farklı yaş gruplarından çocuklar bulunduğunu ve bu nedenle sınıf yönetimi konusunda güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, kitapların bazı kurslara geç ulaştırıldığını, etkinlik kitabındaki hikâyelerin dilinin çocukların tamamı için uygun olmayıp, konunun anlaşılmasını güçleştirdiğini ifade etmişlerdir.

“Ankara’da düzenlenen DİB’ in 38. Türkiye kitap ve kültür fuarına katıldım. Çocuklara yönelik çok sayıda materyal gördüm. Bunların daha uygun şartlarda bize de ulaştırılması gerekli.”(Ö2).

“Önceki yılları göre mevcut materyaller yeterli. Birde zamanında bizlere ulaştırılırsa daha memnun olacağız.”(Ö4).

“Öğrenci sayımız arttığında etkinlikleri yetiştiremediğimiz gibi uygulama esnasında sınıf yönetimini sağlamada güçleşebiliyor.”(Ö6).

“Karşılaştığımız sorunlardan biri 6 yaşındaki bir çocuğun 4 yaşındaki çocukla aynı gelişimde olmadığı için sınıf içinde uyum sorunu yaşamamızdır. Her

kursta öğrencileri yaş gruplarına ayırma şansımız yok. Bu nedenle en azından materyaller buna uygun hazırlanmalı değil mi?”(Ö7).

“Hikâyelerde destekleme için verilen resimler çok basit ve cansız, çocuk okuma bilmediğinden yazıdan takip edemiyor, biz okuyup onlar dinlediğinde de pasif kalıyorlar. Resimden takip edecek düzeyde değil, özellikle 4 yaş için dili ağır.”(Ö5).

“Bizim personel yapar, bizim personel kendini geliştiremiyor, Bilenler bilmeyenlere anlatsın diyerek devam etmeye çalışan bir sistem var. Burada çocuklar önemsenmeli, çocuklara dokunan kişiler biz olduğumuza göre bizi de önemsesinler.”(Ö4).

Söz konusu Kur'an kursu öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlardan birinin bu kurslarda çalışmaya gönüllü olarak getirilmediklerini, bunun zararının hem kendilerine hem de çocuklara olduğunu ifade etmişlerdir. Öğreticiler kursların bir yarış havasına sokulmaması gerektiğini de belirtmişlerdir. Ayrıca kısa süreli eğitimlerin yetersiz olduğunu, yüklenilen pozisyonda vicdani sorumluluktan kurtulmak için bu yaş grubuna yönelik eğitimlerle beslenmek istediklerini ifade etmişlerdir. Öğreticilerin bu konu hakkındaki görüşleri aşağıda özetlenmiştir:

“Bu görev bize önceki idarecimiz tarafından ceza olarak verilmişti. Hakkında bir şey bilmeden, olumsuzluklarla başladık. Duygu karmaşacısı yaşadık, motive bile edilmedik... Şimdi söyler misiniz lütfen? Yönetimin zararı en çok kime dokundu? Bize mi yoksa çocuklara mı?”(Ö3, Ö4, Ö5).

“Hocalar arasında kaç öğrencinin Kur'an okumaya geçtiğine dair yapılan söylemler, kurum yönetiminin bu hocalara yönelik takdir ifade eden söylemleri ister istemez bizi de Kur'an okumaya yönelik etkinliklere daha çok yer ayırmamıza neden oluyor. Aslında veliler de hep buna ilişkin sorular soruyorlar. Çocuğum Kur'an okumaya ne zaman geçer gibi mesela... Bunun için Kur'an okumaya yönelik yapılacak etkinliklerin ve materyallerin artırılması gerektiğini düşünüyoruz.”(Ö1, Ö2).

“Bana bu pozisyon yüklendiğine göre, uzun süreli hizmet içi eğitimlerle de beslenmek en doğal hakkım. Eğitim olmadan çocuklara oyunlar oynatamıyorum, okula hazırlayamıyorum bu da beni vicdanen rahatsız ediyor. Madem talip oldun artık sen kendini geliştireceksin, deniliyor. Böyle bir motivasyon şekli olur mu hiç. Empati ile eğitim yapıyorum.”(Ö2).

“Bu kursların dışarıdaki göstergesi biz olduğumuza göre, eksikliklerimizin ivedilikle giderilmesi gerekir. Kısa süreli semineler yeterli değil.”(Ö3, Ö8).

Söz konusu öğretmenler, kursların dış çevre özelliklerinin bir kurs görünümünde olmayıp sade bir binayı andırmasını, çocuklara hitap edebilecek görsellerden uzak oluşunu sorun olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca yeni açılacak kursların geç ama tam teşkilatlı bir şekilde faaliyet göstermesini daha yerinde ve iddialı görmüşlerdir. Öğreticilerin bu konu hakkındaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Biz önceliği değerler eğitimi verilen bir anaokuluyuz. Tabela değişmeli adı Kur’an kursu olunca biraz ağır duruyor. Çocuğa hitap eden bir isim olmalı. Kursun fiziki çevresi bile (dıştan) koyu renkli, çocuğun ilgisini çekecek çiçek böcek resimleri falan yok.”(Ö6).

“Bu kurslar iki sene geç başlayabilirdi, işi bilenlerle tam teşkilatlı bir şekilde daha iddialı olunabilirdi. Böyle bir şeyler yarım yamalak olunca istenilen hedefe ulaşamıyor, belki kâğıt üzerinde evet ama...”(Ö10).

Bahsi geçen öğretmenler, kursun maddi ihtiyaçlarını ancak aidatlarda döndüğünü ancak aynı yaş grubuna hitap eden farklı kurumlarda durumun böyle olmadığını ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Sadece aidatlarla dönen bir kurum. Bu haliyle ne kadar daha gidebilir ki. MEB okullarından haberi olanlar, bizden neden haberdar değiller. 4-6 yaş okulları açılın ve bu konuda bizi desteklesinler istiyoruz.”(Ö7).

Öğreticilerin Etkinlikleri Uygulamada Kendilerini Yetkin Hissetmelerine İlişkin Bulgular

Beşinci alt problemde “Öğreticiler etkinlikleri uygulamada kendilerini yetkin hissetmekte midir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri aşağıda verilmiş ve değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim programı, bu kurslarda görev alacak öğretici yeterliklerini şu şekilde belirlemiştir:

4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında görev yapan öğretmenler, Kur’an kursu öğreticisinin temel ve özel yeterliklerini sağlama yanında;

1. Kur’an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilir.

2. Erken çocukluk dönemi bilişsel, sosyal, dil ve psikomotor gelişimi ile öz bakım becerileri gelişimsel özelliklerini bilir.

3. Çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahiptir.

4. Erken yaş dönemi değerler eğitiminin genel özelliklerini bilir.

5. Eğitim sürecini planladığı şekliyle uygular.

6. Eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenler.

7. Programın temel ilkeleri çerçevesinde etkinlikler hazırlayıp uygular.

8. Çocukların hazır bulunuşluk düzeyine göre neyi ne kadar uygulayacağını belirler.

9. Program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir.

10. Eğitim sürecine ailenin katılımını sağlar.

11. Alanıyla ilgili paydaşlarla (aile, meslektaş, kurum vb.) olumlu ilişkiler kurma becerisine sahiptir.

12. Çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların aktif öğrenmesini destekler (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2018).

Öğreticilerin yeterliklerine ilişkin programda belirlenen maddeler yukarıda sıralanmıştır. Öğreticilerin çoğu 4-6 yaş grubunda kendisini yeterli görmemekte, etkinlik sürecinde bilgi değil ancak uygulamaya yabancı olup bazı eksikliklerinin olduğunu fakat Kur'an öğretimine yönelik kendilerini yetkin hissettiklerini ifade etmişlerdir. Öğreticiler çocukların çok hassas bir dönemde bulunmalardan dolayı yapacakları yanlış bir uygulamanın çocuğu derinden etkileyeceğini bilmekte ve bu noktada 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında istihdam edilecek öğretmenlerin hem okul öncesi hem de din eğitimi bilgisine sahip olmasını gerekli görmekteyiz. Öğreticiler okul öncesi eğitimin eksikliğini yaşadıklarını ancak buna rağmen programı istenilen ölçüde yürüttüklerini, daha sonradan görevlendirilecek olanların uygulamalı staj eğitiminden geçirilmesini yerinde olacağını ifade etmişlerdir. Erken dönem çocukların özelliklerini bildiklerini ancak özellikle Kur'an öğrenimine yönelik velilerin bunun farkında olamayıp ısrarcı tavırlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Öğreticiler kendi aralarında bilgi paylaşımı yapmalarının faydalı olduğunu da ifade etmişlerdir. Yaptığımız mülakat sonucu elde edilen veriler doğrultusunda öğretmenlerin yeterlik ve yetkinliklerine yönelik görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Çoğumuz 4-6 yaş grubunda kendisini yeterli görmüyor. Diğer hocalarımızla yer değiştirmek istediğimizde 4-6 yaştan kaçıyorlar. 4-6 yaş kurslarında sağlıklı bir eğitim süreci için öğretici yeterliliğinin hem okul öncesi eğitime yönelik

hem de din eğitimine yönelik olması en büyük gereklilik diye düşünüyorum. Kur'an öğretimine yönelik eğitimi biz verelim, çünkü bunda sıkıntı yaşamıyoruz. Ama değerler eğitimine yönelik bilgide değil ama etkilik uygulamalarının yürütülmesinde eksikliğimiz var. Çalışmak isteyen okul öncesi mezunu fahri yardımcıları istihdam edilebilir.” (Ö1, Ö2, Ö4).

“Çocukları dine karşı soğutmaktan korkuyorum. Bir defasında veli çocuğunun Kur'an'a geçmesi için bizi sıkıştırdı, o kadar ısrar etti ki bizde çocuğu biraz sıkmak zorunda kaldık. Çocuğun okumak istemiyorum deyip cüzü yere attığını görünce hatamızı anladık. Bu deneme yanılmaları gerek yok... İşi bilen öğretmenler yetiştirilip, istihdam edilmeli. 4-6 yaş grubunda görevlendirilecek öğretmenlerin, aynı okul öncesi öğretmenlere uygulandığı gibi bir staj döneminden geçmesi çok faydalı olurdu.” (Ö3, Ö4).

“Kur'an kursu hocaları maalesef bu konuda gereken yeterliliğe sahip değil. Lisans mezunu formasyon eğitimi olan az. Pedagojik formasyon eğitimi almadım. Bu nedenle zorlandığım noktalar oluyor fakat diğer öğretici hocalarımızla uygulamalara yönelik bilgi paylaşımı yapıyor. Etkinlik temelli öğretim uygulaması bizim için yeni bir program olduğundan yeterli bilgi ve donanıma sahip olmamak beni yoruyor. Programa daha tam adapte olabilmek adına okul öncesi eğitimi ve çocuk gelişimi eğitim programında okumak isterdim.” (Ö5, Ö7, Ö9).

Yarı yapılandırılmış mülakat sonucunda öğretmenlerinin bazıları 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına olan yetersizliklerini daha evvel yetişkinlere yönelik Kur'an kurslarında görevli oluşlarına bağlamışlar ve bundan dolayı etkinlik uygulamalarına yabancı olduklarını, eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özellikleri ile düzenlemekte zorlandıklarını, sınıf yönetimi hususunda kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle çocuklara yönelik sınıf yönetimi hususunda zorlandıklarını ifade etmektedirler. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Yetişkinlerden 4-6 yaş grubuna görevlendirildim. Etkinliklere yabancıyım, oyunlar nasıl oynanır zamanla deneme yanılma yoluyla öğreniyor, öğretiyoruz. Böyle mi olmalıydı bilmiyorum. Öncesinde yetişkin gruplarıyla eğitim öğretim faaliyetinde bulunurken şimdi 4-6 yaş grubuna hitap ediyorum. Acemilik çekmediğim söylenemez ancak anne olmam çok etkili oldu. Aslında 4-6 yaş grubuyla çalışmakta bana katkı sağladı. Daha hiç olmadığı kadar çocuk

gelişimi üzerine yapılan çalışmalara ilgim arttı, sosyal medyadan bile takibe başladım.” (Ö3, Ö6).

Etkinlikler uygulanırken birbirlerinin materyallerini kullanmak isteyen çocuklar arasında kargaşa çıkabiliyor. Bunu önlemek biraz zamanımızı alabiliyor. 4-6 yaş grubuna istekli olarak geçtim ancak zamanla bu dönem çocukların eğitimi için yeterli olmadığını ve eksikliklerim olduğunu fark ettim. Sınıf yönetiminin sağlanması ve dersin uygulanması noktasında yetişkin kurslarına nazaran çok fark var.” (Ö3, Ö6, Ö7, Ö9).

Öğreticiler daha evvel yetişkinlere yönelik kurslardan geldiğini orada sunuş yoluna alıştıklarını bundan vazgeçmekte zorlandıklarını ve bu durumun etkinlikleri uygulamayı güçleştirdiğini ifade etmişlerdir. İlk başlarda etkinlikle öğretme yöntemini basit gördüklerini ancak eğitim ortamında bunun böyle olmadığını gördüklerini dile getirmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Yetişkinlere yönelik Kur’an kursundan buraya geldim. İşin içinde çocuk olunca kolay olur zannetmiştim. Ancak etkinlik uygulamalarında daha çok zorlandığımı fark ettim.” (Ö3).

Yaptığımız gözlem ve mülakat sonucu, 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak mesleki yeterliliklerini artırmaya yönelik bir takım izlemeler ve okumalar yapmanın yanında, çocuklara yönelik lisans eğitimi alma isteklerinin olduğu, bazılarının da lisansüstü eğitim çalışmalarında buldukları gözlemlenmiştir. Öğreticiler sadece Halk eğitim merkezlerinden ve uzaktan eğitimlerle alınan sertifikalarla veya hizmet içi eğitim seminerleri ile bu işin yürütülemeyeceğinin farkındadırlar. Ayrıca hizmet içi eğitimden sadece kadrolu çalışanların faydalanmasının diğer fahri öğretmenlerle bir farka neden oluşturduğunu belirtmişler, kurum içerisinde düzenlenen seminerlerin öğretici yetkinliği açısından kesin bir çözüm yolu olmadığını dile getirmişlerdir.

“4-6 yaş grubunda daha yeni çalışıyorum. Bir okul öncesi öğretmeni kadar mesleki deneyime sahip değilim. Ancak çocuk gelişimine üzerine izlemeler ve okumalar yapıyorum. Halk eğitimlerden ya da uzaktan eğitimlerden alınan sertifikaları kullanarak lise mezunlarının yapacağı bir iş değil maalesef. Çünkü 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında hem okul öncesi öğretmenliği hem hocalık ikisi bir arada yapılıyor ve çocuğun yapısına uygun eğitim sunuluyor.”(Ö4, Ö6).

“4-6 yaş grubu kurslarda geçici olarak görevlendirildim. Kadrolu arkadaşlar hizmet içi eğitimden istifade ederlerken biz bu eğitimden mahrum kalıyoruz. Programın yürütülmesinde farklar yaşanmaması için bizim de bu eğitimlere ihtiyacımız var. Kurumumuz tarafından düzenlenen kısa süreli seminerler öğretmenler için net bir çözüm yolu değil. Bununla birlikte çocuklara uyguladığımız gibi bizlere de farklı yöntem ve tekniklerle yaparak ve yaşayarak öğrenebileceğimiz eğitim ortamları sunulmalı.”(Ö8, Ö10).

Bazı öğretmenler, öğretici kitabındaki etkinlik uygulamalarının nasıl yapılacağına ilişkin yönergelerin kendi yetersizliklerini telafi eder nitelikte olmasını yerinde bulmuşlardır.

“Öğretici etkinlik kitapları biz öğretmenlerin işlerini kolaylaştırır nitelikte, açıkçası bizdeki eksiklikleri telafi ediyor.”(Ö8).

Bazı öğretmenler ise bilişim teknolojilerini kullanmayı gerektiren olası teknik uygulamalarda kendini yeterli görmemektedir.

“Bilişim teknolojilerinden faydalanmayı çok isterim ancak bu imkânlar sağlanmış olsa bile teknik anlamda kendimi yeterli görmediğimden ayrı bir sorun yaşayabilirim.”(Ö10).

Öğreticilerin Etkinlik Uygulamaları Sonrasında Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Bulgular

Altıncı alt problemde “Öğreticiler etkinlik uygulamaları sonrasında öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebiliyor mu?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümandan ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 5. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Sonrası Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma Ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Bulgular

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	32	91.4
Hayır	3	8.6

Tablo 5’te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin, öğretmenlerin etkinlik sonrası öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebilmelerine ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 32’sinin

(%91.4) evet cevabını, 3'ünün (%8.6) ise hayır cevabını verdikleri görülmektedir. Öğreticilerin çoğunluğunun evet cevabını vermeleri, bizlere etkinlik temelli öğretimin öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim göstermede etkili olduğunu göstermektedir.

Öğreticiler, etkinlik temelli eğitimin dersi monotonluktan kurtarıp, öğretici-öğrenci iletişimini istenilen ölçüde pekiştirdiğini bu vesile ile çocukları yakından gözlemlene imkânını da verdiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler etkinlik uygulamaları sonrasında çocuklarda olumlu davranış değişikliği gözlemlediğini ve bunun motivasyonlarını arttırdığını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise öğrenci davranışlarındaki değişikliğin hemen gözlemlenemediğini bunun zamanla oturduğunu, öğrencinin öğrendiği olumlu davranışı terk edebildiğini ifade etmişlerdir. Aşağıda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan görüşleri değerlendirilmeye alınıp yorumlanarak özetlenmiştir:

“Etkinlik uygulamaları esnasında merak duygusu ile neyi nasıl yapacağına dair sürekli soru sormakta olan çocukların kendilerini ifade etme becerilerinin arttığını gözlemledim. Genel anlamda etkinlik uygulamalarını çocukların sosyal becerilerine de katkı sağladığını söyleyebilirim. Etkinlikleri uygularken öğrencilerle karşılıklı diyaloglar haliyle kaçınılmaz oluyor. Çocukların zamanla sözlü ifadelerinin değiştiğini görüyorum. Bundan çok mutluluk duyuyorum. Öğrenciler öğrenmiş olduğu davranışları hemen uygulamaya koyabiliyorlar. Örneğin; suyun ayakta değil de oturarak içilmesini gerektiğini öğrenen çocuk bunu uygulamaya başlıyor. Bazen birbirlerini uyardıkları bile oluyor.” (Ö1, Ö3, Ö5).

“Etkinlik uygulamalarından sonra her öğrencide olumlu yönde farklar gözlemlerim. Bir işi bitirip tamamlamanın ortaya bir şey çıkarmanın huzurunu yaşarım. Ayrıca o etkinliği değerler eğitimi kapsamında yapmışsam bir zaman sonra sorduğumda ‘aaa evet şöyle bir şey yapmıştık’ demeleri ve o konunun ne kadar kalıcı olmasını sağladığını (olup olmadığını) görürüm.” (Ö9).

Ailelerden alınan dönütlerin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri özetle şu açıklamalarda bulunmuşlardır:

“Çok ciddi farklılaşma görüyoruz, zaten ailelerden gelen dönütlerde olumlu yönde. Velilerimizden çocukların hem kas becerilerinde hem de ahlaki davranış eğilimlerinde olumlu şeyler yaşandığını duyuyoruz. Bu da bizi programın amacına ulaştırdığı için mutlu ediyor.”(Ö4, Ö8).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri çocuklarda görülmesi istenen olumlu davranış değişikliklerini hemen olmasa da zamanla gözlemlediklerini, bunun çocukların gelişim özelliklerine göre de farklılaştığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bazen etkinlik uygulamalarının hemen sonrasında, bazen de birkaç hafta sonrasında farklılaşma yaşanabiliyor. Aslında her birinin gelişim düzeyine göre değişebiliyor bu... Bunu kısa sürede gözlemek mümkün değil, çünkü çocuk öğrendiği davranışı bir defa sergileyip daha sonra terk edebiliyor, daha sonra tekrar yapıyor. Fakat ailelerden aldığımız dönütler çok mutlu edici türden... Etkinlik uygulamaları sonunda yapılan değerlendirmelerle çocukların konuyu anlayıp anlamadıklarını ölçebiliyor, uygulama esnasında ise yeteneklerini gözlemleyebiliyorum. Çocukların davranışlarında hemen olmasa bile zamanla olumlu davranış değişikliği görebiliyorum. Mesela, birbirlerine ‘Neden böyle davranıyorsun? Öğretmenimiz bunun iyi olmadığını anlatmıştı’ demeleri dikkatimden kaçmıyor. Takipteyim.” (Ö2, Ö3, Ö6).

Yukarıda ki açıklamalardan yola çıkarak 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin öğrenci davranışlardaki farklılaşmanın, çocukların gelişim özelliklerine ve zaman içerisinde değiştiğini gözlemledikleri söylenebilir.

Öğreticilerin Derslerin Etkinlik ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Öneri ve Teklifte Bulunmalarına İlişkin Bulgular

Yedinci alt problemde “Öğreticilerinin derslerin etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleri var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri aşağıda verilmiş ve değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, hikâyelerdeki görsellerin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Çocukların okuma yazma bilmediklerinden dolayı yazılı metinlerin okunup geçildiğini, bu nedenle de zihinlerinde fazlaca yer etmediğine bağlamışlar, görsellerin zenginleştirilmesini ve bu sayede çocuğun anlatılan hikâyeyi zihninde canlandırmasına katkı sağlayacak etkinlik uygulamalarının düzenlenmesini gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir. öneride bulunmaktadır. Ayrıca kesme, yapıştırma, renkli ve çizgili resimlere daha fazla yer verilmesini, özellikle 6 yaş için daha gerçekçi resimlerin kullanılmasını önermektedirler. Öğreticiler farklı materyallere dini ve milli kahramanların çizgi ve resim çıkartmalarının da basılmasını önermektedir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin bu konu hakkındaki önerileri şu şekilde özetlenmiştir:

“Hikâyeler sadece yazılı değil, daha büyük resimlerle çocuğun zihninde tasvir etmesine imkân sağlayacak şekilde görsel içeriklerle desteklenerek sunulmalı. Etkinlik kitabının daha çok kesme yapıştırma ve ilgi çekici renkli ve çizgili resimlerle desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Ö1, Ö4).

“Öğretici etkinlik kitaplarında değerlerin anlatılmasına ilişkin çok sayıda hikâyeye yer verilmiş. Bunları biz okuyoruz çocuklar dinliyor. Yani çocuklar pasif kalıyor. Hikâyelerin işlem öncesi dönemde olan çocuklara yazılı olarak sunulmasını uygun bulmuyorum. Bunun için hikâyeler çizgi film veya animasyonlarla anlatılan sesli ve görüntülü materyallerle desteklenebilir.” (Ö3, Ö4).

“Yüz boyama çalışmalarında çocuklar Ertuğrul Gazi, Batman, Süpermen vb. bir kahraman olmak istiyor. Dini ve milli kahramanlarımızdan oluşan bir katalog hazırlanıp çocuklara sunulmalı. Belki konumuzla alakalı değil ama dini ve milli kültürümüze ait bu kahramanların resim çıkartmaları çocukların çanta, kalemlik, suluk gibi malzemelere de basılmalı.” (Ö6, Ö7).

“Renkler ve şekiller her zaman çocukların ilgisini çekiyor. Bu nedenle değerlerin kazanımına yönelik sunulmuş hikâyelerin renk seçimi ve şekil uyumuyla desteklenmesi gerekir. Ayrıca 6 yaşa yönelik daha gerçekçi görseller hazırlanabilir.” (Ö5, Ö9).

Söz konusu Kur’an kursu öğretmenleri etkinlik kitabının adapla ilgili konularda her bir yaş grubuna yönelik, bir sonraki yaş döneminde tekrar etmeyecek şekilde genişletmeler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretici görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Genel olarak kitabın içeriği güzel fakat adapla ilgili bazı konularda eksiklikler mevcut. Bu noktada her bir yaş grubuna yönelik genişletmeler yapılmalı.” (Ö8).

Bahsi geçen Kur’an kursu öğretmenleri, programın daha çok 5 ve 6 yaş grubunu aktifleştirdiğini ancak 4 yaş grubunu pasif bıraktığını belirtmişlerdir. Bu nedenle programın kendi arasında 4, 5 ve 6 yaş için ayrı ayrı planlanmasını ve ona uygun etkinliklerle yeniden düzenlenmesi gerektiğini, özellikle 4 yaş grubu için daha basit, yapılabilir ve anlaşılabilir etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca karma sınıflarda 4 yaş çocuklarını 6 yaş çocuklarının yanına katarak grup çalışmalarıyla çözüm ürettiklerini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin bahsi geçen konudaki açıklamaları şu şekildedir:

“Kurslar karma, küçük çocukları büyüklerin arasında dağıtmak zorunda kaldık. Bu sayede küçükler büyüklerden etkilenecek öğreniyor ancak kurslarımızın farklı yaş grubuna göre ayrılmasını ve etkinlik kitaplarının ona göre düzenlenmesini gerekli görüyorum. Kursu kayıta 6 yaş son sınır. Bu yaş çocuklarına yönelik uygulamalarda zorlanmıyoruz. Fakat daha küçükler için (4 yaş) programa daha basit ve yapılabilir etkinliklere yer verilmeli. Aslında farklı programlar olmalı ve sınıflar da buna göre düzenlenmeli.”(Ö1, Ö10).

Öğreticiler arasında programın sadece 5 ve 6 yaş grubuna uygulanıp 4 yaş grubunun programın dışına alınması gerektiğini savunanlarda bulunmaktadır. Öğreticiler bu ifadelerini 4 yaş çocuğunun daha çok kreş kapsamına girdiğine, kendilerini bu noktada bakıcı gibi gördüklerine bağlamışlar ve özetle şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Sadece 5-6 yaş alınırsa çok daha rahat götürülebilir. 4 yaş bakıcılığa giriyor sanki.”(Ö5).

Öğreticiler, ikinci defa kursa kayıt yaptıran öğrencilerin önceki sene yaptığı uygulamaların benzerini tekrar yaptığında çocuğun sıkılmasına neden olduğuna bağlamışlardır. Bu noktada yaz Kur’an kurslarında olduğu gibi bahsi geçen bu kurslarda da kur sisteminin uygulanmasını gerekli görmüşler, her bir kur için farklı değerlerin işlenmesi ve ona yönelik etkinlik uygulamalarının tasarlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin bahsi geçen konudaki açıklamaları şu şekildedir:

“Sınıflar 4, 5 ve 6 yaş şeklinde ayrılıp, her basamağa ayrı ayrı etkinliklerle farklı değerlere yönelik eğitim sunulmalı. Yaz Kur’an kurslarındaki kur sistemi gibi düşünülmeli. 4 yaş çocuğu, 5 yaşında veya 5 yaş çocuğu 6 yaşında kursumuza ikinci defa geldiğinde benzer etkinlikleri tekrar görünce sıkılabiliyor. Her yaş grubuna özel etkinlikler tasarlanmalı diye düşünüyorum.” (Ö2, Ö8).

Öğreticiler, benzer etkinliklerin öğrenci ilgisinin olup olmadığını da sunduğundan, eğer önceki etkinlikte ilgisizlik oluştuysa vazgeçtiklerini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin bahsi geçen konudaki açıklamaları şu şekildedir:

“Benzer etkinlikler geldiğinde önceki etkinliğe ilgi duyup duymadıklarına bakıyorum.”(Ö2).

Söz konusu Kur’an kursu öğretmenleri, hizmet içi eğitim seminerler süresinin yeterli olmadığını ayrıca yerlerine bakacak yardımcı öğretmenleri olmadığından dolayı seminer tarihlerinin eğitim öğretim yapıldığı gün ve saatlere denk gelmeyecek şekilde planlanmasının

daha uygun olacağı önerisinde bulunmuşlardır. Özellikle Kur'an öğrenimine geçildiğinde tekli uygulama yaptıklarında diğer çocukların yalnız kalmasına yerinde bulmadıklarını, yardımcı öğreticilere ihtiyaç duyduklarını bu noktada çocukların pasif kalmaması için bir önlem alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu öğreticiler özetle şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Hizmet içi eğitimler, seminerler uzun süreli olmalı, seminer eğitimini verenler bile yedi yılda öğrendiklerimi bu sürede nasıl vereyim diyor. Hizmet içi eğitim ve seminerler eğitim öğretim saat ve günlerine denk gelmeyecek şekilde planlanmalı, çocukları bırakabileceğim bir yardımcı yok. Her çocuğun algı ve alışışı farklı olduğundan Kur'an eğitimi etkinlikleri toplu değil tekli yapılmalı. Biz tekli yaptığımızda bu sefer de diğer çocuklar hem pasif hem de yalnız kalıyor. İşte bu noktada fahri yardımcı ablalar şart...” (Ö3, Ö4, Ö5).

Bahsi geçen Kur'an kursu öğreticileri, kursların sayısal olarak çoğaltılmasındansa kadrosunda alana hâkim, nitelikli ve kendini bu yaş grubu için yetkin gören öğreticilerin bulunmasını istemektedirler. Ayrıca, çocukların ilgilerine ve dönemsel özelliklerine uygun fiziki ve teknik özelliklere sahip, oyun salonu, yemekhane, spor salonu ve sanat atölyelerinin mevcut olduğu bir binada daha etkin ve verimli olunabileceğini ifade etmişlerdir. Öğreticilerin bu noktadaki görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

“Kursların sayılarını çoğaltmak mantıklı değil; aslında nitelikli, yetkin, alana hâkim öğreticilerden oluşan, fiziki ve teknik özelliklerle donatılmış, materyal sıkıntısının yaşanmadığı birkaç kurs daha çok ses getirir. Öneri değil de olmasını daha doğrusu doğru bulduğum, yaşa göre sınıf ayrımının çok faydasını gördüm. Fiziki şartların iyileştirilmesi, kurslarda sanat atölyeleri vb bölümlerin olmasını isterdim.” (Ö6, Ö7).

Öğreticiler, bazı velilerin kendilerini bakıcı gibi gördüklerinden duydukları üzüntüyü dile getirmişlerdir. Bunun önüne geçilmesi için kurum yönetimleri tarafından velilere yönelik bir takım programlar çerçevesinde hem programın amacının hem de öğreticilerin üstlendiği bu sorumluluğun öneminin anlatılması gerektiğinin yerinde olacağını ifade etmişlerdir. Öğreticilerin bahsi geçen konudaki ifadeleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Veliler ile sıkıntı yaşamadım. Ancak bazı veliler her şeyi bizden bekliyor. Ebeveynler ile hazırlanması veya çalışılması gereken etkinlikler oluyor. Bazı veliler yardımcı olurken bazıları sanki hiç önemsemiyor. Kursa gelen çocuk bu durumda mahzun kalıyor. Kurum yönetimi velileri bir araya getirip onlar içinde seminer falan düzenlese, çok faydalı olabilir. Veliler bizi bakıcı yerine

koyuyor. Seneye de bakmanız için size vereceğim diyor. Statümüz öğretmenler gibi olmalı, MEB okul öncesi kurumlarında olduğu gibi yardımcı ablalarımız olmalı.”(Ö2, Ö7).

Öğreticiler, bahsi geçen kurslarda istihdam edilecek öğretmenlerin gönüllülük esasıyla görevlendirilmesini istemektedirler. İstihdam edilmeden evvel okul öncesi eğitim ve çocuk gelişimine yönelik deneyimleri bulunmayan öğretmenlerin staj niteliğinde uygulama eğitiminden geçirilmesini önermektedirler. Sadece dini eğitime yönelik bilgi sahibi olmanın yeterli olmadığını, okul öncesi eğitim uygulamalarının da bilinmesi gerektiğini bu nedenle İlahiyat fakültelerinde 4-6 yaş grubuna yönelik eğitim derslerinin konulmasını gerekli görmektedirler. Böylelikle daha yetkin ve nitelikli öğretmenlere sahip olunacağını ifade etmektedirler. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“4-6 yaş grubu kurslarda görev alacak öğretmenlere yönelik görev öncesinde bir kurs deneyimine sahip olması için hem deneyimli öğretmenlerle hem de öğrencilerle birebir iletişime geçilerek tecrübe kazanabilecekleri bir programdan geçirilebilir. MEB ile işbirliği çerçevesinde 4-6 yaş öğretmenleri okul öncesi sınıflarında veya hali hazır kendi kurslarımızda staj niteliğinde uygulama eğitimlerinden geçirilebilir. Etkinliklerin uygulanması noktasında anaokulu öğretmenleri ile 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenleri arasında kolektif çalışmalar yapılmalı. Okul öncesi öğretmenlerinin de istihdam edilmesi sağlanabilir. İlahiyat fakültelerinde 4-6 yaş grubuna yönelik eğitim dersler konulsun. 4-6 yaş kurslarında hem ilahiyat eğitimi hem de okul öncesi veya çocuk gelişimi eğitimine yönelik pedagojik formasyon sahibi öğretmenler istihdam edilmeli. Kesinlikle ikisi bir arada olmalı.” (Ö1, Ö5, Ö8, Ö9).

“4-6 yaş grubunda çalışmak için mecburi tutularak seçilmesin, gönüllülük esas olsun. Bu konu ile ilgili en azından bir çaba olsun.”(Ö2).

4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenleri, motivasyona çok ihtiyaç duyduklarını bu nedenle DİB’in bahsi geçen kurslarda çalışan öğretmenlere yönelik teftiş değil teşvik niteliğinde yaklaşarak sorunlarının dinlenmesini, göreve yönelik hareket kazandıracak konuşmaların yapılmasını önermektedirler. Ayrıca bahsi geçen yaş grubunda ilk defa çalıştıklarını, eksikliklerinin olduğunu, zaman zaman psikolojik sağlıklarının olumsuz etkilendiğini belirtmişler bu anlamda çocuklara yönelik yaklaşımlarda kendilerine rehberlik edebilecek pedagoğlarla ayda bir defa da olsa düzenli olarak iletişime geçmek istediklerini ifade etmektedirler. Öğreticilerin bu konudaki ifadeleri özetle şu şekildedir:

“Diyanetten farklı birileri gelip kurs kurs gezip öğreticilerin problemlerini dinlemeli. En azından bir motivasyon konuşması yapabilirler. Başkanlıktan tanımadığımız farklı yüzler bizi teftiŖe değil, eksiklerimizi dinlemeye gelmeli. Motivasyon açısından buna ihtiyacımız var.”(Ö4, Ö5).

“Program çocukların sağlığını düŖündüğü kadar bizim de sağlığımızı düşünmeliydi. Hoca arkadaşımın dersten ağlayarak çıktığına şahidim. Bu anlamda çocuklara yönelik yaklaşımlarımızda bizlere rehberlik edecek Pedagoglara ihtiyaç duyuyoruz. Bu ayda bir defa da olsa olur.”(Ö6).

2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur’an kursları uygulama esasları kapsamında “4-6 yaŖ grubu öğrencilerine yönelik din eğitimi verilen Kur’an kurslarında, PDR öğretmenlerinin görev aldığı illerde, 4-6 yaŖ grubu kurslarında ihtiyaç olması halinde öğreticinin talebi, ilgili müftünün de onayı ile PDR öğretmeni rehberlik yapabilecektir” maddesi yer almaktadır. Yapılan görüşmelerde öğreticilerin, başkanlığın böyle bir hizmeti olduğunun bile farkında olmadıkları tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz bu bulgular Yağcı (2018) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Yağcı’nın (2018) çalışmasında öğreticilerin ihtiyaçlar doğrutusunda bir psikoloğun yardımına gereksinim duydukları, bu gereksinimin kurum tarafından karşılanmasının eğitim öğretim faaliyetlerine kalite kazandıracağını belirtmişlerdir.

ÖĞreticiler, çocukların cep telefonları başta olmak üzere TV, bilgisayar, tablet gibi cihazlarla vakit geçirmelerini teknolojik çağın gerekliliklerine bağlamışlardır. Bu noktada teknolojik cihazlar üzerinde çocuk etkiliklerinin tasarlanmasını, bu sayede hem çocukların ve ailelerin bu kurslara yönelik ilgilerinin artırılacağını, hem de sağlıklı teknoloji kullanımına yönelik çocuklara rehberlik edilebileceğini ifade etmektedirler. Ayrıca, Diyanet TV üzerinden 4-6 yaŖ grubuna yönelik yapılmakta olan yayınların artırılmasını, ülke genelinde bu kursların farklı ve başarılı çalışmalarına yer verilebileceğini, mevcut kaynaklara karne, teşekkür belgesi vb eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. ÖĞreticilerin görüşleri özetle Ŗu Ŗekildedir:

“Diyanet TV, 4-6 yaŖ grubu ve etkinlik uygulamalarına yönelik bir yayın yapabilir. Mesela, ülke genelinde yapılan farklı çalışmalara yer verilebilir. TRT’deki okçuluk programı bizim çocuklarımıza etki ediyor. Çocuklar yönelik bu tarz etkinlikler kendi kanalımızda da yer bulmalı. Çocuklarımızın çoğu TV, bilgisayar, tablet ve özellikle ebeveynlerin cep telefonları gibi bir araçla zaman geçiriyor. Buna yönelik teknolojik cihaz etkinlikleri tasarlanabilir. Bu sayede hem çocukların ilgilerine dokunulmuş olur hem de kurslarımızda teknoloji kullanımına yönelik çocuklara rehberlik de edilebilir.(Ö3, Ö10).

“Başkanlığımız eğitim setleri daha geniş çaplı ve ayrıntılı olmalı. Bu setlerin içerisinde karne, teşekkür belgesi vb. evrakların bulunması gerektiğini düşünüyorum.”(Ö2).

Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerde Bulunmalarına İlişkin Bulgular

Sekizinci alt problemde “Öğreticilerin 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetleri var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümandan ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 6. *Ankete Katılan Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerine İlişkin Bulgular*

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	32	91.4
Hayır	3	8.6

Tablo 6’da görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerine ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 32’sinin (%91.4) evet, 3’ünün (%8.6) ise hayır cevabını verdikleri görülmektedir. Öğreticilerin çoğunluğunun kendilerini geliştirme ve güncelleme ihtiyacı hissettikleri ve buna yönelik en az bir faaliyet içinde oldukları görülmektedir.

4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretici ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sonucu görüşlere bakıldığında, 4-6 yaş grubu çocukların eğitimine yönelik daha çok kendilerine katkı sağlayacak kitap, dergi ve makale okuyarak eksikliklerini gidermeye çalışmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada gerek DİB’ in yayınlarını gerekse farklı kurumların çocuk gelişimi odaklı yayınlarını takip etmekte, sosyal medya üzerinden çocuk gelişimine ve etkinlik uygulamalarına yönelik video izlemekte olduklarını belirtmişler, bahsi geçen yaş grubunda tecrübe kazanmış kişilerle istişare edip, uzman görüşlerine başvurduklarını ifade etmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“4-6 yaş çocukların eğitimine yönelik katkıda bulunan hocalarımıza ait çeşitli videolar (Fatma Kotan) ve pedagoğlara (Adem Güneş) ait kitaplarla eksik olduğum hususları gidermeye çalışıyorum. Gelişim odaklı yayınları takip

etmekle birlikte, İnteraktif olarak da günceli takip etmeye çalışıyorum. Ders öncesinde anlatacağım (İşleyeceğimiz) konular veya yapacağımız etkinliklerle alakalı kitap okuma (Hatice Kübra Tongar) ve video izleme desteği alıyorum. Bu noktada kaynağı başkanlığımıza ait yayınlardan olmasına dikkat ediyorum. Gerek başkanlığımızın gerekse farklı yayınların çocuk gelişim ve eğitime yönelik kitap ve dergilerinden yararlanıyorum. Ayrıca 4-6 yaş dünyasına yönelik sosyal medya hesaplarını da takip ediyorum.”(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4).

“Diğer ana sınıfı etkinlik videolarını sık sık izliyorum. 4-6 yaş grubuna yönelik kitaplardan ve bu yaş grubuna uygun videoları izleyerek dersime katkı sağlamaya çalışıyorum. Bu alanda tecrübeli arkadaşlarla istişareye başvuruyorum. Ayrıca okul öncesi dönem eğitimi ve çocuk gelişimi üzerine yazılmış makale, dergi, kitap vb. yayınları takip ediyorum. Özellikle etkinlik uygulamalarına yönelik videolarla kendimi destekliyorum. Öğrencilerime daha etkili ve eğlenceli eğitim ortamı sunabilmek için 4-6 yaş eğitime dair kitap okuyor ve videolar izliyorum. Özellikle uzman görüşlerine başvuruyorum.”(Ö5, Ö6, Ö7, Ö9).

4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinden bazıları kendilerini geliştirmeye yönelik yukarıda anlatılanlara ek olarak uzaktan eğitim veya örgün eğitim imkânlarından faydalanarak çocuk gelişimi bölümünü okumakta, bu alanda bilimsel çalışmalar yapmakta, hem kurum içi hem de kurum dışı kişilerle fikir alışverişinde bulduklarını ifade etmektedirler. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Uzaktan eğitim ile çocuk gelişimi bölümünü okuyorum.”(Ö1).

“Örgün olarak çocuk gelişimi okuyorum. Bu sayede okuldaki hocalarımla görüşüp, karşılaştığımız sorunlara daha kısa zamanda çözüm üretebiliyorum. Okul öncesinde çalışan arkadaşlarımla da istişare ediyor, gerekli yayınlardan istifade ediyorum.”(Ö2).

“Hem kurum içindeki hem de farklı kurumlardaki arkadaşlarla fikir alışverişinde bulunuyorum.”(Ö3).

“Çocuk gelişimi bölümünde okuyorum. Gerekli gördüğüm konuyu araştırmadan hareket etmemeye özen gösteriyorum.”(Ö4).

“4-6 yaş grubu çocukların eğitim-öğretimi hakkında yüksek lisans tez çalışması hazırlıyorum.”(Ö8).

Anket sonuçları ile yarı yapılandırılmış mülakat sonuçları karşılaştırıldığında 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin bahsi geçen çocukların eğitim öğretimine dair kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler içinde buldukları söylenebilir.

Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitim Kursu ve Seminerlerin Yeterliliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Dokuzuncu alt problemde “Öğreticiler hizmet içi eğitim kursu ve seminerlerin yeterliliği hakkında neler düşünmektedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümandan ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 7. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Uygulamalarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Kursu Almalarına İlişkin Bulgular

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	23	65.7
Hayır	12	34.3

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin etkinlik uygulamalarına yönelik hizmet içi eğitim alma oranları oldukça yüksektir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin etkinlik uygulamalarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 23’ünün (%65.7) hizmet içi eğitim aldıkları, 12’sinin (%34.3) ise hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Bu durumda DİB’in söz konusu kurslarında verilecek eğitime yönelik öğretmenlerin eksikliklerinin olduğunu göz önünde bulundurarak bu ihtiyacı hizmet içi eğitimlerle gidermeye çalışmakta olduğu söylenebilir. Araştırmamız çerçevesinde hizmet içi eğitim seminerlerine öğretmenlerin çoğunun katıldığı görülmektedir. Katılmayanların çoğunluğunu ise geçici olarak görevlendirilmiş (6 öğretici) öğretmenler oluşturmaktadır. Geçici olarak görevlendirilmiş öğretmenlerin ihtiyaçları ise il ve ilçe müftülüklerince düzenlenen kısa süreli seminerler veya mutakat toplantıları aracılığı ile karşılanmaktadır.

DİB tarafından en son 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimlerinin nitelikli ve verimli olmasını sağlamak ve bahsi geçen kurslarda vazifeli öğretmenlerin becerilerini artırmak hedefiyle 4/B Sözleşmeli 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerine yönelik Antalya/Manavgat'ta 9-17 Ocak 2019 tarihleri arasında 9 gün süreli “Hizmet İçi Eğitim Semineri” gerçekleştirmiştir. Bahsi geçen seminere 644 personel katılmıştır. İki dönem olacak

şekilde planlanan eğitim seminerlerinin ikincisini ise 19 Ocak 2019 tarihinde 650 personel ile başlatmış olup, 27 Ocak 2019 tarihinde sona erdirmiştir. Hizmet İçi Eğitim seminerleri süresince, "Yaygın Din Eğitimi Kurumu Olarak 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, Çocuk İstismarının Önlenmesi ve Mahremiyet Eğitimi, Okul Öncesi Dönemde Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yaklaşım, Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımları ve Din Eğitimi, Erken Çocuklukta Dini ve Ahlaki Gelişim, Okul Öncesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Okul Öncesi Eğitimde Oyun ve Oyun Tasarımı, Okul Öncesinde Eğitimde Özel Öğretim Metotları, 4-6 Yaş Grubu Dini Bilgiler Eğitimi ve Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişim" gibi konularda DİB' in üst düzey yöneticileri ile üniversitelerden alan uzmanı öğretim üyelerinin katılımı ile eğitimler gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında ayrıca 4-6 yaş Grubu Kur'an Kursu Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar (Değerlendirme/Teklif ve Öneriler) başlığıyla atölye çalışmalarına yer verilmiştir. (DİB, Eğitim Hizmetleri, 2019).

DİB, 2013- 2019 yılları arasında 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerine yönelik olarak 7 hizmet içi eğitim semineri gerçekleştirmiştir. Bu toplu çalışmalar;

1. 09-22 Eylül 2013'te Manisa Eğitim Merkezinde
2. 13-21 Ağustos 2014'te Afyonkarahisar/Sandıklı'da,
3. 24-28 Mayıs 2015 tarihlerinde Afyonkarahisar/Sandıklı'da,
4. 24-28 Ağustos 2015'te Rize Eğitim Merkezinde,
5. 22 Ocak- 3 Şubat 2018 tarihleri arasında Antalya/Manavgat'ta,
6. 9 Ocak- 17 Ocak 2019 tarihleri arasında 1.dönem Antalya/Manavgat'ta,
7. 19 Ocak-27 Ocak 2019 tarihleri arasında 2.dönem Antalya/Manavgat'ta olmak üzere düzenlenmiştir. Bu toplu çalışmalara katılan öğretici sayısı toplam 2250'dir.

Söz konusu öğretmenler, toplu çalışma eğitimlerinin yerinde ancak kısa süreli olduğunu ve bu sebepten yetersiz kaldığını, fakat seminerler sayesinde farklı yerlerden öğretmenlerle tanışma imkânına kavuştuklarını belirtmişlerdir. Önyargıyla gelmiş kişilerle bir arada olmak istemediklerini ve bu nedenle istekli olarak gelen öğretmenlere yer verilmesini, seminerlerde kendilerini ön plana çıkarmaya çalışıp eğitim ortamını kaynatan kursiyerlere engel olunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğreticiler hizmet içi eğitim kurslarında bilgiden ziyade uygulamaya ağırlık verilmesini, yaparak ve yaşayarak eksikliklerini giderebilecekleri bir ortamın sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, özellikle daha önce okul öncesi ve çocuk gelişimi alanlarında eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmamış öğretmenler için hizmet içi eğitim kurslarının tek sefere mahsus olmadan, tekrarlanarak verilmesi

gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin hedef grubun eğitim programı uygulamalarına yönelik yalnız kalmamaları açısından önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“4-6 yaş grubu Kur’an kurslarına yönelik hizmet içi eğitime katıldım. Çokta faydalı oldu. Ancak kısa süreli olduğundan yetersiz kalıyor. Öğreticilerin 4-6 yaş grubuna yönelik daha uzun eğitimden geçmesinden yanayım.”(Ö1).

“Hizmet içi eğitimden çok istifade ettim. Birde şu gereksiz konuşmalarla, ben şunu yaptım, ben bunu yaptım diyerek zamanı boşa harcayanlar olmasa...”(Ö2).

“Hizmet içi eğitimden faydalandım. Zaten hazırlıklı gitmişim. Bir de orada pekiştirme olunca, gayet doyurucu oldu.”(Ö3).

“Hizmet içi eğitimin ders işlenişine yönelik teknikler konusunda çok faydası oldu. Ayrıca çeşitli yerlerden gelen arkadaşlarla istişare etmek ayrı bir güzellik kattı.”(Ö4).

“Hizmet içi eğitime katılım konusunda arkadaşların istekli olanlarına öncelik verilmeli diye düşünüyorum. Ön yargıyla gelmiş, tartışmaya açık kişilerle bir arada bulunmak çok yorucu oluyor.”(Ö5, Ö6).

“Hizmet içi eğitim kurslarında bilgiden ziyade uygulamaya ağırlık verilirse çok daha faydalı olur diye düşünüyorum. Zaten kılavuz kitaplardan okuyarak bilgilenebiliyoruz. Özellikle daha önce okul öncesi ve çocuk gelişimi alanlarında eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmamış öğretmenler için hizmet içi eğitim kurslarının tek sefere mahsus olmadan, tekrarlanarak verilmesinden yanayım.” (Ö7, Ö8, Ö9).

“Hizmet içi eğitim kursları kalabalık oluyor. Bizlere sınıf ortamında yaparak ve yaşayarak öğreneceğimiz imkânlar sunulursa daha faydalı olacağına inanıyorum.”(Ö10).

4-6 grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında öğretmenler, hizmet içi eğitim seminerlerinin faydalı ancak kısa süreli oluşu, istekli olanlara öncelik verilmemesi, gereksiz konuşmalarla zamanı harcayanlara müdahale edilmemesi gibi problemlerin bilinmesini istemektedir. Ayrıca atölye çalışmalarında karşılıklı diyalogların faydası olmakla birlikte uygulamalı eğitime ağırlık verilip, kendi kursunda ne yapacağını daha açık öğrenebileceği, yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı sunulmasının ve bu eğitim seminerlerinin tekrarlanmasının gerekliliğine işaret etmişlerdir. Öğreticiler hizmet içi eğitim

seminerlerinin 4-6 yaşa yönelik belirli bir farkındalık oluşturduğunu, mesleki gelişimlerine katkı sağladığını ancak 4-6 yaş grubunda çalışacak öğretmenler için bunun yeterli olmayıp, öğretmenlerin uzun süreli eğitimlerden geçmesinin daha yararlı olacağını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin hizmet içi seminlere önyargıyla ve kurumun görevlendirmesiyle zoraki katılımının önüne geçilmesi gerektiği, seminerlerin öğretmenlerin karşılaştıkları problemlere çözüm üretecek vasıfta pratik ağırlıklı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretmenlerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Farklı Kurumlarla İşbirliği ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular

Onuncu alt problemde “Öğretmenler 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine yönelik farklı kurumlarla işbirliği ve fikir alışverişinde bulunmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümandan ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretmeni görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 8. *Ankete Katılan Öğretmenlerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Resmi/Özel Anaokulu İle İşbirliği Yapma ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular*

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	20	57.1
Hayır	15	42.9

Tablo 8’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş çocukların eğitim öğretimine yönelik resmi/özel anaokulu ile işbirliği yapma ve fikir alışverişinde bulunma durumuna ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 20’sinin (%57.1) evet, 15’inin (%42.9) ise hayır cevabını verdikleri görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin çoğunluğunun çocuklara yönelik verilecek eğitim uygulamalarına ilişkin eksikliklerini diğer kurumlarda çalışanlarla fikir alışverişinde bulunarak karşılamaya çalıştıkları söylenebilir.

Yarı yapılandırılmış mülakat sonucu 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinden bazılarının bahsi geçen yaş grubuna yönelik uygulanacak eğitim ile alakalı kurum içi ve kurum dışında uzman kişilerle birebir fikir alışverişinde bulunmakta oldukları, bazı öğretmenlerinde süreli yayınları takip ederek yeni fikirlere ulaşmakta oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Örgün olarak çocuk gelişimi okuyorum. Bu sayede okuldaki hocalarımla görüşüp, karşılaştığımız sorunlara daha kısa zamanda çözüm üretebiliyorum.

Okul öncesinde çalışan arkadaşlarımla da istişare ediyor, gerekli yayınlardan istifade ediyorum.” (Ö2).

“Çok daha etkili ve başarılı olmak adına okul öncesinde çalışanlarla görüşüyorum. İnternet ortamından da bu konuda destek alıyorum.”(Ö3).

“Hem kurum içindeki hem de farklı kurumlardaki arkadaşlarla fikir alışverişinde bulunuyorum.”(Ö3).

“Bu alanda tecrübeli arkadaşlarla istişareye başvuruyorum. Ayrıca okul öncesi dönem eğitimi ve çocuk gelişimi üzerine yazılmış makale, dergi, kitap vb. yayınları takip ediyorum. Özellikle etkinlik uygulamalarına yönelik videolarla kendimi destekliyorum.”(Ö6).

“Öğrencilerime daha etkili ve eğlenceli eğitim ortamı sunabilmek için 4-6 yaş eğitimine dair kitap okuyor ve videolar izliyorum. Özellikle uzman görüşlerine başvuruyorum.”(Ö9).

Çalışma grubundan elde edilen veriler ile araştırmamızın veri kaynaklarından elde edilen görüşler birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin bahsi geçen yaş grubunun eğitime yönelik resmi/özel anaokulu ile işbirliği yapma ve fikir alışverişinde buldukları söylenebilir.

Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular

On Birinci alt problemde “Öğreticiler etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde bulunmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak verilmiş ardından yazılı dokümandan ve yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 9. Ankete Katılan Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik Ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Bulgular

Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Evet	29	82.9
Hayır	6	17.1

Tablo 9’da görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde

bulunmalarına ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında 29'unun (%82.9) evet cevabını, 6'sının (%17.1) ise hayır cevabını verdikleri görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin çoğunluğunun 4-6 yaş grubu etkinlik kitabından başka kaynaklara ihtiyaç duyduklarını ve bu kaynaklardan istifade ettiklerini söyleyebiliriz.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, uyguladıkları farklı etkinliklerin özellikle adapla ilgili konulardan olmasına özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Konunun anlaşılması noktasında etkinlik kitabının yetersiz kaldığı yerlerde ve dersin sıkıcı geçmemesi için kendilerini zorunlu hissettiklerini bu nedenle de farklı çizgi, boyama çalışmaları ve beceri etkinliklerine ağırlık verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

"Elbette farklı etkinlik uygulamalarından yararlanıyorum. Özellikle adapla ilgili konulardan olmasına özen gösteriyorum. Etkinlik kitabı dışında, işlenen konunun daha net anlaşılması için konuyla alakalı boyama ve diğer sanat etkinlikleri ile etkin öğrenmelerini sağlıyorum."(Ö1).

"Kitabımız konuyu destekleyecek uygulamalar yönünden de çok yeterli değil. Kesme-yapıştırma vb. birçok etkinlik için ders kitabımız yetersiz kalıyor. Ayrıca ders kitabındaki resimler renksiz ve küçük olduğu için işlenen konuyla ilgili internet ortamındaki diğer resimlerden yararlanıyoruz. Bu noktada zaman kaybedebiliyoruz."(Ö5, Ö7, Ö9).

"Başkanlığımızın yayınları bizlere zamanında ulaştırılmadığı zaman zorunlu olarak farklı kaynaklara başvuruyorum. Ayrıca, elimizdeki mevcut kitapta birbirini tekrar eden konular var. Çizgi, boyama çalışmaları yetersiz. Dışarıdan kaynak olmadığından dersimiz sıkıcı oluyor. Bu noktada özel setler daha kapsamlı."(Ö2).

"Dışarıdan kaynak kullanıyorum, kullanmazsak dersimiz sıkıcı geçiyor. Çocuklar birbirini tekrar eden etkinliklerde heyecanlı ve istekli değiller. Başkanlığımızın mevcut kaynağında çizgi çalışması, boyama ve beceri geliştirme etkinlikleri çok yetersiz. Daha kapsamlı setler hazırlanmalı."(Ö3).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, öğretici etkinlik kitabı uygulamalarındaki resimlerin çocukların ilgisini çekecek büyüklükte olmadığını bu nedenle çocukların ilgisini çekebilecek büyüklükte olan resimlerle hazırlanmış, müfredata bağlı kalarak ve ilişkilendirerek başka çalışmalara yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretim programının izin verdiği şekilde MEB'in okul öncesi çalışmalarından da istifade ettiklerini, bu noktada daha

çok oyun ve drama etkinliklerinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursları uygulama esasları kapsamında; "4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik din eğitimi verilen Kur'an kurslarında, öğretmenlerimiz MEB okul öncesi eğitimi kapsamında hazırlanan ve programın amaç ve kazanımlarına uygun materyallerden de yararlanabileceklerdir" maddesi yer almaktadır. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

"Ders kitabımızda hazırlanmış olan etkinlik resimleri küçük ve fotokopi ile çoğalttığımızda renksiz çıktılar çocukların ilgisini yeterince çekmediğinden farklı kaynaklardan destek alıyorum" (Ö3).

"Ders kitabımızda hazırlanmış olan resimler renksiz ve küçük olduğu için internet ortamından ve okul öncesi müfredatına uygun etkinliklerden yararlanıyoruz." (Ö4, Ö6).

"Etkinlik kitabı haricinde hikâye ve kavramları işlediğim oluyor. Bunu yaparken daha çok oyun ve drama çalışmaları ile destekliyorum." (Ö9, Ö10).

Söz konusu öğretmenler, milli veya dini özelliğe sahip belirli gün ve gecelere yönelik farkındalık etkinlikleri düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

"Özel gün ve geceler için farkındalık etkinliklerini tasarlıyoruz. Milli, dini bayramlara olabileceği gibi, belirli gün ve haftalara da mümkün olduğunca yer ayırıyoruz." (Ö4).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, bir sonraki yıl ilkokula başlayacak çocuklara yönelikte etkinlik tasarladıklarını ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

"Çocuklarımızın birçoğu önümüzdeki sene birinci sınıfa başlayacakları için normal anasınıfı müfredatında bulunan faaliyetleri de yapmaya çalışıyorum." (Ö7).

"Öğretici kitabının çok yetersiz olduğunu ve konuların sürekli tekrar edildiğini düşünüyorum. Yeterli eğitim almadan ve gerekli düzenlemeler yapılmadan böyle bir eğitimin içinde olmak fazlasıyla yorucu. Vicdanen yeterli olduğumu düşünmek için sürekli yeni arayışlar içindeyim. Yaş grubuna yönelik eğitim faaliyeti düzenleyen olabilecek bütün kurslara gitmeye çalışıyorum. 4-6 yaş çocukları dönemsel özellikleri bağlamında çok özel bir konumda

bulduğundan doğabilecek vebalin farkındayım. İnşallah, daha donanımlı setler hazırlanarak bizlere destek olunur.”(Ö8).

4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenleri ebeveynleri de eğitim faaliyetlerine dâhil edecek haftalık aile katılım etkinlikleri planlayıp uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretici de müfredattaki tüm hikâyeleri tek bir kahramanın başından geçen olaylar ve sonuçları şeklinde tasarladığını, bu şekilde çocukların daha çok ilgisini çektiğini belirtmiştir. Ayrıca bahsi geçen öğretici bu konuda kendi hikâyelerini de yazmaya başladığını ifade etmiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur’an kursları uygulama esasları kapsamında; “4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik din eğitimi verilen Kur’an kurslarında öğretmenler, Başkanlığımız tarafından tavsiye edilmemiş ya da bağlı buldukları Müftülüğün onayı olmayan (öğreticinin kendi hazırladığı materyal hariç) hiç bir yayını kursta bulundurmamalıdır” maddesi yer almaktadır. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Aile etkinlik katılımları düzenliyoruz, o hafta için hangi konulara yer verildiyse, her hafta için ayrı ayrı düzenlenen kâğıtlarla çocuğun aile ile birlikte özetlerden oluşan tekrarlar yapmasını sağlayabiliyoruz.”(Ö1, Ö2, Ö3).

“Hikâyeleri tek bir kahraman seçip, aynı kahramanın başından geçen olaylar ve sonuçları şeklinde okuduğumuz zaman çocuklar daha rahat bağ kurabiliyorlar. Aynı bir çizgi film serisi gibi oluyor. Kendi hikâyelerimi oluşturmaya başladım bile.”(Ö10).

Etkinlik temelli eğitim öğretimi temel alan 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin, kursların fiziksel özellikleri, öğrenciler arasında yaş farklılığı, öğrenci algı seviyeleri ve ilkökula yönelik etkinlik örneklerinin azlığı gibi nedenlerden dolayı, öğretmenlerin ders kitabı haricinde farklı etkinliklere yer verdiği söylenebilir.

Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretici Etkinlik Kitabı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

On ikinci alt problemde “4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin, öğretici etkinlik kitabı hakkındaki düşünceleri nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Soru cümlesine ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat sonucu ortaya çıkan öğretici görüşleri doğrultusunda veriler değerlendirilmeye alınıp yorumlanmıştır.

Bahsi geçen öğretmenler etkinliklerin tamamı hakkında söz konusu olmasa da etkinliğin kendisinin, programda hedeflenen kazanımlara uygun paralellikte olduğunu ancak etkinliklerin kazanımlara ulaşılma noktasında, görsel zenginliğin artırılması ve kullanılan kavramlarda öğrencinin yaş seviyelerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı

etkinliklerin verilen süreye sığmayacak kadar uzun olmasının çocukların dikkatini dağıttığını, bu nedenle de çocukların bireysel yeteneklerini sergilerken etkinliğin yarım kaldığını, bunun ise çocukları olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ezbere ve melodiye dayalı uygulamalardan daha sağlıklı dönütler aldıklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu öğreticilerin belirttiği görüşler aşağıda özetlenmiştir:

“Etkinlikler tüm çocukların seviyesine uygun olmadığı gibi etkinliklerdeki görseller yeterli olmadığını düşünüyorum. Görseller çok küçük parçalardan oluşuyor, bu çocuk için dikkat çekemeyebiliyor. Görseller hem renklendirilmeli hem de büyültülmeli. Bütün yaş grupları için etkinliklerin kazanımlara ulaştırdığından bahsedemem, 4 yaş çocuğu ile 6 yaş çocuğu aynı değil. Etkinliğini bitirmeden kurs servisi veya ebeveynleri çocuğu almaya geldiğinde, çocuğun morali bozulabiliyor. Annesine neden geç gelmedin? Daha etkililiğimi bile bitirmedim... Diyen çocuklar gördüm.”(Ö1, Ö3, Ö4, Ö9).

“Etkinlik kitabındaki ezber, dua, ilahi vb uygulamalarda diğer uygulamalara nazaran daha sağlıklı sonuçlar alıyorum. Dönütlere baktığımda daha kalıcı olduğunu söyleyebilirim.” (Ö3, Ö4).

Öğreticilerin ifadelerinden yola çıkarak 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrenmeyi kolaylaştırarak temellendirmek ve kurslardaki başarıyı arttırmak adına, her yaş grubu için ayrı ayrı tasarlanmış, görsel zenginliği artırılmış daha büyük ve renkli resimlerle desteklenmiş, bir ders saati içinde bitirilebilecek ve birbirinin tekrarı olmayan etkinlik kitapları hazırlanması gerekmektedir.

4-6 yaş grubu öğretici etkinlik kitaplarında her bir etkinliğin başında konunun hangi yöntem ve tekniklerle işleneceği, hangi materyallerin kullanılacağı, kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığının anlaşılması için konu bitiminde hangi değerlendirme sorularının kullanılacağına kadar belirtilerek öğreticilere yol gösterilmiştir. Öğreticilerin bazıları öğretici etkinlik kitaplarının dersi işlemede yol gösterici olduğunu ancak öğrencilerin yaş seviyelerini göz önünde bulundurduklarında her öğrencinin aynı yöntem ve teknikle anlamadığını bu sebepten farklı öğrencilere ya belirlenen stratejilerden başka teknikler denediklerini ya da tüm öğrencilerin katılımını sağlayarak sonuca götürecek etkinlikleri seçerek bir eleme yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Kursumuza kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerini göz önünde bulundurarak hem maliyeti düşük materyalleri kullanıyor hem de her öğrenci tarafından kolay ve yapılabilir olan etkinlikleri uygulamayı tercih ediyorum. Bu nedenle bazı etkinlikleri seçerek elemek zorunda kalıyorum.”(Ö3, Ö4).

“Çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak uygulanacak etkinliğin derse ayrılan süre için yeterli olup olmadığına dikkat ediyorum. Çünkü etkinlik yarım bırakılıp tamamlanmadan gittiklerinde, ertesi gün devam edilse bile kazanıma yönelik bağlantı kopabiliyor. Bu nedenle daha çok basit, ders süreci içerisinde yapılabilir etkinlikleri kullanmaya dikkat ediyorum.”(Ö7).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamalarda kullanılan görsellerin konuya uygun ancak az kullanıldığından katkı sağlamakta yetersiz olduğunu, özellikle hikâyelerde daha çok resim kullanılmasını ve dikkat çekici renklerle süslenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Hikâyelerin görselden takip edilebilecek şekilde, öğrenci seviyesine uygun hale getirilerek sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Etkinliklerde kullanılan görseller uygun ama yetersiz. Etkinlik uygulama sürecinde çocukların kendi ifadelerini oluşturabilmeleri ve öğrenmeyi daha kalıcı hale getirebilmeleri için görseller zenginleştirilmeli. Hikâyeler sadece yazılı değil, daha büyük resimlerle görsel olarak sunulmalı olmalı.” (Ö1).

“Hikâyeler görsel olarak çok zayıf, yeterli değil. Çocuklara görselden yola çıkarak hikâyeye yönelik çıkarımlarda bulunacakları bir imkân sunulmalı, bu sebepten hikâyelerin görselleri artırılmalı. Algı kanalları açık tutulmalı, hem görmeli hem de işitmeli... Yani bizler hikâyeleri okurken işittiklerini görebilmeliler. Tam öğrenme yapabilmelerine bu şekilde daha çok yardımcı oluruz diye düşünüyorum.”(Ö8, Ö9).

“Hikâyelerin işlem öncesi dönemde olan çocuklara yazılı olarak sunulmasını uygun bulmuyorum.”(Ö4)

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin, kitapların görsel olarak daha zenginleştirilmesini istedikleri söylenebilir. Özellikle çocuklara yönelik duyduklarını görebilecekleri görsellerle hazırlanmış etkinliklere ihtiyaç duydukları söylenebilir. Öğreticiler çocukların içinde buldukları dönem olarak sembolik ifadeleri dikkate aldıklarını göz önünde bulundurarak etkinliklerin bu yönde hazırlanmasını istemişlerdir. Çocukların herhangi bir nesnenin dikkat çeken yönüne odaklandığı bilindiğinden, öğretmenlerin kitaplardaki görsellerin düzenlenmesiyle ilgili yerinde bir talepte buldukları söylenebilir.

Öğreticiler, öğrencinin seviyesine yönelik her bir yaş grubu için farklı görseller hazırlanması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Çünkü 4 yaş çocuğunun görselden yola çıkarak

yapacağı yorumlama gücü ile 6 yaş çocuğunun yorumlama gücü aynı olmayacaktır. Öğreticiler, 4-6 yaş grubu etkinlik kitabında bu farklılığa dikkat edilmediği yönünde değerlendirmede bulunmuşlardır.

“Etkinlik kitabındaki görseller diğer yaş grupları ile karşılaştırıldığında özellikle 6 yaş grubunun seviyesinin altında kalıyor. Görseller genelde 4 yaş çocuğuna yönelik, bazı 6 yaş çocukları için basit kaçabiliyor.” (Ö5).

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, çocukların bazı kavramları özellikle soyut kavramları ilk defa duyan öğrencileri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kavramları daha önce bir şekilde duymuş ve doğru öğrenmiş öğrencilerin olduğu gibi yanlış öğretmenlerle öğrenmiş çocukların da bulunduğunu belirtmişlerdir. Öğreticiler, çocukların dil gelişimlerini göz önünde bulundurarak sözlü iletişimde ihtiyaç duyacakları kavramları daha doğru ve kalıcı öğrenmelerle öğrenebilmeleri için, kavramlara götürecek ayrıca öğrendikleri kavramları sözlü olarak günlük hayatlarında da kullanabilecekleri farklı ve ilkokulu da destekleyici etkinliklere ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğreticiler bu noktada da öğrenci yaş seviyelerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğreticilerin görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Çocuklar derste kullanılan bazı soyut kavramlara uzak değiller, farklı sosyal çevrelerden bir şekilde duydukları kelimeler olmuş. Ancak somutlaştırmada güçlük yaşıyorlar. Çocuklarımızın okuma yazmayı bilmediklerini göz önünde bulundurduğumuzda, kalıcı etkiler bırakarak kavramları anlaşılır hale getirecek görsellerin ağırlıkta olduğu kavram çalışmalarına yer verilmelidir.” (Ö6)

“Çocuklar gelişim dönemlerinin özelliği dolayısıyla soyut kavramları anlamakta güçlük çekiyorlar. 4-6 yaş Kur'an kursuları programında ise sık sık soyut kavramlarla karşılaşıyoruz.” (Ö2)

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine uygulanan anket sonuçlarına bakıldığında, öğretici kitabındaki etkinliklerin öğrenciler tarafından kolayca anlaşıldığına %65.7'si katıldığını belirtmekteyken, mülakat sonucu yorumlara bakıldığında ise her öğretici tarafından kolayca anlaşıldığını fakat her öğrenci tarafından ise aynı anlaşılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gerekçe olarak ise kullanılan dilin ağır olup okumayı bilmeyen çocuklara hitap edecek sadelikte olmamasına bağlamışlardır. Bu noktada anket verileri ile mülakat sonucu ortaya çıkan veriler arasında bir çelişki olduğu görülmektedir. Mülakat sonucu elde edilen öğretici görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Hikâyelerde destekleme için verilen resimler çok basit ve cansız, çocuk okuma bilmediğinden yazıdan takip edemiyor, biz okuyup onlar dinlediğinde de pasif kalıyorlar. Resimden takip edecek düzeyde değil, dili ağır.” (Ö5).

“Bazı Kur’an kıssaları çocukların anlayacağı şekilde hikâyeye edilmiş ancak yeterli değil. Hem kıssa olarak yeterli değil hem yer verilenler de görsel olarak yeterli değil. Çocuklara görselden yola çıkarak hikâyeye yönelik çıkarımlarda bulunacakları bir imkân sunulmalı, bu sebepten hikâyelerin görselleri artırılmalı. Algı kanalları açık tutulmalı, hem görmeli hem de işitmeli. Yani bizler hikâyeleri okurken işittiklerini görebilmeliler. Hissetmelerine bu şekilde daha çok yardımcı oluruz diye düşünüyorum.”(Ö8, Ö9).

“Gerek etkinlik uygulamalarında (hikâyeye, şiir vb. yöntemlerde), gerekse uygulama sonrası değerlendirme sorularında kullanılan dil sade, yumuşak ve anlaşılır. Her öğretici arkadaşımın rahatlıkla anladığını düşünüyorum, gayet anlaşılır.” (Ö4)

Okuma yazma bilmeyen öğrencilerden oluşan bu yaş grubu için etkinliklerde basit ve anlaşılır bir dil kullanılması veya öğretmenler tarafından öğrencilerin seviyesine indirgenerek aktarılması gerekli gözükmektedir.

Öğreticiler, 4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretici kitabındaki etkinliklerin uygulanmasına yönelik talimatları yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu açıklamaların etkinliği nasıl yapacaklarına dair kendilerine yol gösterdiğini, bu şekilde etkinliği kullanışlı kıldıklarını ve rahatlama hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretici görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Müfredatı rahatlıkla yetiştirebiliyorum. Çünkü etkinlikler konu ve kazanımlara uygun olarak hazır bir şekilde elimizin altında bulunuyor. Bize sadece işlemek kalıyor. Etkinliklerin nasıl işleneceğine dair yapılan yönlendirmeler öğretmenlerin işlerini kolaylaştırır ve destekler nitelikte bu anlamda çok katkı sağlıyor.” (Ö1, Ö3, Ö5, Ö6).

Program kapsamında kaynak olarak Başkanlığımızca 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarına yönelik hazırlanan materyaller esas alınacaktır. Bununla birlikte Başkanlığımızın çocuklara yönelik diğer yayınlarından da imkânlar ölçüsünde faydalanılacaktır. Ayrıca MEB okul öncesi eğitimi kapsamında hazırlanan ve programın amaç ve kazanımlarına uygun nitelikteki materyallerden de yararlanılabilecektir (Kur’an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu) 2018). Öğretim programı etkinlikler için DİB yayınlarını ve ihtiyaç halinde programın amaç

ve özelliklerine uygun olan MEB materyallerinden istifade edilebileceği öngörülmektedir. DİB ve MEB kaynakları dışında başka bir seçeneğin bulunmaması söz konusu öğretmenlerin bir kısmını rahatsız ediyor görünmektedir. Bu konuda öğretici görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Çocukları ilkokula hazırlayacak etkinlikler konusunda kitaplar yetersiz. Kurum özel setleri kullanmamıza izin vermeyince vicdanen rahatsız oluyoruz.”
(Ö8)

“Bazen programın dışına çıkarak ihtiyaca yönelik bazı özel setlerden etkinlik uygulamak istiyorum. Örneğin, ilkokula hazırlayacak ama bizim müfredatımızda olmayan bazı etkinlikler. Fakat kurum yönetimi ile sıkıntı yaşama endişesi taşımıyor değilim. Bir taraftan kurumla yaşanabilecek sıkıntı, diğer tarafta çocuklar...” (Ö9)

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde DİB' in ve MEB' in yayınlarının dışında bir takım özel setlerden yararlanmak istedikleri söylenebilir. Okul öncesi veya çocuk gelişimi alanlarında herhangi bir lisans eğitimi almayan öğretmenlerin bir arayış içinde olmaları bir taraftan eksikliklerini gidermek diğer taraftan ise mesleki gelişimlerine katkı sağlamak gibi bir çabalarının olduğunu söylemek mümkündür. Öğreticilerin çocukları çok daha fazla önemsedikleri, bu kurslara yönelik kendi ilgilerini arttırdıkları ve kaynak konusunda seçeneğin kısıtlanmasının öğretmenlerde motivasyon kaybına sebebiyet verdiği söylenebilir.

4 yaşındaki bir çocuk sonraki eğitim öğretim yılında tekrar kursumuza kayıt yaptırdığında benzer etkinliklerle karşılaşmaktadır. Öğreticiler bu durumu bir zamandan sonra öğrencinin sıkılması ile ilişkilendirmişler ve her bir yaş grubu için farklı bir müfredat altında değişik etkinlikler tasarlanması gibi bir çözüm önerisinde bulunmuşlardır. Ayrıca konuların çok fazla olduğundan, her haftaya bir değer düşecek şekilde etkinlik tasarlanmasını uygun görmüşlerdir. Bu şekilde bir programın daha elverişli olacağını ifade etmişlerdir. Öğreticiler bu konudaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Sınıflar 4, 5 ve 6 yaş şeklinde ayrılıp, her basamağa ayrı ayrı etkinliklerle farklı değerlere yönelik eğitim sunulmalı. Yaz Kur'an kurslarındaki kur sistemi gibi düşünülmeli.”(Ö2)

“4 yaş çocuğu 5 yaşında veya 5 yaş çocuğu 6 yaşında kursumuza ikinci defa geldiğinde benzer etkinlikleri tekrar görünce sıkılabiliyor. Her yaş grubuna ayrı etkinlik tasarlanmalı diye düşünüyorum.” (Ö8)

“Bu yıl ki kitaplar, önceki kitaplarla aynı. Konular da birkaç değişim var ancak hikâyeler aynı, resimler bile aynı.”(Ö10)

“Kursa kayıta 6 yaş son sınır. Bu yaş çocuklarına yönelik uygulamalarda zorlanmıyoruz. Fakat daha küçükler için (4 yaş) programa daha basit ve yapılabilir etkinliklere yer verilmeli. Aslında farklı programlar olmalı ve sınıflar da buna göre düzenlenmeli.”(Ö10)

“Konular çok fazla. Her haftaya bir değer gelecek şekilde hazırlanmalıydı. Daha kalıcı etki bırakmak için hafta boyunca değişik yöntem ve tekniklerle öğrenciye bir değer üzerinde yoğunlaşmış etkinlikler sunulabilir.” (Ö7)

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici programının temel yaklaşımına bakıldığında; Öğretici, programdaki kazanımlardan çocukların ilgi ve ihtiyacına göre seçtiği kazanım için hazırlanan etkinlikleri uygulayacaktır. Bu aşamada öğretici etkinliklerin bir kısmını uygulama dışı bırakabileceği gibi aynı amaca götüren farklı etkinlikler de planlayabilecektir. Esnek Çerçeve Öğretim Programı anlayışına uygun olarak düzenlenmiş bulunan Kur'an Kursları Öğretim Programında (4-6 Yaş Grubu) öğretmenler, çocukların hazır bulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda programda yer alan konulardan hangilerine, ne kadar süre ve düzeyde yer vereceklerine karar verebileceklerdir (Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2018).

Görüşlerine başvurduğumuz öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu programın 5 ve 6 yaş çocuklarına uygun olduğunu ancak 4 yaş çocukları için uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Öğreticiler, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı etkinlik ve kazanımlarının 4, 5 ve 6 yaş basamakları için ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiğini bu şekilde sınıflar karma olsa bile sınıf içerisinde doğabilecek birçok sıkıntının önüne geçilebileceğini söylemişlerdir.

Kursların büyük bir kısmında ayrı sınıflar için yeterli sayı elde edilemediğinden karma eğitime devam edildiği görülmüştür. “Fiziki ortamın uygun, öğrenci sayısının yeterli olması durumunda 4-6 yaş grubu sınıflar aynı yaştaki öğrencilerden oluşturulacaktır” maddesi ile 2018 öğretim programı buna müsaade etmekte hatta bazı kurslarda ayrı sınıf uygulaması yapılmaktadır ancak şartların bu şekilde oluşmadığı tespit edilmiştir. Görüşmelerden elde ettiğimiz bulgulara dayanarak özellikle 4 yaş grubu etkinlik ve kazanımlarında genel bir sadeleştirilmeye gidilmesini gerektiği söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamalar, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri tarafından anket formu ve mülakat formundaki ölçütlere göre cevaplanmış ve verilen cevaplar doğrultusunda araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmada alt problemlere ait elde edilen bulgular çerçevesinde ulaşılan bu sonuçlardan hareketle 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının işlerlik kazanması, etkinliklerin programda belirtildiği şekilde uygulanabilmesi ve istenilen verimin elde edilebilmesi için sonuçlar alt başlıklar halinde aşağıda belirtilmiştir.

Etkinliklerin Yapısı Hakkında Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Sınıf ortamının oyun salonu ile iç içe olmasının öğrenci dikkatinin dağılıp dersi sabote etmesinde, derse karşı motivasyonlarını düşürmesinde ve istenmeyen davranışları sergilemesinde olumsuz etki oluşturduğu bu nedenle de öğretmenlerin sınıf yönetiminde sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre böyle bir sınıf ortamında verimli ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Kurslarda sınıf ortamından ayrı açık ve kapalı oyun alanlarının bulunmasının zorunlu bir ihtiyaç olduğu saptanmıştır. Öğreticiler tarafından çocukların dersin işlendiği sınıf ile oyunun oynandığı salonun farkını görmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Bu sayede çocukların davranış biçimini de ona göre oluşturacağı tespit edilmiştir.

Öğreticilerin %68.6'lık kısmının okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi lisans programları üzerine eğitim alma durumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylesi özel bir döneme hitap eden öğretmenlerin sürdürülebilir bir eğitim öğretim ortamı için nitelikli ve nicelikli eğitim almış kişilerden olmalarına özen gösterilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Kursların fiziki şartlarının farklılık gösterdiği, kursların fiziki olanaklar açısından tam bir yeterliliğe sahip olmayıp uygulamaların yapılabilirliğinin kursların iç ve dış fiziksel şartlarına göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak aidatlarla dönen bir kursun fiziksel şartlar açısından bir takım eksiklerinin olmasının tabii bir durum olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinliklerinin öğretmenler açısından net ve anlaşılabilir olduğu ancak etkinliklerin neye yönelik yapıldığını anlamalarının bütün çocuklarda aynı

algıyı oluşturmadağı anlaşılmıştır. Bunun da çocuklar arasındaki yaş farkından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu öğretmenlerin eğitim süreci içerisinde çocukların bireysel özelliklerinin farkında oldukları, buna yönelik bir iletişim dili geliştirdikleri, uygulamalar sırasında çocukların eksikliklerini gidermeye yönelik rehberlik yaptıkları, çocuklara demokratik bir eğitim ortamı sunup kendilerini güvende hissetmelerini sağladıkları ve çocukları cesaretlendirip adilâne bir sınıf ortamı oluşturdukları tespit edilmiştir. Bu noktada öğretmenlerin, mevcut öğretim programının temel ilkelerine yaraşır hareket ettiklerini söylemek mümkündür.

Bahsi geçen öğretmenlerin bazılarının etkinliklerin tamamını uyguladıkları bazılarının da etkinliklerin tamamını uygulamayıp seçim yaparak kolay ve yapılabilir uygulamalar olmasına dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin bunu sınıfın karma bir yapı da olmasına, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmasına, kurum yönetiminin öğrencilerin durumuna göre değerlendirmede bulunmalarına ve yıl boyu tüm etkinlikleri yetiştirmede tereddüt etmelerine bağladıkları tespit edilmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik uygulamalarının Kur'an kursunu sevdirmeye yardımcı olup bilgiyi sorgulatici, özgün fikirlere yöneltici, merak uyandırıcı ve öğrenmenin gerçekleşmesini kolaylaştırıcı yapıda olduğu saptanmıştır.

Tekrarlanan etkinliklerin çocukların sıkılmasına neden olduğu, benzer etkinliklerin çıkartılmasının ya da her yaş grubuna göre farklı etkinlik tasarlanmasının mevcut programın iyileştirilmesine yönelik yerinde bir uygulama olacağı tespit edilmekle birlikte genel itibariyle hedef kitlenin yaş basamaklarındaki farklılık göz ardı edildiğinde etkinliklerin çocukların ilgilerine ve yeteneklerine yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu etkinlik uygulamalarının çocuklarda ortaklaşa uğraşı gerektiren bir sinerji oluşturduğu, grup etkileşimini sağlamaya ve öğrenmeye elverişli bir ortam hazırlamaya katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabı etkinlik uygulamalarının sınıfta tatbik edilebilecek düzeyde ergonomik olduğu, eğitim öğretim ortamında hedeflenen kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırdığı, materyallerin kolaylıkla tedarik edilebildiği ve maddi bir külfet gerektirmeden temin edilebildiği belirlenmiştir. Etkinliklerin çok fazla materyal kullanmayı gerektirmediği ve yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Kur'an öğrenmeye yönelik materyallerin ve etkinlik uygulamalarının yeterli olmayıp öğrenmenin istenilen düzeye ulaşılmasında engel oluşturduğu tespit edilmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik uygulamalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha ilgili ve katılımcı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik uygulamalarının çocukların yaşadığı toplumsal yapıya uygun olup öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik yapıda olmalarının uygulamaların gerçekleşmesinde bir sorun oluşturmadığı saptanmıştır.

Öğrenci seviyelerinin, kursların fiziksel özelliklerinin ve teknik donanımlarının her kursta istenilen standartta olmadığı tespit edilmiştir. Kursların mevcut şekliyle istenilen standartta olmaması 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabı etkinliklerinin tümüyle ülke genelinde uygulanabilir olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Bu noktada etkinliklerin uygulanabilmesi için mevcut imkânların yetersiz olduğu ve mevcut imkânların etkinliklerin uygulanmasını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. MEB okul öncesi eğitim kurumlarında durumun farklı olduğu, bu anlamda 4-6 yaş Kur'an kurslarının mevcut şartlarının iyileştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Etkinliklerin Uygulanmasına Yönelik Öğreticilerin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Öğreticilerinin çoğunluğunun öğrenci merkezli eğitim yaklaşımına uygun hareket ettikleri ancak öğretmenlerin %5.7'lik bir kısmının öğrenci merkezli eğitim anlayışını önemsemekle birlikte, özellikle Kur'an öğretimine yönelik öğretmen merkezli bir yaklaşım benimsedikleri tespit edilmiştir.

Öğreticilerin konuyu pekiştirmek için bilişim teknolojilerine yönelik araç ve gereçlerden istifade etmek istedikleri ancak kursların teknik donanıma yönelik tam bir yeterliliği olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticilerin tamamının 4-6 yaş grubu öğretim programının genel çerçevesine yaraşır şekilde etkinlik sonunda öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini özendirdiklerini ve çocuklara öz denetim kazandırmada yardımcı olduklarını söylemek mümkündür.

Öğreticilerin çoğunluğunun uygulama esnasında öğrencilerin hedeflenen kazanıma doğru bir şekilde ulaşabilmeleri için hatalarını fark etmelerine ve eksiklerini görmelerine yardımcı olmadıkça rehberlik ettikleri belirlenmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin bütünü bakımından velilerle sıkıntı yaşamadıkları ancak bazı velilerin kendilerini çocuk bakıcısı gibi gördükleri, eğitim öğretim faaliyetlerine dâhil olması gerektiğinde uzak durdukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin yüklendikleri sorumluluğun ve buldukları pozisyonun veliler tarafından tam olarak idrak edilmediği belirlenmiştir. Bu durumun kurslardan beklenen başarıya engel oluşturduğu düşünülmektedir.

Öğreticiler, 4-6 yaş grubu etkinliklerinin uygulanabilirliğine ilişkin olumlu görüş belirtmişlerdir. Ancak bunun sınıfın fiziksel imkânları ve öğrencinin bireysel farklılıklarına göre değişebileceği düşünülmektedir. Öğreticilerin bir kısmının öğrencinin bireysel farklılıkları, eğitim ortamının fiziksel şartları, kurum yönetimi ve aile beklentileri nedeniyle uygulamaların bazılarını eledikleri görülmüştür. Öğreticilerin diğer kısmının ise etkinliklerin gereğinden fazla olduğu ve öğrenci merkezli eğitime yönelik tam bir yeterliliğe sahip olmadıkları gerekçesiyle mevcut öğretim programının öngördüğü şekilde sadece kazanıma götürecektir. Etkinliklere yer verdikleri tespit edilmiştir. Etkinliklerin tamamını uygulayan öğretmenlerin ise öğrenci merkezli eğitim uygulamalarına yönelik yeterli bilgi ve donanıma sahip oldukları düşünülmektedir.

Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Dikkat Ettikleri Hususlara İlişkin Sonuçlar

Söz konusu öğretmenlerin konunun çocuk tarafından nasıl anlaşılacağına, çocuğun ilgi alanına girmeyen durumlarda seyerek ve gönüllü olarak katılabilmesinde teşvik edici olmaya, uygulamaların çocuğun kendi becerilerini ortaya çıkartacak neviden olmasına, yapılacak çalışmaların amacından çocukların haberdar edilmesine dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Öğreticilerin, sevgi ve güven ortamını önceledikleri, hafta içerisinde yapılacak uygulamaları önceden belirleyerek derse hazırlıklı geldikleri, mümkün olduğunca tüm çocukların katılımını sağladıkları, çocukların mevcut materyaller üzerinden yaparak ve yaşayarak öğrenebilecekleri etkinlikler tasarladıkları saptanmıştır. Öğreticilerin, tasarlanan etkinliklerin ders süresi içinde yapılabilir olmasına, tasarlanan materyallerin çocukta ilgi uyandırmasına, çocukların bireysel farklılıklarına, etkinliklerin çocuklar tarafından yapılabilir olmasına, yapılan çalışmaların panolarda sergilendikten sonra dosyalanmasına, çalışmaların aileler ile paylaşılmasına kadar dikkat ettikleri anlaşılmıştır. Öğreticilerin mevcut haliyle programa uygun hareket ettiklerini söylemek mümkündür.

Etkinlikleri Uygulamada Öğreticilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici kitabı etkinlik uygulamalarının ikinci defa kursa kayıt yaptıran öğrenciler açısından tekrar niteliği taşıdığı için çocuğun sıkılmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada yaz Kur'an kurslarında olduğu gibi bahsi geçen bu kurslarda da kur sisteminin uygulanması, her bir kur için farklı değerlerin işlenmesi ve ona yönelik etkinlik uygulamalarının tasarlanmasının gereklilik arz ettiğini söylemek mümkündür. Aksi halde öğretmenlerin ikinci defa kursa gelen çocuklara alternatif etkinlik tasarlamakta zorlandıkları tespit edilmiştir.

Söz konusu öğretmenlerin İŞKUR aracılığı ile çalışanların genç olmayışı ve dönem içerisinde değişmesinden dolayı, İŞKUR personelinin hem kendileriyle hem de çocuklarla adaptasyonda sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir. İŞKUR aracılığı ile işe alınan personelin ihtiyaç ve beklentileri karşılaması için hem genç olmasının hem de dönemin başından sonuna kadar devam etmesinin yerinde bir uygulama olacağı tespit edilmiştir.

Öğreticilerin özellikle tekli öğretime geçtiklerinde yerlerine bakabilecek fahri yardımcılarının olmayışından dolayı sıkıntı yaşadıkları, yerlerine bakabilecek bir yardımcılarının olmaması hasebiyle kursu devam ettirmek zorunda oldukları bu nedenle kendilerine yönelik eğitim faaliyetlerine dahi zamanında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu durumun çocuklarda pasifleşme, sınıf yönetiminde güçlük çekme gibi kısmi sorunlara yol açtığı düşünüldüğünde öğrenme ve öğretme sürecinin engellenmemesi için önlem alınması gerektiği düşünülmüştür.

4-6 yaş grubu Kur'an kursları mevcut kaynaklarında çocukları ilkokula hazırlayıcı uygulamaların yetersiz olduğu bu nedenle öğretmenlerin vicdanen rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. DİB' in öğretmenleri farklı kaynakları kullanmaya mecbur bırakmadan bu eksikliğin giderilmesine yönelik çalışmalar yapması gerektiği ve bunun etkinlik kitaplarındaki önemli bir boşluğu dolduracağı tespit edilmiştir.

Söz konusu kurslarda farklı yaş gruplarının varlığının işlenen konunun anlaşılmasında genel bir algı oluşturmadığı, hikâyelerin dilinin genele hitap etmediği bu nedenle öğretmenlerin çocukları kazanımlara ulaştırmada güçlük yaşadığı tespit edilmiştir. Bu noktada programın öğrenci seviyesine göre yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bahsi geçen kursların birbiri arasında yarış havasına sokulmasının, görevlendirilen personelin gönüllü olmadan alınmasının ve kısa süreli eğitimlerin yetersizliğinin öğretici performansını ve eğitim öğretim ortamını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu kursların dış çevre özelliklerinin bir kurs görünümünde olmayıp sade bir binayı andırdığı, kursların dış fiziksel görünümünün çocuklara hitap edebilecek görsellerden uzak olduğu tespit edilmiştir. Yeni açılacak kursların geç ama tam teşkilatlı bir şekilde faaliyet göstermesinin daha yerinde ve iddialı olacağı tespit edilmiştir.

Mevcut öğretim programının ailenin eğitim ortamına katılımını esas almakta olduğunu ancak kurs ve ev arasındaki devamlılığı sağlamak adına bazı velilerin çocuklarını hazırlıksız bırakıp etkinliklerin uygulanmasına engel oluşturarak çocuklarını yalnız bıraktıkları, böylelikle çocuğun kursa adaptasyon sürecini engelleyerek geciktirdikleri anlaşılmıştır. Bazı velilerin ise çocuklarını daha kısa sürede Kur'an okumaya yönlendirecek etkinliklerin uygulanmasını ısrarla istedikleri, değerler eğitimi doğrultusunda hedeflenen kazanımlara

götürecek uygulamaların çocukluk dönemi din eğitimi için bir ihtiyaç olduğunu unuttukları belirlenmiştir. Bazı velilerin öğreticileri çocuk bakıcısı gibi gördüğü, öğreticilerin hak ettikleri değeri göremedikleri tespit edilmiştir. Bu noktada çeşitli aktivitelerle ebeveynlerin söz konusu kurslara ve bu kursların yürütücülerine yönelik bilinçlendirilmesinin gereklilik arz ettiği görülmüştür.

Söz konusu kurslarda eğitim öğretim etkinliklerine katılan öğrencilerin değişik yaş basamaklarından kaynaklanan bireysel farklılıklarından dolayı öğrencilerin bir kısmının yeteri kadar aktif olamadıklarını belirlenmiştir. Oysaki öğrenci merkezli eğitim ortamında öğrencinin aktif olması beklenmektedir. Fakat araştırmanın bulgularına göre karma sınıflarda bulunan mevcut öğrenciler bu aktifliği yeteri kadar gerçekleştirememektedir. Öğreticilerin arzulanan eğitim ortamının gerçekleşmesi adına her yaş grubu için düzenlenmiş kaynaklara ihtiyaç duydukları bu noktada her bir öğrencinin kolayca anlayabilmesi için öğrenci seviyesine hitap edecek alternatif uygulamalar düzenlemekte zorlandıkları tespit edilmiştir. Mevcut kaynaklarda bütün öğrencilere hitap eden, her yaş düzeyi ile örtüşen etkinliklerin yer bulmadığı saptanmıştır. Öğreticilerin aynı kitabın tüm öğrencilere uygulanmasını yersiz buldukları görülmüştür. Bu noktada 4, 5 ve 6 yaş basamakları için farklı etkinlik kitapları tasarlanması önem taşımaktadır. Aksi halde programın gerektiği gibi uygulanamamakta olduğu, uygulanmak istendiğinde ise öğreticilerin alternatif etkinlik planlamakta güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu noktada mevcut kaynaklarla devam edilecek ise öğreticilerin alternatif uygulamaları hazırlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitimler düzenlenmesi önemli görülmektedir. Gün'ün (2016) bahsi geçen kurslarda gerçekleştirilen eğitime yönelik yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Gün'ün çalışmasında 4 yaş çocuklarının 5 ve 6 yaş çocuklarıyla aynı program üzerinden eğitim almalarının doğru olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğreticilerin Etkinlikleri Uygulamada Kendilerini Yetkin Hissetmelerine İlişkin Sonuçlar

Bahsi geçen öğreticilerin çoğunun Kur'an öğretimine yönelik kendilerini yetkin hissettikleri, çocukluk dönemi din eğitimi teorik alan bilgisine sahip oldukları tespit edilmiştir. 4-6 yaş grubu öğretici etkinlik kitaplarında uygulamaların ne şekilde işleneceğine dair yardımcı yönergelerin bulunduğu ancak etkinlik uygulamalarına yabancı olup bazı eksikliklerinin olduğu, okul öncesi eğitiminde gerekli görülüp uygulanması gereken etkinlikleri kullanma becerilerinde zorluk yaşadıkları ve bu noktada yeterli donanıma sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ancak buna rağmen öğreticilerin programı istenilen ölçüde yürüttükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticilerin bazıları 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönelik yetersizliklerini daha evvel yetişkinlere yönelik Kur'an kurslarında görevli oluşlarına bağlamışlar ve bundan dolayı etkinlik uygulamalarına yabancı oldukları, eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özellikleri ile düzenlemekte zorlandıkları, sınıf yönetimi hususunda kendilerini yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik uygulamalarının tam olarak yürütülebilmesi için bahsi geçen kurslarda görevlendirilecek öğretmenlerin uygulamalı staj eğitiminden geçirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Öğreticilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının genel amaçları, temel yaklaşımı, temel ilkeleri ve öğretici kitabı uygulama esaslarına ilişkin ön bilgilerinin olduğu tespit edilmiştir. Fakat öğretmenlerin programı öğretim ortamına nasıl aksettireceklerine dair yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bu yetersizlik nedeniyle öğretmenlerin etkinlik uygulamalarını pratiğe dökmeye tedirgin olduklarını ve zahmet çektiklerini söylemek mümkündür. Söz konusu kurslarda istihdam edilecek eğitimcilerin uzun süreli pedagojik formasyon eğitiminden geçmesinin gereklilik arz ettiği söylenebilir.

Öğreticiler sadece Halk eğitim merkezlerinden ve uzaktan eğitimlerle alınan sertifikalarla veya hizmet içi eğitim seminerleri ile bu işin yürütülemeyeceğinin farkındadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak mesleki yeterliliklerini artırmaya yönelik bir takım izlemeler ve okumalar yapmanın yanında, hedef yaş grubunun eğitimine yönelik lisans eğitimi alma isteklerinin olduğu, bazılarının da lisansüstü eğitim çalışmalarında buldukları tespit edilmiştir.

Bahsi geçen kurslarda görevli öğretmenlerin bir kısmının bilişim teknolojilerini kullanmayı gerektiren olası teknik uygulamalarda kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hizmet içi eğitimlerde teknik uygulamaların işleyişine yönelik çalışmalara da yer verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öğreticilerin Etkinlik Uygulamaları Sonrasında Öğrenci Davranışlarında Farklılaşma ve Gelişim Gözlemleyebilmelerine İlişkin Sonuçlar

Söz konusu öğretmenlerin ifadelerinden yola çıkarak öğrenci davranışlardaki farklılaşmanın çocukların gelişim özelliklerine göre değiştiği, ailelerden alınan dönütlerin olumlu olduğu, öğrencinin öğrendiği olumlu davranışı terk edebildiği bu nedenle olumlu davranış değişikliğinin zamanla gözlemlenebildiği tespit edilmiştir. Bu noktada etkinlik uygulamalarının bu sürece hız kazandırdığını söylemek mümkün gözükmemektedir.

Öğreticilerin Derslerin Etkinlik ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Öneri ve Teklifte Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar

4-6 yaş grubu Kur'an kursu etkinlik kitabı okuma parçalarındaki görsellerin yeterli olmadığı, çocukların okuma yazma bilmediklerinden dolayı yazılı metinlerin okunup geçildiği, bu nedenle de zihinlerde fazlaca yer etmediği anlaşılmıştır. Konunun kazanımlarına yönelik verimliliğin artırılması için okuma parçalarındaki görsellerin zenginleştirilerek yeniden düzenlenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici etkinlik kitabı adap konularında her bir yaş grubuna yönelik, bir sonraki yaş döneminde tekrar etmeyecek şekilde genişletmeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Söz konusu öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda programın daha çok 5 ve 6 yaş grubunu aktifleştirdiği ancak 4 yaş grubunu pasif bıraktığı tespit edilmiştir. Bu nedenle programın kendi arasında 4, 5 ve 6 yaş için ayrı ayrı planlanması ve ona uygun etkinliklerle yeniden düzenlenmesi gerektiği, özellikle 4 yaş grubu için daha basit, yapılabilir ve anlaşılabilir etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Hizmet içi eğitim seminer süresinin daha uzun tutulması ve yardımcı öğretici eksikliği dolayısıyla seminer tarihlerinin eğitim öğretimin yapıldığı gün ve saatlere denk gelmeyecek şekilde planlanması gerektiği tespit edilmiştir.

Bahsi geçen Kur'an kurslarında daha sağlıklı ve verimli bir eğitim öğretim süreci için kursların sayısal olarak çoğaltılmasındansa kadrosunda alana hâkim, nitelikli ve kendini bahsi geçen yaş grubu için yetkin gören, gönüllü öğretmenlerin istihdam edilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öğreticilerin bir kısmının bahsi geçen yaş grubunda ilk defa çalıştıkları, hedef gruba yönelik yaklaşımlarında eksikliklerinin olduğu, zaman zaman psikolojik sağlıklarının olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Bu anlamda öğretmenlerin çocuklara yönelik yaklaşımlarında rehberlik edecek pedagoglarla düzenli bir iletişim sağlanması gerektiği tespit edilmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, çocukların cep telefonları başta olmak üzere TV, bilgisayar, tablet gibi cihazlarla vakit geçirmelerini teknolojik çağın gerekliliklerine bağlamışlardır. Bu noktada teknolojik cihazlar üzerinde çocuk etkiliklerinin tasarlanması ve sağlıklı teknoloji kullanımına yönelik çocuklara rehberlik edilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu sayede çocukların ve ailelerin bu kurslara yönelik ilgilerinin artacağını söylemek mümkün gözükmemektedir.

Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Dair Kendilerini Geliştirmeye Yönelik Faaliyetlerde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar

Öğreticilerin %91.4'ünün 4-6 yaş çocukların eğitim öğretimine dair kendilerini geliştirme ve güncelleme ihtiyacı hissettikleri ve buna yönelik en az bir faaliyet içinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin 4-6 yaş çocukların eğitimine ilişkin kitap, dergi, makale okudukları, çocuk gelişimi ve etkinlik uygulamalarına yönelik video izledikleri ve uzman kişilerle istişare ettikleri tespit edilmiştir.

Söz konusu öğretmenlerden bazılarının kendilerini geliştirmeye yönelik uzaktan eğitim veya örgün eğitim imkânlarından faydalanarak çocuk gelişimi bölümünü okudukları, bu alanda bilimsel çalışmalar yapmaya başladıkları ve hem kurum içi hem de kurum dışı kişilerle fikir alışverişinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticilerin, çocuk gelişimi ve çocukluk dönemi din eğitimi alanında daha etkili faaliyet gösterebilmek amacıyla donanımlarını artırmaya ilişkin bir girişim içerisinde buldukları tespit edilmiştir. Mevcut öğretim programının hedeflenen düzeyde sürdürülebilmesi noktasında öğretmenlerin kapsamlı bir şekilde eğitim almalarına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Öğreticilerin özellikle bahsi geçen yaş grubuna verilecek eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik uygulamaların yürütülmesinde sıkıntı yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda; verimliliğin kazanılması adına bahsi geçen yaş grubunun gelişimsel özellikleri, ilgi ve gereksinimlerine yönelik ihtiyaçlarının ivedilikle giderilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitim Kursu ve Seminerlerin Yeterliliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar

Söz konusu öğretmenlerin %65.7'si mevcut öğretim programın tanıtılmasına yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim toplu çalışmalarına katılmıştır. Fakat öğretmenlerin seminerleri kısa süreli olması ve genel olarak teoriye ağırlık verilip pratiğe aktarılmaması nedeniyle hem doyurucu hem de randımanlı bulmadıkları tespit edilmiştir. Hizmet içi eğitimlerin tatminkâr olmadığını düşünen öğretmenlerin altyapı eksikliklerini daha çok eğitim ortamında deneme yanılma yoluyla mevcut kitaplardaki yönergelerden öğrenerek telafi ettikleri belirlenmiştir. Öğreticilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programını verimli bir şekilde yürütülebilmeleri, etkinlik uygulamalarına yabancı kalmamaları ve öğrenci merkezli eğitime yönelik işlerlik kazanabilmeleri için hizmet içi eğitimlerin daha uzun tutulup pratiğe ağırlık verilmesi gerektiği, seminerlere katılacak personelin önyargıdan arınmış kişilerden olması gerektiği tespit edilmiştir.

Öğreticilerin 4-6 Yaş Çocukların Eğitim-Öğretimine Yönelik Farklı Kurumlarla İşbirliği ve Fikir Alışverişinde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinden %91.4'ünün bahsi geçen yaş grubuna yönelik uygulanacak eğitim ile alakalı kurum içinden ve kurum dışından uzman kişilerle birebir fikir alışverişinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada öğretmenlerin hedef yaş grubu eğitim öğretimi nitelik ve niceliğini artırmaya yönelik girişim içerisinde bulduklarını söylemek mümkündür.

Öğreticilerin Etkinlik Kitabı İçeriğinden Başka Etkinlik ve Öğretim Faaliyetlerinde Bulunmalarına İlişkin Sonuçlar

Söz konusu öğretmenlerin %82.9'unun etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Farklı etkinlik uygulamalarını çizgi, boyama çalışmaları, beceri ve ilkokula hazırlayıcı etkinliklerin oluşturduğu belirlenmiştir. Öğreticilerin bu uygulamalara etkinlik kitabının yetersiz kaldığı yerlerde dersin sıkıcı geçmemesi için, müfredata bağlı kalarak ve müfredatla ilişkilendirerek yer verdikleri ve ek kaynak olarak MEB okul öncesi çalışmalarından faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bahsi geçen öğretmenlerin, öğrenci seviyesini ve program kazanımlarını dikkate alarak dini ve milli kültürümüze yönelik uygun gördükleri bazı önemli gün ve haftalara ilişkin farkındalık etkinlikleri düzenledikleri tespit edilmiştir.

Söz konusu öğretmenlerin ebeveynleri de eğitim öğretim faaliyetlerine dâhil edecek şekilde haftalık aile katılım etkinlikleri planlayıp uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinlik temelli eğitim öğretimi temel alan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin, kursların fiziksel özellikleri, öğrenci yaş farklılığı, öğrenci algı seviyeleri ve ilkokula yönelik etkinlik örneklerinin azlığı gibi nedenlerden dolayı ders kitabı haricinde farklı etkinliklere yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Etkinlik Kitabı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar

Etkinlik kitabı uygulamalarının programda hedeflenen kazanımlara uygun paralellikte olduğu, ancak kazanımlara ulaşılma noktasında görselliğin artırılması, kullanılan kavramlarda tüm yaş seviyelerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticilerin anlamı kapalı olan soyut kavramların çocuklara aktarımında ve öğrenciler tarafından anlaşılmasında güçlük yaşadıkları saptanmıştır. Bu nedenle kavram çalışmalarına yönelik etkinlik uygulamalarının artırılmasının yerinde ve doğru bir uygulama

olacağı, çocukların dil gelişimlerini de göz önünde bulunduran daha kapsamlı kavram çalışmalarına yer verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Her yaş grubu için ayrı tasarlanmış, görsel zenginliği artırılmış daha büyük ve renkli resimlerle desteklenmiş, bir ders saati içinde bitirilebilecek ve birbirinin tekrarı olmayan etkinlik kitapları hazırlanması gerektiği tespit edilmiştir.

Öğreticilerin ezber, şarkı ve melodiye dayalı uygulamalardan daha kalıcı dönütler aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut öğretici kitabındaki etkinliklerin uygulanmasına yönelik talimatların yeterli olup, bu yönergelerin etkinlikleri kullanışlı kıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinliklerin konuları kavratacak nitelikte, beceri edindirmede etkili ve kazanım edindirmede anlamlı olduğu ancak yönlendirmeyi yapan öğretmenlerin etkinlik içeriklerini doldurabilme ve etkinliği kullanabilme becerisinin yeterli düzeyde olmasının önem arz ettiği tespit edilmiştir.

Okul öncesi veya çocuk gelişimi alanlarında herhangi bir lisans eğitimi almayan çoğu öğreticinin eksikliklerini giderip, mesleki gelişimlerine katkı sağlamada bir arayış içinde oldukları, bu noktada DİB ve MEB yayınları dışında kaynak kullanma kısıtlamasının öğretmenlerde motivasyon kaybına neden olduğu tespit edilmiştir.

Kaynak kitaptaki konuların yoğun ve etkinliklerin birbirinin tekrarı niteliğinde olduğu bu anlamda bir sadeleştirmeye gidilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Her yaş grubu için farklı müfredatlar planlanıp, her haftaya bir değer düşecek biçimde ve bu değerleri farklı etkinliklerle destekleyecek şekilde yeniden tasarlanmasının daha elverişli olacağı tespit edilmiştir.

Mevcut öğretici kitabı etkinlik uygulamalarının özellikle bir sonraki yıl kayıt yaptıran öğrenciler açısından tekrara düşülmüş etkinlikler olacağı bundan dolayı da öğrencilerin sıkılıp derse ilgisiz ve isteksiz kalacakları tespit edilmiştir. Konu alanları, kazanım ve birbirinden farklı etkinlik uygulamalarıyla her yaş basamağına yönelik hazırlanacak kaynakların bu ilgisizlik ve sıkıcılığı ortadan kaldıracaklarını söylemek mümkün gözükmemektedir.

Öğreticilere göre metinlerin ders saati içerisinde okunacak kısalıkta olduğu, öğrencilerin ilgisini çektiği, eğlenceli ve eğitici olduğu ancak metinlerin çokluğunu fazlalık olarak gördükleri ve çocukların sadece dinleyerek anlamaya çalıştıkları bu manada da görseller üzerinden öğrencinin takip edebilmesine yardımcı olunmadığı tespit edilmiştir.

Öğreticiler, bazı etkinlikleri özellikle hikâyeleri 4 yaş çocuğu için zor ve anlaşılmaz bulmuşlardır. Bunun için hikâyeler işlenirken öğrencinin pasif kaldığı, öğrenciyi merkeze almak için hikâyelerdeki resim ve çizgi karakterlerinin artırılması veya hikâyelerin animasyon ve çizgi filmleri oluşturularak desteklenmesinin okuma yazma bilmeyen çocuklar için metnin daha anlaşılır kılınacağı, bu şekilde daha kalıcı ve verimli olunacağı tespit edilmiştir.

Öğreticilerin metin sonu değerlendirme sorularını kısa, konuyla ilişkili ve çocuğun gelişim dönemlerine uygun buldukları tespit edilmiştir.

Öğreticilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici kitabındaki konuları yoğun buldukları ve bu anlamda müfredat konularında sadeleştirmeye gidilmesi gerektiği tespit edilmiştir. 4-6 yaş grubu etkinlik uygulamalarının görsel yetersizliği ve görsel tasarımlarının öğrencinin ilgisini çekmemesi konusunda da öğretmenlerin olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu noktada etkinlik kitaplarındaki görsellerin renk ve büyüklük ilişkisinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut kaynaklarda ilkokula hazırlayıcı etkinliklerin bulunmamasının bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Yeniden düzenlenecek kitaplara ilkokula hazırlayıcı etkinliklerin eklenmesi ve bunun MEB okul öncesi programıyla bir uyum içinde olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici etkinlik kitabı uygulama sonuçlarına dayanarak hazırlanan öneriler aşağıda ifade edilmiştir.

1. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının uygulanabilirliği açısından öğretici etkinlik kitapları öğrenci yaş basamakları, kursların mevcut fiziki imkânları ve teknik donanımları doğrultusunda tekrar kontrol edilmelidir. Etkinlik kitaplarında özellikle 6 yaş basamağı için ilkokula hazırlayıcı etkinlik uygulamalarına daha sık yer verilmelidir. Her yaş türüne hitap edecek etkinliklere yer verilmesine özen gösterilmelidir.

2. 4-6 yaş grubu öğretici etkinlik kitabı uygulamalarının sağlıklı olarak yürütülebilmesi için öğretmenlere öğrenci merkezli eğitim uygulamaları konusunda yeterlilik kazandırılmalıdır. Hizmet içi eğitimler öğretmenlerin bu eksikliklerine çare olacak şekilde pratiğe ağırlık verilerek ve süresi uzun tutularak planlanmalıdır. Hizmet içi eğitimlere katılma hususunda istekli ve kararlı öğretmenlere öncelik verilmelidir.

3. Öğreticiler 4-6 yaş grubu etkinlik uygulamalarına yönelik farklı yöntem ve tekniklerin bilinmesi hususunda kendilerini sürekli güncellemelidirler.

4. Öğrencilerin sınıf ortamına aktif olarak katılabilmesi için mevcut kaynakların yaş basamaklarına göre yeniden tasarlanması veya tüm yaş basamaklarını yansıtacak biçimde geliştirilmesi önerilmektedir.

5. Hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi için konunun anlaşılmasına yardımcı olan etkinlik uygulamalarında ve müfredat konularında sadeleştirilmeye gidilmesi ve birbirinin tekrarı niteliğinde olan etkinliklerin ayrıştırılması önerilmektedir.

6. Etkinlik kitabındaki hikâyeler üslup ve görsellik açısından rehabilite edilmelidir. Bu noktada etkinlik kitabındaki hikâyeleri destekleyecek, çocukların görselden takibini kolaylaştırıp anlamayı zenginleştirecek görsellerin artırılması önerilmekle birlikte hikâyelere yönelik kısa çizgi film ve animasyonlara yer verilmesi önerilmektedir.

7. Daha sonra planlanacak çalışmalarda araştırmacılara 4-6 yaş grubu Kur'an kursunun etkilerini incelemek için 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından ilkokula geçmiş olan öğrenciler üzerinde bir araştırma yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağyar, E. (2016). Oyunun gelişim alanlarına etkisi ve çeşitli örnekler. G. H. Ogelman, (Ed.). *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde, (1. baskı, ss. 113-127). Ankara: Pegem.
- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2011). *Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 1-10.
- Aktaş Arnas, Y. (2011). Dramada ortam ve araç gereçler. A. K. Akyol (Ed.). *İlköğretimde drama* içinde (ss. 67-74). İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Akman, B. (1994). Okul öncesi dönemde ahlak gelişimi. Ş. Bilir (Ed.). *Okulöncesi eğitimcileri için el kitabı* içinde (ss. 10-15). İstanbul: YA-PA.
- Akman, B. (2002). Okulöncesi dönemde matematik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 244-248.
- Akandere, M., Baştuğ, G., & Güler, E. D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 3 (1), 61-62.
- Akın, M.F. (2007). *Özdeşlik konusunun öğretiminde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öğrenme ürünlerine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 252775).
- Alisinanoğlu, F., Özbey, S. & Kahveci, G. (2011). *Okul Öncesinde fen eğitimi*. Ankara: Maya Akademi yayınları.
- Altıok, F. (1971). Çocukta dilin oluşumu ve gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (19), 117-132.
- Arabacı, İ. B. & Akgül, T. (2013). Elazığ ilinde uygulanan etkinlik temelli değer öğretimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(20), 7-31.
- Aral, N. vd. (2001). *Okul öncesi eğitimde oyun*. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama.
- Aral, N. & Durualp, E. (2011). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize.
- Aral, N. & Baran, G.(2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Ya-Pa Yayın A.Ş.
- Arı, R. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Konya: Atlas.
- Arı, R., Çeliköz, N., Deniz, M. E. & Saltalı, N. (2009). Altı yaş çocukları için duygusal becerilerin değerlendirilmesi testi'nin türkçeye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 407-408.
- Armaner, N. (1980). *Din psikolojisine giriş I*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Ay, M. E. (1993). *Çocuklarımıza Allah'ı nasıl anlatalım*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ay, M. E. (1993).Çocuk ve din eğitimi. *Yeni Dünya Dergisi*, Y. I, S. 2, s. 71, Kasım.
- Ay, M. E. (1995). *Çocuklarımıza Allah'ı nasıl anlatalım* (3. baskı, ss. 107-116). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aybey, S. (2017). 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri bağlamında din eğitimi. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research* 4(12), 781-787. The Published Date (Yayınlanma Tarihi 14.11.2017).

- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (3. Baskı, s. 55). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara:Nobel.
- Aydın, M. Ş. (2008). *Bir din eğitimi kurumu olarak Kur'an kursları*. Ankara: DİB Yay.
- Aydın, M. Ş. (2010). *Bir din eğitim kurumu olarak Kur'an kursu*. 2.b., Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 754, s. 31. Ankara.
- Aydın, M. Z. (2008). *Ailede çocuğun ahlâk eğitim* (6. baskı, s. 1). Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2009). *Ailede ahlak eğitimi* (7. Baskı, s. 83). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2012). Ahlâk eğitimi ve öğretimi. R. Doğan & R. Ege (Ed.), *Din eğitimi el kitabı* içinde (ss. 139-180). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2003). *Ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balat, G. U. (2012). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bayhan, P. S. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bayrakçı, M. (2007). *Okul öncesinde yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerilerinin gelişmesi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 211104).
- Baysal, H. (2012). *İnsan kaynakları geliştirmede çocuk/genç oyunlarının etkililiği üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 321750).
- Bilen, M. (2002). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baltacı, C. (2001). Türk eğitim sisteminde kur'an kurslarının yeri, *Kur'an kurslarında eğitim ve verimlilik*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Bilgin, B. (1991). *İslam ve çocuk*. Ankara: DİB Yayınları.
- Bilir, Ş. & Bal, S. (1989). *Kütahya il merkezinde anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaşlar arasındaki çocukların kullandıkları ifadelerin sözdizimi yönünden incelenmesi: 6.Ya-Pa Semineri Kitapçığı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınevi.
- Bilgin, B. (1995). *Eğitim bilimi ve din eğitimi*. Ankara: Yeni Çizgi Yayınları.
- Binbaşoğlu C. (1997). Çocuk eğitiminde oyun. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, S. 231, ss. 19-21.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk oyunları ile değerler eğitimi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 461536).
- Bozkurt, K. (2002). Gelişim dönemleri ve dini hayat. *Tabula Rasa*, Y. 2, S. 5, s. 156. Mayıs-Ağustos.
- Bovet, P. (1958). *Din duygusu ve çocukluk psikolojisi* (Odabaş, S., Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Bryce, T. & Macmillan, K. (2005). Encouraging conceptual change: the use of bridging analogies in the teaching of action-reaction forces and the at rest condition in physics. *International Journal of Science Education*, 27 (6), pp. 737-763.
- Butgel Tunalı, S., Gözü, Ö., & Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması "karma araştırma yöntemi". *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), ss. 106-112. http://ekurgu.anadolu.edu.tr/assets/upload/pdf/20170112090408_ekurgu.pdf adresinden edinilmiştir.
- Buyrukçu, R. (2001). *Kur'an kurslarında din eğitimi ve öğretimin verimliliği üzerine bir araştırma (göller bölgesi örneği)*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Can, G. (2015). Kişilik gelişimi (psikososyal ve ahlak gelişimi). B. Yeşilyaprak (Ed). *Eğitim psikolojisi, gelişim- öğrenme- öğretim içinde*, (ss. 123-163). Ankara: Pegem.
- Catron, C. E. & Allen, J. (2003). *Early childhood curriculum; a creative play model* (3rd Edition) Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- Clark, Houston W. (1998). Çocuklukta din (Çiftçi, A. & Yıldız, M. Çev.), *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 10, 183-205.
- Craig, M. (2009). *A study of the role of middle school administrators in the successful implementation of character education programs* (Doctoral dissertation) Available ProQuest Dissertations Theses database. (UMI No: 3405439).
- Crapps, R. W. (1986). An introduction to psychology of religion, (pp. 172-173). Mercer University Press, Georgia.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. & Arı, R. (2002). *Çocuk ve ergenlerde sosyal ve ahlak gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Çakmakçı, N. (2011). *Çocuk kitaplarında oyun öğesi ve okul öncesi eğitim amaçlı etkileşimli çocuk kitabı tasarımı çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 306561).
- Çanakçı, A. A. (2018). Çocukluk dönemi gelişim özellikleri ve din eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 6, 51-93.
- Çelik, A. & Şahin, M. (2013). Spor ve çocuk gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies JASSS-International Journal of Social Science*, 6 (1), 467-478.
- Çiçekler, C. Y. & Şen M. (2010). 6-7 Yaş çocukların resimlerden oluşturdukları öykülerdeki dil yapıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2).
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. Ankara: Verso Yayınları.
- Çoban, B. & Nacar, E. (2006). *Okul öncesi eğitimde eğitsel oyunlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dağlıoğlu, H. E. & Çakmak, Ö. Ç. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.
- Dağlıoğlu, E. (2009). Okul öncesi öğretmenlerin özellikleri ve okul öncesi eğitime öğretmen yetiştirme. G. Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (3. baskı, ss. 40-80). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dam, H. (2015). Çocukluk dönemi din eğitimi. M. Köylü (Ed.), *Gelişimsel basamaklara göre din eğitimi* içinde (6. baskı, ss. 33-47). Ankara: Nobel Yayınları.

- Damar, M. (2009). Okul öncesi eğitimde dil etkinlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 182, 101-102.
- DİB, (2003). Kur'an kursları ile öğrenci yurt ve pansiyonları yönetmeliği.
- DİB, (2011). Kur'an kursları öğretim programları (pilot uygulama), Ankara.
- DİB, (2018). Kur'an kursları öğretici kitabı, 4-6 yaş grubu, (6. baskı, ss. 25-26). İzmir.
- DİB, (2018). DİB eğitim hizmetleri genel müdürlüğü, Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu), Ankara.
- DİB, Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu), Eğitim hizmetleri genel müdürlüğü, Ankara-2018.
- DİB, Eğitim hizmetleri, (2019). Erişim (19 Mart 2019). <https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/Detay/544> adresinden edinilmiştir.
- Daugherty, S., Grisham-Brown, J. And Hemmeter, M. J. Guralnick(Ed.). *Early childhood inclusion on the acquisition of target and non-target skills in preschoolers with developmental delays*, Topics in Early Childhood Special Education, 21, 213-221.
- Diken, P.D.İ.H. (Ed.), (2010). *Erken çocukluk eğitimi* (1. Baskı). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (1996). *Genel öğretimin yöntemleri*. Ankara: Usem Yayınları.
- Deniz, E. M. (2010). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Maya Akademi.
- Demirel, Ö. (2000). *Plandan değerlendirmeye öğretme sanatı* (2. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: sosyal beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*, 14 (1), 249-268.
- Dodurgalı, A. (1996). *Ailede çocuğun din eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Doğanay, A. (2010). *Öğretim İlke Yöntemleri*. A. Doğanay (Ed.), (5. baskı, ss. 161-227). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dönmez, B. N. (1993). Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri, Ankara.
- Dodson, Fitzhugh (2007). *Çocuk eğitimi el kitabı* (1. baskı, s. 104). İstanbul: Ailem Yayınları.
- Duman, B. (2004). *Öğrenme-öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Einon, Dorothy (2000). *Bebeklikten okula öğrenmede ilk adımlar*. (Çetin, A. Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdem, M. & Akman, Y. (1995). *Eğitim psikolojisi, gelişim – öğrenme - öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erşan, Ş. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 298406).
- Esen, M. A. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş ahıska oyunları. *Eğitim Fakültesi Dergisi XXI* (2), 357-367.
- Fırat, E. (1989). *Eğitim psikolojisi*. İzmir: Tin Yayınları.

- Fixler, B. (2000). A caring and sharing environment helps teach values kindergarten students. ED 445781.
- Freiberg, H.J. & A. Driscoll (2000). *Universal teaching strategies*, 3.th. ed., Pearson Company. USA.
- Gallahue, D.L., Ozmun, J.C. & Goodway, J. (2012) *Understanding motor development: infants, children, adolescents, adults (7th ed.)*. USA: McGraw-Hill, New York.
- Gander, M.J. & Gardiner, H.W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge.
- Gazali, E. H. (2004). İhya-u ulumid'd-din. Beyrut: Daru's-Sadr, s.90.
- Genç, H. (2002). *İlköğretim okullarında görevli resim-iş Öğretmenlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 113156).
- Gmitrova, V. & Gmitrov, J. (2003). The impact of teacher-directed and child-directed pretend play on cognitive competence in kindergarten children. *Early Childhood Education Journal*, 30(4), pp. 241-246.
- Gökçek, B. S. (2007). *5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 210279).
- Gökmen, H., Karagül, T. & Aşçı, F.H.(1995). *Psikomotor gelişim*. T.C. Başbakanlık GSGM, Eğitim Dairesi Başkanlığı. Ankara: Gökçe Ofset.
- Gunnar, M. R. & Barr, R. G. (1998). Stress, early brain development, and behavior. *Infants and Young Children*, 11(1), pp. 1-14.
- Gül, Ö. (2012). *Oyun ve hareket temelli büyük kas beceri eğitim programlarının 4-5 yaş çocukların büyük kas becerilerine etkisinin karşılaştırılması* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 325829).
- Gün, A. (2016). Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu kur'an kursu eğitimi: samsun ili örneği. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 7, 33- 66.
- Güneş, A. (2012). *Çocuk terbiyesinde doğru bilinen yanlışlar*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Güngör, E. (1995). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Gürocak, S. Ü. (2007). *Anasınıfına devam eden 60-72 ay çocukların dil gelişimi ve ince motor gelişimi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 211326).
- Harmandar, İ. H. (2004). *Beden eğitimi ve sporda özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Harms, Ernest (1944). The development of religious experience in children, *The American Journal of Sociology*, The University of Chicago Press, Vol. 50, No.2, September, pp.115-120.
- Hazar, M. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim*, Ankara: TÜBİTAK Yayınları, s.15.
- Hee, S. (2005). *Activity Based Teaching for Effective Learning*. Evani Venkata Anantha Lakshmi Lecturer, pp. 307-389.
- Hesapçioğlu, M. (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim*, İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Hökelekli, H. (1993). *Din psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Hökelekli, H. (2007). Çocukta ahlak gelişimi ve eğitimi. R. Kaymakcan & M. Uyanık (Ed.), *Teorik ve pratik yönleriyle ahlak*. İstanbul: Dem Yay.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T. & Holubec, E.J. (1994). *The nuts and bolts of cooperative learning*. Edina: Interaction Book Company. Sayı: 2, 137-154.
- Kalender, A. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşım temelli "yeni matematik programı"nın uygulanması sürecinde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlar çözümüne yönelik önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 189799).
- Kalkavan, P.D.A. (2011). *Psikomotor gelişim*. Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu: Kütahya.
- Kantarcıoğlu, S. (1973); *Anaokulunda eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Kara, M. (2010). Oyunlarla yabancılara türkçe öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 15, 407-415.
- Karaçay, Ö. E. (2004); *Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan türkçe dil etkinliklerinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 143824).
- Karadağ, E. & Çalışkan, N. (2008). *İlköğretimde drama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasu, T. (2019). Kur'an kursu öğreticilerine göre okul öncesi dönemde din eğitimi: muş ili örneği. *İlted: İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 51, 479- 499.
- Kaya, M. E., Yalçın, V., Kimzan, İ., & Avar, G. (2017). Okul öncesi öğretmeni adaylarının oyun temelli öğrenmeye bakış açıları ve uygulamaya yansımaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl: 10 Sayı: 27, Aralık.
- Kayapınar F. (2002). *6-7 yaş grubu çocuklarda hareket eğitiminin çift el göz koordinasyonu ve reaksiyon sürelerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 115324).
- Kaymakcan, R. (2007). Bir değer olarak hoşgörü ve eğitimi. R. Kaymakcan vd. (Ed.) *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kaya, D. (2009). *Sivas'ta çocuk oyunları*. Halk kültüründe eğlence uluslararası sempozyumu, Kocaeli.
- Kaptan, F. & Korkmaz, H. (1999). *İlköğretimde fen bilgisi öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Kılavuz, M. A. (2005). *Kur'an kurslarında yetişkin din eğitimi*. İstanbul: Düşünce Kitabevi.
- Kılıç A. & Seven, S. (2006). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kılıçkan, H. (2000). *Resim bilgisi*. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Kılınç, K. (1994). *Sanatsal iş ve teknik eğitim*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim, görmek, öğrenmek, yaratmak*, (2. baskı, s. 23). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kızılgöçer, M. (2017). *Din psikolojisinin 200'ü*, s. 100. Ankara: Otto Yayınları.
- Konuk, Y. (1994). *Okul öncesi çocuklarda dini duygunun gelişimi ve eğitimi*, Ankara: TDV Yayınları.
- Konuk, Y. (2005). *Okul öncesi çocuklarda dini duygunun gelişimi ve eğitimi*, Ankara: TDV Yayınları.

- Kurt, İ. (2017). *Velilerin 4-6 yaş grubu kur'an kurslarından memnuniyet düzeyleri ve beklentileri üzerine bir araştırma (Ankara örneği)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 462346).
- Kuru, O. (2009). *9 yaş çocuklarının psikomotor gelişimlerinde oyunun etkisi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Fırat Üniversitesi: Elazığ.
- Kuşin, İ. (1999). *Ruh sağlığı ve ahlak gelişimi*, Marmara üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı el kitabı. İstanbul: YA-PA.
- Kutup, M. (1987). *İnsan psikolojisi üzerine etütler* (Karlığa, B., Çev.). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim programları ve öğretim. "Öğretim İlke ve Yöntemleri" genişletilmiş* (8. baskı). Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Küçüker, M., Atılgan, O. E. & Pınar, S. (2006). *Elit bayan cimmastikçilerin denge kayıpları ile biomotor ve antropometrik özelliklerinin karşılaştırılması*. 9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, s. 341. Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Koç, A. (2011). *Din eğitiminde etkili iletişim* (1. baskı, ss. 182-193). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Koç, E. (2002). *Görsel algı becerilerinin gelişimine yönelik örnek bir program modelinin hazırlanması ve anasınıfı çocuklarında görsel algı gelişimine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 113215).
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. & Kök, M. (2007). *Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun*. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, P.16, 324-342.
- Pekdoğan, S. & Korkmaz, H. İ. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Köylü, M. (2004). *Çocukluk dönemi dini inanç gelişimi ve din eğitimi*. AÜİFD XLV, sayı: 11, 137-154.
- Lawton, J. T. & Burk, J. (1990). Effects of advance organizer instruction on preschool children's prosocial behavior, *Journal of Structural Learning*. 10 (3).
- Mâtürîdî, Te'vilâtü'l-Kur'ân, nşr. Fatıma Yusuf el-Haymî, Beyrut 1425/2004, IV, 47.
- Mayo, J. A. (2008). Guidelines for teaching with analogies. For Teachers of Introductory Psychology, 18 (1), pp. 12-16.
- MEB, (2013). *Çocuk gelişimi ve eğitimi. Türkçe dil etkinlikleri*. Ankara.
- MEB, (2015). *Çocuk gelişimi ve eğitimi. Sanat etkinlikleri*. Ankara.
- MEGEP, (2007). *Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi. Çocuk gelişimi ve eğitimi, müzik etkinlikleri 2*, 14-15. Ankara.
- MEGEP, (2009). *Mesleki eğitim ve öğretiminin güçlendirme projesi: Çocuk gelişimi ve eğitimi, ahlak gelişimi*. MEB, Ankara.
- Mehmedoğlu, Y. (2005). *Okul öncesi çocuklarda dini duygunun gelişimi ve eğitimi*. Ankara: TDV Yayınları.
- Meissner, W. W. (1987). *Life and faith*. Washington: Georgetown University Press.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Mungan Ay, S. (2002). *İstanbul ilinde 10-13 yaşındaki çocuklarda gelişim ve bedensel kontrolün araştırılması* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 115362).
- Müslim, el-Câmiu's-sahih, İstanbul: Çağrı Yay., 1992, VIII, 2.
- Moustakas, C. (1956). *The self: Explorations in personal growth*. New York: Harper, pp. 18-19.
- Neyzi, O. & Koç, L. (1983). *Çocuk sağlığı ve hastalıkları* (7. baskı, ss. 21-54). İstanbul: Bayda Basın ve Yayın Dağıtım.
- Nucci, L. P. (2001). *Education in the moral domain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ogelman, G. H. (2016). Oyunla Öğretim. G. H. Ogelman, (Ed.). *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oruç, C. (2011). *Okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Oruç, C. (2015). Erken çocukluk dönemi din eğitimi. M. Köylü (Ed.), *Gelişimsel basamaklara göre din eğitimi içinde* (6. baskı, ss. 33-47). Ankara: Nobel Yayınları.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Öcal, H. A. (2012). *Etkinlik Temelli öğretimin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 326108).
- Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö., Şahin, F.T., Kandır, A., & Turla, A. (2003). *Okul öncesi eğitimde drama (teoriden uygulamaya)*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Önder, A. (2010). *Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri*. R. Zembat (Ed.), Okul öncesinde eğitici drama uygulamalarının önemi ve uygulama ilkeleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özcan, Ş. (2009). *Onlar birer çiçek: çocuk gelişimi ve eğitimi üzerine*, (ss. 67-90). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer, A., Gürkan, A. C. & Ramazanoğlu, M. O. (2006). Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. 5 (6), 67 -79.
- Özeri, Z. N. (1994). *Okul öncesi dönemde ahlak gelişimi ve eğitimi (annenin çocuk yetiştirme tutumlarının beş yaş çocuğunun adalet gelişimine etkisinin araştırılması)* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 36941).
- Özer, D. S. & Özer, K. (1998) *Çocuklarda motor gelişim*. İstanbul: Kazancı Matbaacılık.
- Özer, D. S. & Özer, K. (2000). *Çocuklarda motor Gelişim*. İstanbul: Kazancı Kitap Tic. A.Ş.
- Özer, D. S. & Özer, K. (2004). *Çocuklarda motor Gelişim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özer, D. S. & Özer, K. (2007). *Çocuklarda motor Gelişim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özer, D. (2002). Okul öncesi dönemdeki çocukların fiziksel uygunluklarının değerlendirilmesi, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, sayı: 285, 17-21.
- Öztürk, M. (1981). Din eğitimi ve çocuk ruh sağlığı. *Türkiye I. din eğitimi semineri* (23-24 Nisan 1981). Ankara: Gelişim Matbaası.
- Öztürk, N. (2018). Okul öncesi dini eğitim: "Kur'an kursları okul öncesi din eğitimi projesi" ve öneriler. *Analiz Yazı Dizisi, Temmuz, Sayı: 247*. SETA Vakfı Yayınları.

- Parladır, S. (1983). Hz. Peygamber devrindeki eğitim anlayışı ve işleyişi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 1, 259-284.
- Pehlivan, N. (2005). *Oyun ve öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Peker, H. (1993). *Din psikolojisi*. (3. baskı, ss. 102-104). Samsun: Sönmez Matbaa ve Yayıncılık.
- Peker, H. (1998). *Din ve ahlak Eğitimi: Psikolojik ve metodik esaslar*. Samsun.
- Pınarcık, Ö. (2005). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ana dil öğretiminde kullanılan yöntemlerin incelenmesi(Konya örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 161805).
- Razon, N. (1983). *Çalışan anne ve çocuk*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme ve öğretme süreci: yeni teori ve yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sarı, K. (2001). *Temel psikomotor becerilerin gelişimine farklı eğitim kurumları ve deneklerin özlük niteliklerine bağlı değişkenlerin etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 112754).
- Sarıçam, H. & Halmatov, M. (2012). Okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen altı yaş çocukların ahlaki ve sosyal kural algılamalarının karşılaştırılması. *Akademik Bakış Dergisi*, 33.
- Selçuk, M. (1991). *Çocuğun eğitiminde dini motifler*, (2. Baskı, ss. 40-85.). Ankara: TDV Yayınları.
- Selçuk, M. (2005). *Çocuğun eğitiminde dini motifler*. Ankara: TDV Yayınları.
- Selçuk, M. (2009). *Çocuğun eğitiminde dini motifler* (4. Baskı, s. 55). Ankara: TDV Yayınları.
- Selçuk, Z. (1991). *Gelişim ve Öğrenme* (8. baskı, s. 89). Ankara: Nobel Yayınları.
- Selçuk, Z. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, öğrenme ve öğretim; kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Yaylacık Matbaası.
- Seyrek, H. & Sun, M. (2005). *Okul öncesi eğitimde oyun*. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.
- Solmaz, F. (1997). *6 yaş grubu çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimine yaratıcı drama eğitiminin etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 62337).
- Somuncuoğlu, Y. & A. Yıldırım (2000). Öğrenme stratejileri kullanımının çeşitli değişkenlerle ilişkisi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 25 (115), 57-64.
- Sorenson, H. (1975). *Eğitim psikolojisi*, (Yazgan, G., Çev.). İstanbul: MEB Yayınları.
- Sönmez, S. (2011). *Yaratıcı drama yöntemiyle bir oyun metninin Brecht dramaturgysine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış bitirme projesi, Çağdaş Drama Derneği, Ankara.

- Şahan, H. H. (2000). *Sosyal bilgiler dersinin bilimsel davranışları kazandırma yönünden öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 98768).
- Şahin, F. (2000). *Okul öncesinde fen bilgisi öğretimi ve aktivite örnekleri*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Şen, M. (2004). *Anaokuluna devam eden altı yaş çocukların motor gelişimlerine beden eğitimi çalışmalarının etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/2556/> adresinden edinilmiştir.
- Şentürk, H. (1999). *Eğitim psikolojisi* (1. baskı, ss. 4-44). Isparta: Tuğra Matbaası.
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk dönemi dini gelişim özellikleri ve din eğitimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV (2004), Sayı: 1, 207-220.
- Tanaltay, S. (1997). *Çocuklar ağlamasın*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Tatar, N. & Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri, *İlköğretim Online* 11(4), 883- 896.
- Telman, N. & Adanalı, A. (2009). Başarıya giden yol oyundan geçer. İş'te oyun: çalışma hayatında zihinsel ve bedensel becerileri geliştirmeye yönelik oyunlar (1. baskı, s. 42). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Temur, T. (2007). *Yeni türkçe öğretim programları*. A.Kırkkılıç & H.Akyol(Ed.). İlköğretimde Türkçe Öğretimi, (ss. 351-394) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TDK, “*Duygu*”, Güncel türkçe sözlük, Erişim (11 Şubat 2019) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DUYGU adresinden edinilmiştir.
- TDK, “*Şiir*”, Güncel türkçe sözlük, Erişim (21 Mart 2019) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=şiir adresinden edinilmiştir.
- TDK, “*Zihin*”, Güncel türkçe sözlük, Erişim (14 Şubat 2019) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=ZİHİN adresinden edinilmiştir.
- Tillman, D. & Hsu, D. (2000). *Living values activities for children ages 3-7*, New York: Health Communications Inc.
- Timurkaan S. (2003). *Farklı fiziki özelliklere sahip yerleşim bölgelerinde yaşayan 6 yaş grubu çocuklarının psikomotor gelişimlerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 137274).
- Tuğrul, B. (2003). Çocukta yaratıcılık ve drama. A. Öztürk (Ed.), *Drama Öğrenme Öğretme*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi (Yayın No: 1488), Açıköğretim Fakültesi (yayın No: 798).
- Turhan, G. (2009). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi ders etkinliklerinin öğretmenlere göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 253477).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982*, Madde: 136, Yeni Çizgi Yay., Ankara, 2005.
- Türk Dil Kurumu (2013). *Türkçe sözlük* (11. Baskı). Ankara.
- Toparlı, R. vd. (1995). *Türk dili*, Uzman A. Ş., Sivas.

- Topçu, N. (1959). *Değerler psikolojisi*. İstanbul: Kurtuluş Matbaası.
- Tosun, C. (2002). Din eğitimi bilimine giriş (2.baskı, s. 147). Ankara: PegemA Yay.
- Tosun, C., & Çapcıoğlu, F. (2015). 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programının dini gelişim kuramları çerçevesinde incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 705-720. <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.038>. adresinden edinilmiştir.
- Uluğ, M. (1999). Niçin oyun? Çocuğun gelişiminde ve çocuğu tanımada oyunun önemi. 1., İstanbul: Özne ve Göçebe Yayınları.
- Ulusoy, A. (2009). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uzun, N. & Keleş, Ö. (2012). İlköğretim öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyon düzeylerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:9, Sayı:20, 313-327.
- Ülker, Erdem, A., Aydos, E. & Gönen, M. (2017). Okul öncesi eğitim ortamlarında yaratıcı drama kullanımı: öğretmenler ve öğretmen adayları perspektifinden bir inceleme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 409-424.
- Wolland, Brian (1993). *The Teaching of Drama in the Primary School*, Longman , London. s.141.
- Wolfgang, C. H. (2004). Child guidance through play teaching positive social bahaviors ages 2-7. Pearson Education, 156 p., USA.
- Vergote, A. (1978). Çocukta din, (Fırat, E., Çev.). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 22, s. 315.
- Yağcı, S. (2018). Öğreticilere göre DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kursları (İzmir ili örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 509014).
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yapıcı, Ş. & Yapıcı, M. (2005). Çocukta sosyal gelişim. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 2(5), 1-5.
- Yavuz, K. (1981). *Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi*, Ankara: DİB Yayınları.
- Yavuz, K. (1983). *Çocukla dini duygu ve düşüncenin gelişmesi*, Ankara: DİB Yayınları.
- Yavuz, K. (1987). *Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi*, Ankara: TDV Yayınları.
- Yavuz, K. (1994). *Çocuk ve din*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yavuz, K. (2012). *Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi* (3.baskı, ss. 39-43). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuzer, H. (2003). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle çocuğunuzun ilk altı yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2008); *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2010); *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan, İ., Bilgin, B. & Atıcı, M. (2007). *Gelişim psikolojisi, çocuk ve ergen gelişimi*. Adana: Pegem Akademi.

- Yeşilyaprak, B. (Ed.), (2006). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Yenibaş, R. (2008). *0-6 yaş grubu çocuk gelişimi ve sağlığı*. İSMEK Yayınları, Branş Kitaplar Serisi.
- Yıldırım, A. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi (Konya İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 218677).
- Yıldırım, D. (2011). *Okul öncesi eğitimde türkçe etkinliklerinin kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 294701).
- Yörükoğlu, A. (1983); *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Zulliger, Hans (1996). *Çocuk vicdanı ve biz* (Şipal, K., Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER

EK 1. Anket Formları

Değerli 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticileri;

Bu çalışma, Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tez çalışması olarak yürütülmekte olup, "Kuran Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi" amacıyla yapılmaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar, gizli tutulup yalnızca araştırmacı tarafından değerlendirileceği için isim yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın güvenilir olması için her soruyu içtenlikle ve doğru olarak cevaplamanızı rica eder, zaman ayırıp ilgi gösterdiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Bekir SARI

GSM:0532 523 3624

bekir_sari@hotmail.com

1.BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER	
Lütfen aşağıdaki soruları (x) işareti koyarak yanıtlayınız.	
1.	Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2.	Yaş Aralığınız: () 18-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40 () 41 ve yukarısı
3.	Medeni Durumunuz: () Evli () Bekâr () Boşanmış/Dul () Sözlü/Nişanlı
4.	Hafız mısınız? () Evet () Hayır
5.	Eğitim Durumunuz: () İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü () Doktora
6.	Görevdeki İstihdam Durumunuz: () Kadrolu () Sözleşmeli () Geçici/Fahri
7.	Mesleki Kıdeminiz: () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21-25 yıl () 26 yıl ve yukarısı
8.	Görev Yeriniz: () İl Merkezi () İlçe Merkezi

9.	Etkinlik uygulamalarına yönelik hizmet içi eğitim kursu aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
10.	4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair ön lisans/lisans düzeyinde eğitim aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
11.	4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine yönelik resmi/özel anaokulu ile işbirliği yapma ve fikir alışverişinde bulunuyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır
12.	4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendinizi geliştirmeye yönelik faaliyetleriniz var mı? (Kitap okuma, video izleme, uzman desteği alma) Varsa açıklar mısınız? ☐ Evet ☐ Hayır
13.	Etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde bulunuyor musunuz? Neler? ☐ Evet ☐ Hayır
14.	Etkinlik sonrası öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebiliyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

KURAN KURLARI ÖĞRETİCİ KİTABINDAKİ UYGULAMALARIN İNCELENMESİ

1. Kuran Kursları Öğretici Kitabındaki Ders Etkinliklerinin Uygulanması

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
1	4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu ders etkinliklerini uygularken öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimsiyorum.					
2	4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamada çekimser davranıyorum.					
3	Etkinliklerin uygulanması için fiziksel açıdan elverişli bir sınıf ortamı mevcuttur.					
4	2018 yılı 4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretim programı etkinlik uygulamada yeterlidir.					
5	4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretici kitabındaki etkinlikler bilişim teknolojileri kullanmayı gerektiriyor.					
6	Öğrencilere yapılandırdıkları yeni kavramları, farklı durumlarda kullanma fırsatları veriyorum.					
7	Etkinliklerin uygulanmasında kurum yönetimi yeterli destek sağlamıyor.					
8	Öğrencilerin ilgilerini çekecek sorular ortaya atıyorum.					
9	Etkinlik bitiminde öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini özendiriyorum.					
10	Etkinliklerin uygulanmasında öğrencilerin yaptıkları hataları anlamaları için geri bildirim kullanıyorum.					
11	Öğrencilere bir soru yönelttiğimde olası bir yanıt üzerinde düşünmeleri için yeterince bekleme süresi tanıyorum.					
12	Etkinlikler uygulanırken öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimini destekliyorum.					
13	Etkinlik uygulamalarında öğretici-öğrenci ilişkilerinin demokratik olmasına özen gösteriyorum.					
14	Etkinlikler uygulanırken öğrencilerin isteklerini dikkate almıyorum.					
15	Öğretici kitaplarında verilen etkinliklerin hepsini seçim yapılmaksızın uyguluyorum.					

16	Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygularken zaman yetersizliği konusunda sıkıntı yaşıyorum.					
17	Güdülenme eksikliği nedeniyle etkinlik çalışmalarında öğrenci katılımı yetersiz kalmaktadır.					
18	Öğrenci seviyesine uygun olmayan etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygun hale getiriyorum.					
19	Yapılan etkinlik çalışmaları konusunda veliler ile sorun yaşıyorum.					
20	Öğrencilere hitap etmeyen etkinlik ve çalışmalarını öğrencilerle birlikte değiştiriyorum.					
21	Öğretici kitabındaki etkinlikler benzer nitelikte olduğundan öğrencilerde motivasyon düşmesine neden oluyor.					
22	Etkinlik çalışmalarında öğrencilerin eksiklik ve hatalarını bularak düzeltmelerini sağlıyorum.					
23	Etkinlikleri uygularken öğrencilerin işlenen konu ile ilgili ön bilgilerini açığa çıkararak öğrencilerin kendi düşüncelerinin farkında olmalarını sağlıyorum.					
24	Etkinlikleri uygularken öğrencilerin ileri sürülen alternatif düşünceler üzerinde düşünmelerini, bu düşünceleri tartışmalarını ve değerlendirmelerini teşvik ediyorum.					
25	Öğretici kitabındaki etkinliklerin uygulanmasını, öğrencilerin bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına imkân verecek şekilde yönlendiriyorum.					
26	Etkinlikleri uygularken öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri ve öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduruyorum.					
27	Öğrencilerin bir kavramı açıklamak için alternatif yorumlar yapabilme yeteneklerini teşvik ediyorum.					

2. Kuran Kursları Öğretici Kitabındaki Etkinliklerin Yapısı

		Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
1	4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretici kitabındaki etkinlikler sınıfın fiziksel şartlarına uygundur.					
2	Öğretici kitabındaki etkinlikler somuttur.					
3	Öğretici kitabındaki etkinlikler eğlencelidir.					
4	Öğretici kitabındaki etkinlikler maliyetlidir.					
5	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrenciler tarafından kolayca anlaşılır.					
6	Öğretici kitabındaki etkinlikler her öğretici tarafından aynı şekilde anlaşılır.					
7	Öğretici kitabındaki etkinlikler 4-6 yaş grubu Kur'an Kursunu sevdirmeye yardımcıdır.					
8	Öğretici kitabındaki etkinlikler bilgiyi sorgulamaya yöneliktir.					
9	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrenci seviyesine uygundur.					
10	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrenci hazır bulunuşluğuna uygundur.					
11	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirmeye dönüktür.					
12	Öğretici kitabındaki etkinlikler konulara ilişkin bilişsel bilgi edinmeyi sağlar.					
13	Öğretici kitabındaki etkinlikler konulara ilişkin duyuşsal bilgi edinmeyi sağlar.					
14	Öğretici kitabındaki etkinlikler konulara ilişkin psiko-motor bilgi edinmeyi sağlar.					
15	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin ilgilerine yöneliktir.					
16	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin yeteneklerine uygundur.					
17	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu derslerini daha iyi kavramalarını sağlar.					

18	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin derse dikkatini çekme konusunda başarılı <u>değildir</u> .					
19	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin merak duygusunu geliştirmektedir.					
20	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencileri işbirliği yapmaya yönlendirmektedir.					
21	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencileri arkadaşlarının görüşlerine saygı duymaya yöneltmektedir.					
22	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencinin kendini ifade etmesini kolaylaştırmaktadır.					
23	Öğrencinin, etkinlikte kullanacağı materyalleri evde hazırlaması gerekmektedir.					
24	Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için kız öğrenciler daha fazla isteklidir.					
25	Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için erkek öğrenciler daha fazla isteklidir.					
26	Öğretici kitabındaki etkinlikleri uygulamak için çok fazla materyal kullanmak gerekmektedir.					
27	Programın ön gördüğü süre etkinliklerin uygulanması için yeterlidir.					
28	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencinin yaratıcılığını geliştirir.					
29	Öğretici kitabındaki etkinlikler öğrencilerin problemlere farklı açılardan bakmasına yardımcı olur.					
30	Öğrencilerin sosyo-ekonomik yapısı etkinlikleri uygulamaya uygundur.					
31	Etkinlikler sonuca ulaşma yöntemlerinin kavranmasına yöneliktir.					
32	Benzer etkinlikler öğrencilerin sıkılmasına neden olmaktadır.					

EK 2. Mülakat Soruları

1. Etkinlikleri uygulamada dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir?
2. Etkinlikleri uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
3. Etkinlikleri uygulamada kendinizi yetkin hissediyor musunuz?
4. Etkinlik uygulamaları sonrasında öğrenci davranışlarında farklılaşma ve gelişim gözlemleyebiliyor musunuz?
5. Derslerin etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleriniz var mı?
6. 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine dair kendinizi geliştirmeye yönelik faaliyetleriniz var mı?
7. Hizmet içi eğitim kursu ve seminerlerin yeterliliği hakkında neler düşünüyorsunuz?
8. 4-6 yaş çocukların eğitim-öğretimine yönelik farklı kurumlarla işbirliği ve fikir alışverişinde bulunuyor musunuz?
9. Etkinlik kitabı içeriğinden başka etkinlik ve öğretim faaliyetlerinde bulunuyor musunuz?
10. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretici etkinlik kitabı hakkında düşünceleriniz nelerdir?

EK 3. Amasya Valiliği (İl Müftülüğü) Uygulama İzni

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı : 49093560-254,99/3951
Konu : Uygulama İzni (Bekir SARI)

28/12/2018

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 4.12.2018 tarihli ve 88179374-300-E.1800362064 sayılı yazınız.

Üniversitemiz yüksek lisans öğrencisi Bekir Sarı'nın tez çalışması için belirtilen tarihlerde HEP'e Kur'an kurslarımızda hizmet uygulamasında Müftülüğümüzce sakınca bulunmamaktadır.
Bilgilerinizi arz ederim.

Abdulkadir KEŞVELİOĞLU
İl Müftüsü

EK 4. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Uygulama İzni

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-300-E.1900005920
Konu : Uygulama İzni (Belir SARI)

07.01.2019

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Bekir SARI'nın "*Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi*" konulu tez çalışmasını 01.01.2019-01.05.2019 tarihleri arasında yapma talebine cevaben adı geçen Amasya Valiliği İl Müftülüğünün 28.12.2018 tarihli ve 49093560-254.99/3951 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Medine GÜLLÜCE
Rektör Yardımcısı

Ek : 28.12.2018 tarihli 49093560-254.99/3951 sayılı belge

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311601
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/%birim=ogrenci-isleri-daيره-baskanligi>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Bilgi: Cevahir KARTA
Faks: +90 442 2361026
E-Posta: odaire@atauni.edu.tr

EK 5. Ölçek İzni

28.06.2018

Posta - bekir sari - Outlook

Ynt:

gökhan turhan <gokturhan@hotmail.com>

Çar 10.10.2018 14:28

Kime: bekir sari <bekir.sari@hotmail.com>

Merhaba hocam, tabiki yararlanabilirsiniz. Allah kolaylık versin inşallah faydalı olur. Selamlar.

Huawei Mobil'imden gönderildi

----- Orijinal İleti -----

Konu:

Gönderen: bekir sari

Alıcı:gokturhan@hotmail.com

CC:

Merhaba hocam,

Samsun Havza Mesleki Eğitim Merkezinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeniyim. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümünde yüksek lisans yapıyorum. "İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRETMENLERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ" konulu yüksek lisans tezinizde kullanmış olduğunuz "Ders Etkinliklerinin Uygulanması" ve "Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yapısı" ile ilgili geliştirmiş olduğunuz anketten kendi tezim için yararlanabilir miyim? Şimdiden teşekkür ederim..

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı : Bekir SARI
Doğum Tarihi/Yeri : 26.01.1982/Merzifon
E-posta : bekir_sari@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2015-2019 : Lisansüstü: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim
Dalı, Erzurum.
2010-2014 : Lisans: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Ağrı.
1993-1999 : Ortaokul-Lise: İmam Hatip Lisesi, Merzifon/ Amasya.
1989-1993 : İlkokul: Namık Kemal İlkokulu, Merzifon / Amasya.

İŞ DENEYİMİ

2015-... : Milli Eğitim Bakanlığı (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Öğretmeni).
2007-2015 : Diyanet İşleri Başkanlığı (İmam-Hatip/Müezzin-Kayyım).

YABANCI DİL : İngilizce